Strategia Rozwoju Gminy Wisznia Mała na lata 2014 – 2020

Wisznia Mała

Moje miejsce

PROJEKT DO KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Wisznia Mała, Październik 2014 r.

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP **3**
II. ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO – GOSPODARCZEJ GMINY..... **4**
III. ANALIZA SWOT **70**
IV. STRATEGIA **74**
V. Tabele wykorzystane do analizy sytuacji społeczno-gospodarczej..... **108**

I. WSTĘP

Niniejszym przekazujemy do konsultacji społecznych oraz uzgodnienia konieczności prowadzenia Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko projekt Strategii Rozwoju Gminy Wisznia Mała na lata 20014 – 2020.

Strategia to jeden z kluczowych dokumentów wyznaczających kierunki rozwoju Gminy we wszystkich sferach tzn. sferze społecznej, przestrzennej i gospodarczej. Podstawą do przyjęcia i realizacji Strategii jest Ustawia o Zasadach Prowadzenia Polityki Rozwoju (Dz. U. z 2012 r. poz. 1237 ze zmianami) oraz Ustawa o Samorządzie Gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 153 ze zmianami).W związku z ustaleniami zawartymi Ustawie o Zasadach Prowadzenie Polityki Rozwoju czas obowiązywania Strategii Gminy Wisznia Mała wyznaczono na lata 2014 – 2020, co wynika z okresu obowiązywania Strategii Rozwoju Kraju i wdrażania Polityki Spójności Unii Europejskiej. W związku z powyższym niniejszy dokument będzie spójny ze Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 oraz Regionalnym Programem Operacyjnym dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2014 -2020.

Określenie wizji, priorytetów i działań Strategii to rezultat partycypacyjnego modelu przygotowania dokumentu i udziału w jego tworzeniu mieszkańców Gminy. W pierwszej kolejności brano pod uwagę wyniki badania ankietowego, które stanowiło bazę do dyskusji na temat sytuacji społeczno – gospodarczej. Następnie zorganizowano Warsztaty Strategiczne, w których uczestniczyli lokalni liderzy. Celem warsztatów było zdefiniowanie problemów i potencjałów Gminy, a następnie wypracowanie zarysu priorytetów i działań. Warsztaty odbyły się w Ośrodku Kultury Sportu i Rekreacji w Wiszni małej w dniach 03 i 09 września 2014 r.

Udział ekspertów zaangażowanych w przygotowanie Strategii polegał na opracowaniu analizy sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie, przeprowadzeniu badania ankietowego, moderowaniu warsztatów oraz redakcji dokumentu. W trakcie prac na diagnozą sytuacji społeczno - gospodarczej korzystano z danych udostępnianych przez Główny Urząd Statystyczny oraz Urząd Gminy Wisznia Mała. Zastosowany model prac nad Strategią łączy atuty wiedzy i doświadczenia mieszkańców z wiedzą i doświadczeniem ekspertów.

Strategia Gminy Wisznia Mała na lata 2014 – 2020 wytycza najistotniejsze kierunki działań umożliwiających wzmacnianie silnych stron oraz rozwiązywanie problemów w Gminie będąc jednocześnie wyznacznikiem dla interesariuszy zewnętrznych środków pomocowych. Zgodność ich przedsięwzięć z propozycjami zwartymi w Strategii będzie dla donatorów istotnym warunkiem wpływającym na decyzję o przyznaniu wsparcia.

II. ANALIZA SYTUACJI SPOŁECZNO – GOSPODARCZEJ GMINY

1 Przestrzeń i środowisko

1.1 Położenie geograficzne gminy

Gmina Wisznia Mała jest gminą wiejską położoną w północno wschodniej części województwa dolnośląskiego w powiecie trzebnickim. Gmina usytuowana jest pomiędzy rzeką Widawą, a Wzgórzami Trzebnickimi. Gmina Wisznia Mała graniczy od południa z Wrocławiem, od północnego zachodu z gminą Oborniki Śląskie, od północnego wschodu z gminą Długołęka natomiast od północy z Trzebnicą.

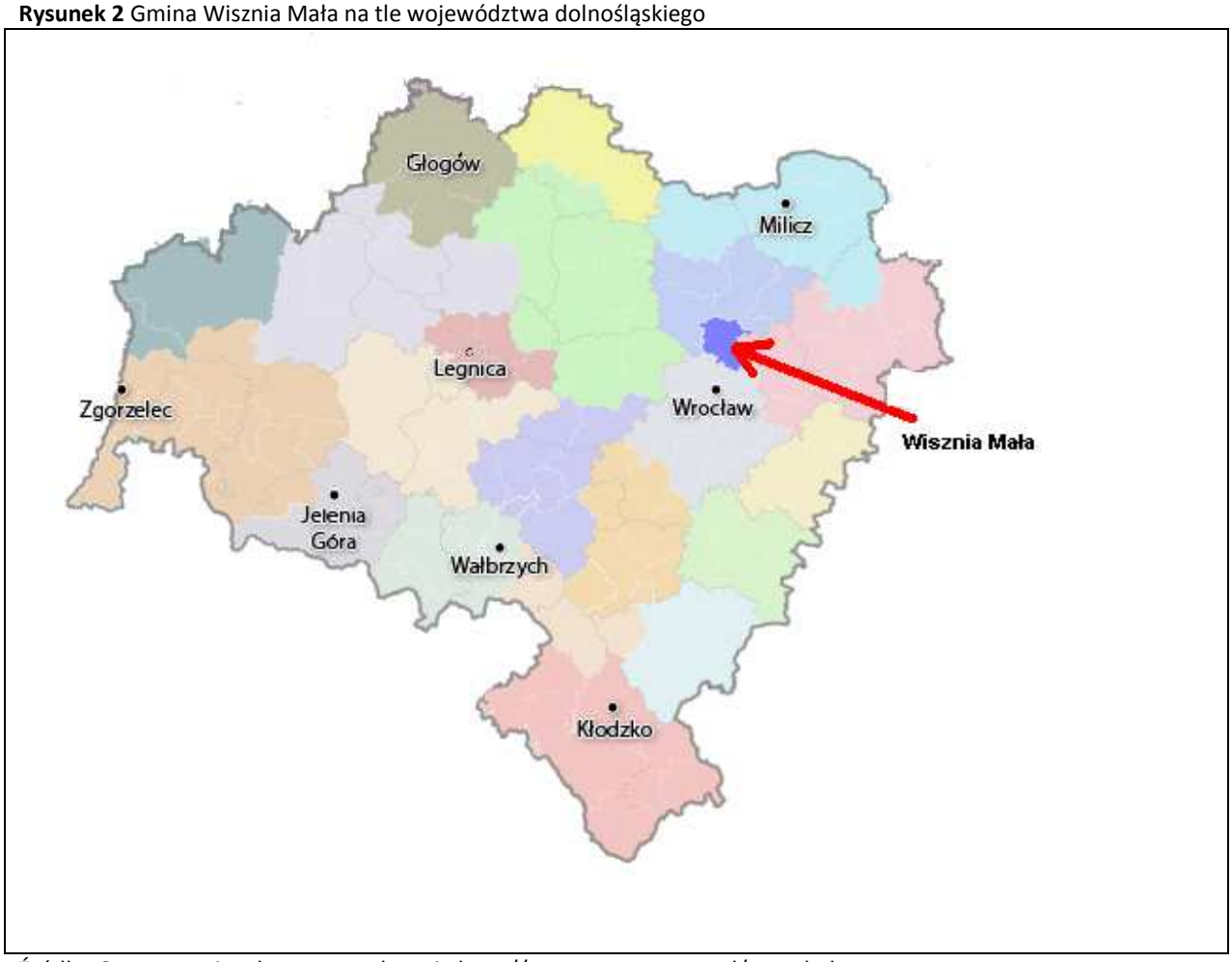
Powierzchnia gminy wynosi 10 336 ha, co pozwala zaliczyć ją do gmin średniej wielkości. Gmina składa się z 19 jednostek osadniczych i podzielona jest na 16 sołectw (Kryniczno, Krzyżanowice, Ligota Piękna, Malin, Mienice, Machnice, Ozorowice, Psary, Pierwoszów, Piotrkowiczki, Rogoż, Strzeszów, Szewce, Szymanów, Wysoki Kościół, Wisznia Mała). Największymi miejscowościami w gminie są: Psary i Szymanów. Gęstość zaludnienia w 2013 r. wynosiła 94 os/km^2.

Rysunek 1 **Gmina Wisznia Mała na tle powiatu trzebnickiego.**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu http://strateg.stat.gov.pl

Rysunek 2 Gmina Wisznia Mała na tle województwa dolnośląskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://www.partnerstwa.pl/mapalgd

1.2 Uwarunkowania przyrodnicze

Rzeźba terenu i zasoby surowców mineralnych

Gmina Wisznia Mała w części południowej leży w obrębie mezoregionu – Równina Oleśnicka, należącego do makroregionu - Nizina Śląska. W skład Równiny Oleśnickiej wchodzi mikroregion – Równina Psiego Pola. Północna część gminy leży w zasięgu makroregionu – Wał Trzebnicki, którego częścią jest mezoregion – Wzgórza Trzebnickie. Ukształtowanie terenu gminy jest bardzo

zróżnicowane. Strefy zmienności mają przebieg równoleżnikowy. Teren wznosi się stopniowo od najniższego punktu leżącego we wsi Szewce (dolina Widawy) na wysokości 108,5 m n.p.m. po najwyżej położone wzgórze „Wiszniak" we wsi Piotrkowiczki o wysokości 247,4 m n.p.m.

Na terenie gminy nie występują znaczne pokłady surowców naturalnych, w związku z czym nie jest prowadzona eksploatacja surowców na dużą skalę. Teren gminy jest stosunkowo ubogi pod względem występowania surowców budowlanych. Obecnie eksploatowane są polodowcowe złoża kruszyw naturalnych. Największe z nich znajduje się we wsi Pierwoszów, koncesja przewiduje eksploatację do 2022 r. w ilości do 170 tyś. ton rocznie.[1]

Warunki klimatyczne

Gmina Wisznia Mała leży w strefie klimatu umiarkowanego, o przewadze wpływów morskich. Gmina położona jest w dwóch regionach pluwioteremicznych Dolnego Śląska:

- nadodrzańskim wrocławsko – legnickim; najcieplejszym, o średniej rocznej temperaturze powietrza powyżej 8°C. Okres wegetacji 89-100 dni, opady niewielkie rzędu 550 – 600 mm.
- trzebnickim; wyraźnie chłodniejszym, o opadach ponad 650 mm rocznie. Warunki topoklimatu są silnie zróżnicowane. W nawiązaniu do morfologii wydzielić tu można następujące rejony.
  - obszary dolinne rzeki Widawy i Ławy, z częstymi mgłami i zamgleniami,
  - równinę oleśnicką o wyraźnie korzystniejszych warunkach topoklimatu, dobrze przewietrzoną,
  - Wzgórza Trzebnickie o bardzo dobrych warunkach solarnych wynikających z dużych spadów i południowej ekspozycji, bardzo dobrze przewietrzone.

Podstawowe parametry meteorologiczne dla rejonu Wiszni Małej przedstawiają się następująco:

- średnia temperatura stycznia -1,5 ^{o}C,
- średnia temperatura lipca 18,2 ^{o}C,
- czas trwania zimy 60 dni,
- czas trwania lata 98 dni,
- liczba dni pogodnych 62 dni,
- liczba dni pochmurnych 110 dni,
- liczba dni z szatą śnieżną 54 dni,
- opad atmosferyczny 610 mm,
- średnia prędkość wiatru 2,3m/s.[2]

[1] Na podstawie Planu urządzeniowo- rolnego gminy Wisznia Mała. Wrocław 2005, s.22-23
[2] Prognoza oddziaływania na środowisko ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Psary o nazwie MPZP Psary III, Wrocław czerwiec 2012, s.15

Wody powierzchowne i podziemne

Wody powierzchniowe:

Gmina położona jest w dorzeczu rzeki Odry, w zlewni rzek Widawy i Ławy. Południowa część gminy odwadniana jest systemem niewielkich cieków i rowów melioracyjnych w kierunku południowym do rzeki Widawy, stanowiącej oś hydrograficzną tej części gminy. Rzeka Widawa jest uregulowana na całej swojej długości. Przepływa przez gminę jako stosunkowo duży ciek o zmiennych stanach wody w korycie. Centralnym ciekiem na terenie gminy jest rzeka Ława, prawobrzeżny dopływ Odry, do której odprowadzane są wody ze środkowej i północnej części gminy. Źródło rzeki Ława znajduje się w południowej części gminy Trzebnica, rzeka przepływa przez wsie Pierwoszów, Wisznia Mała, Strzeszów, Ozorowice. Jej bieg jest częściowo uregulowany.

Rzeka Mienia nie jest uregulowana. Bierze swój początek w obrębie wzgórz Trzebnickich i płynie w kierunku południowym przez wieś Mienice oraz północną część Ozorowic, wpadając na terenie sąsiedniej gminy do rzeki Ławy.[3]

Wody podziemne

Charakterystyka wód podziemnych związana jest z powierzchniową rzeźbą terenu oraz jej budową geologiczną. Wody na obszarach równinnych i lekko falistych posiadają płytki horyzont wodonośny, przez co są narażone na znaczne wahania spowodowane wpływem aktualnej sytuacji meteorologicznej. Zjawisko to występuje w dolinie rzeki Widawy. Wody te są również narażone na zanieczyszczenia, zwłaszcza w miejscach występowania siedlisk bez sprawnych instalacji kanalizacyjnych. Dolina Widawy w granicach gminy jest połączona z doliną Odry. Zachodni kraniec Równiny Oleśnickiej, sąsiadujący od północy z doliną Widawy, buduje w wielu miejscach płyty glin zwałowych. Związane są z nimi na powierzchni wody wierzchówkowe, szczególnie niestabilne i narażone na zanieczyszczenia. W samych glinach spotyka się związane z przewarstwieniami piaszczysto-żwirowymi wody śródglinowe o niewielkich zasobach i nieregularnym występowaniu. Zajmujące najbardziej północne położenie Wzgórza Trzebnickie charakteryzują się silnie niejednorodną budową geologiczną, dużym zróżnicowaniem powierzchni co w efekcie doprowadziło do dużej zmienności hydrologicznej w ich obrębie. Do celów zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodę konsumpcyjną wykorzystuje się zasoby z utworów czwartorzędowych.[4]

[3] Plan urządzeniowo- rolnego gminy Wisznia Mała. Wrocław 2005, s.24
[4] Plan urządzeniowo- rolnego gminy Wisznia Mała. Wrocław 2005, s.24-25

Pokrywa glebowa

Na terenie gminy Wisznia Mała występują gleby o wysokiej, głownie I-III klasie bonitacyjnej. Są to gleby wytworzone z lessów i pyłów ilastych Wzgórz Trzebnickich oraz z glin lekkich, średnich i ciężkich w obrębie Równiny Oleśnickiej. Gleby te charakteryzują się prawidłowymi stosunkami powietrzno-wodnymi, są bardzo żyzne i odpowiednie dla wszelkich upraw polowych, zwłaszcza intensywnych jak warzywnictwo i sadownictwo. Niewielkie powierzchnie zajmują gleby średniożyzne wytworzone z piasków gliniastych na glinach kl. IVb i V, łatwe w uprawie. Fragmentami występują gleby wytworzone z pyłów i glin napiaskowych skłonne do poruszeń. Znaczne powierzchnie zajmują gleby kompleksów wadliwych, położone na stokach Wzgórz Trzebnickich o większej ekspozycji, które są narażone na erozję. Najsłabszymi są gleby z piasków głębokich, mało żyzne, zbyt ubogie i zbyt suche.[5]

Szata roślinna

Gmina Wisznia Mała posiada zróżnicowaną szatę roślinną, której elementami są m.in.: kompleksy leśne, ekosystemy wodno – leśne i parki podworskie. Szata roślinna gminy charakteryzuje się umiarkowanymi walorami przyrodniczymi. Cechuje ją z jednej strony różnorodność siedlisk leśnych, z drugiej zaś niewielka ilość kompleksów leśnych, tak pod względem ilości jak i powierzchni.[6]. W 2013 r., grunty leśne zajmowały ok. 1 316,95 ha, co stanowiło 12,7 % ogółu powierzchni gminy. Z powyższych danych wynika, że gmina Wisznia Mała cechuje się niską lesistością. Drzewostan lasów składa się głównie z lasów mieszanych, z dominacją drzewostanu sosnowego. Zróżnicowanie gleby oraz warunki wodno-gruntowe spowodowały występowanie różnorodnych siedlisk od świeżych borowych do lasów wilgotnych i olsów. Przeważa siedlisko boru mieszanego świerzego, które zajmuje 60% całości lasów w gminie.[7]

Jakość powietrza

Stan powietrza na terenie gminy Wisznia Mała jest lepszy niż w większości pozostałych obszarów Dolnego Śląska. Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy są przede wszystkim:

- źródła zlokalizowane we Wrocławiu,
- źródła komunalno-bytowe - kotłownie, emitujące zanieczyszczenia pyłowe i gazowe,
- źródła rolnicze - związane z uprawą ziemi, orką, nawożeniem i opylaniem roślin,
- źródła transportowe – niska emisja (głównie w okresie letnim).

[5] Plan urządzeniowo- rolnego gminy Wisznia Mała. Wrocław 2005, s.24-26

[6] Prognoza oddziaływania na środowisko ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Psary o nazwie MPZP Psary III, Wrocław czerwiec 2012, s.12

[7] Prognoza oddziaływania na środowisko ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Psary o nazwie MPZP Psary III, Wrocław czerwiec 2012, s.12

Ponadto warto zaznaczyć, że na terenie gminy Wisznia Mała dominującym sposobem, zaopatrywania w ciepło są kotłownie indywidualne. Wynika to głownie z rozproszonego charakteru zabudowy. Podstawowym paliwem jest węgiel, niejednokrotnie niskiej jakości oraz olej opałowy i gaz. Można założyć, że na terenie gminy najwyższy poziom emisji zanieczyszczeń i pyłów związany jest z ogrzewaniem budynków mieszkalnych za pomocą tradycyjnych systemów grzewczych. Dodatkowo wpływ na jakość powietrza ma produkcja ogrodnicza zlokalizowana w Szymanowie.

Obszary i obiekty chronione

Ze względu na duże walory przyrodnicze na terenie gminy stworzono „Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórza Trzebnickie" o powierzchni 3 440 ha, zatwierdzony uchwałą Nr V/XXVIII/164/09 Rady Gminy Wisznia Mała z dnia 24 czerwca 2009 r.

Na terenie gminy znajduje się również projektowany Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Widawy", projektowany rezerwat przyrody „Łęg w Wiszni Małej" oraz projektowane dwa użytki ekologiczne: „Las Będkowski" i „Kopytnik w Malinie". Poza granicami gminy, ale w jej bezpośrednim sąsiedztwie znajduje się specjalny obszar NATURA 2000 - „Dolina Widawy" (PLH020036), rozciągający się wzdłuż rzeki Widawy, aż do jej ujścia i dalej wzdłuż doliny Odry i Lasu Rędzińskiego o powierzchni 1310,2 ha.

Na terenie gminy Wisznia Mała występuje według danych GUS 13 pomników przyrody w tym:

- Dąb szypułkowy, Machnice,
- Platan klonolistny, Wisznia Mała,
- Platan klonolistny, Wisznia Mała,
- Platan klonolistny, Wisznia Mała,
- Buk zwyczajny, Wisznia Mała,
- Buk zwyczajny, Wisznia Mała,
- Dąb szypułkowy, Malin,
- Dąb szypułkowy, Szymanów,
- Dąb szypułkowy, Szymanów,
- Dąb szypułkowy, Szymanów,
- Platan klonolistny, Psary,
- Dąb szypułkowy, Psary,
- Dąb szypułkowy, Psary.[8]

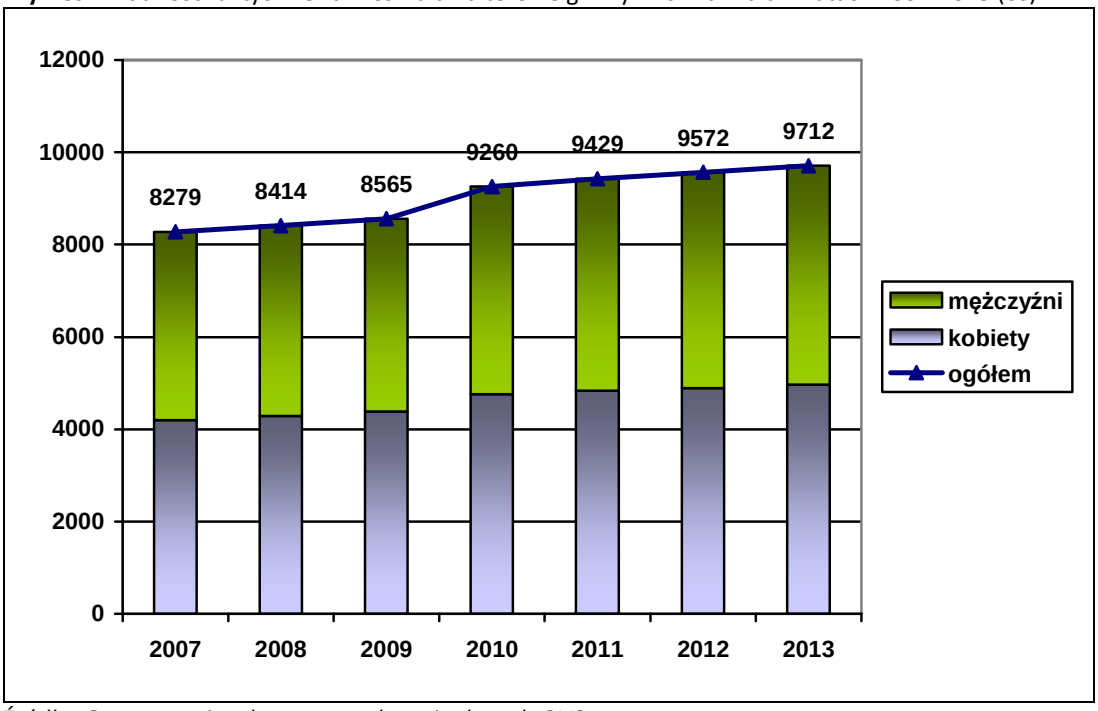
[8] Na podstawie Prognozy oddziaływania na środowisko ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w obrębie Psary o nazwie MPZP Psary III, Wrocław czerwiec 2012, s.14

2 Analiza społeczna

2.1 Demografia

W latach 2007 – 2013 liczba mieszkańców gminy Wisznia Mała systematycznie zwiększała się. Według danych GUS na koniec 2013 r. w gminie mieszkało 9 712 osób, o 1 433 osoby więcej niż w 2007 r. W głównej mierze wynika to ze zjawiska migracji. Z uwagi na swoje położenie oraz relatywnie dobrze rozwiniętą infrastrukturę Gmina Wisznia Mała stanowi atrakcyjne miejsce osiedlania się dla mieszkańców Wrocławia.

Wykres 1. Ludność faktycznie zamieszkała na terenie gminy Wisznia Mała w latach 2007-2013 (os).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największymi sołectwami, pod względem liczby mieszkańców są: Psary, Strzeszów, Ligota Piękna i Szewce. Natomiast najmniejszymi: Wysoki Kościół, Pierwoszów oraz Machnice.

Tabela 1. Ludność faktycznie zamieszkała w Sołectwach gminy Wisznia Mała stan na 8.04 2013 r. (os).

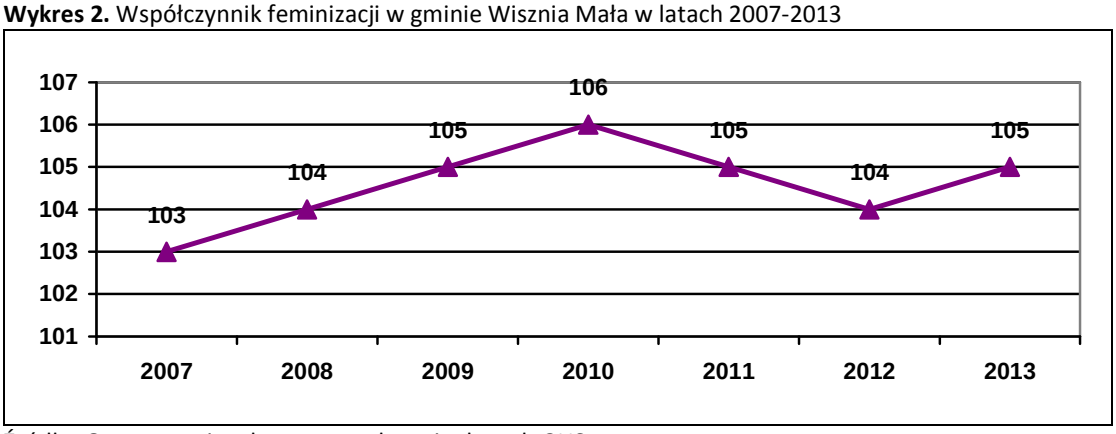
Lp.	Miejscowość	Ludność
1	Kryniczno	472
2	Krzyżanowice	471
3	Ligota Piękna	984
4	Machnice	214
5	Malin	557

6	Mienice	278
7	Ozorowice	418
8	Pierwoszów	213
9	Piotrkowiczki	377
10	Psary	1081
11	Rogoż	354
12	Strzeszów	1019
13	Szewce	960
14	Szymanów	913
15	Wisznia Mała	779
16	Wysoki Kościół	145

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bip.wiszniamala.pl.

W strukturze ludności zauważa się jedynie nieznaczne odchylenia od stanu równowagi między liczebnością kobiet i mężczyzn. Na przestrzeni badanego okresu współczynnik feminizacji (kobiety na 100 mężczyzn) znajdował się w przedziale od 103-106. Taki stan rzeczy pozwala na harmonijny rozwój gminy oraz zachowanie zrównoważonego rozwoju społecznego.

Wykres 2. Współczynnik feminizacji w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Istotnymi czynnikami kształtującymi bilans ludnościowy gminy i jej profil demograficzny, są przede wszystkim: ruch naturalny (urodzenia i zgony) oraz procesy migracyjne. W 2013 r. w porównaniu do 2012 r. w gminie Wisznia Mała nastąpił zarówno wzrost liczby urodzeń żywych (z 88 do 92 osób), jak i wzrost liczby zgonów (z 66 do 70 osób). Przewaga urodzeń nad zgonami zdecydowała o utrzymaniu się w gminie dodatniego przyrostu naturalnego. Jednocześnie gmina notuje wieloletni, dodatni wskaźnik salda migracji wewnętrznych, co potwierdza że jest ona postrzegana jako dogodne miejsce do osiedlania się.

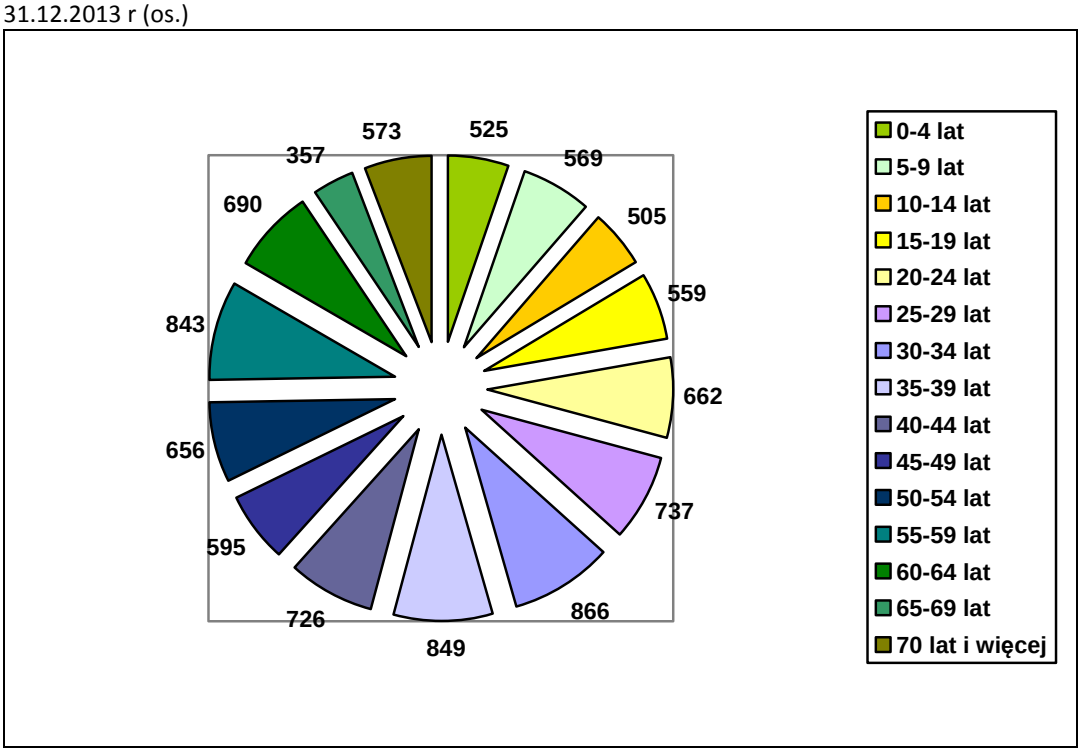
Tabela 2. Ruch naturalny i migracyjny ludności gminy Wisznia Mała w latach 2007-2013.

Cecha	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Na 1000 ludności							
urodzenia żywe	10,6	11,1	12,3	10,1	10,1	9,3	9,5
Zgony	7,8	9,9	8,6	6,2	6,5	6,9	7,3
przyrost naturalny	2,8	1,2	3,7	3,8	3,5	2,3	2,3
Osoba							
saldo migracji gminnych wewnętrznych	191	137	110	161	135	111	166
saldo migracji zagranicznych	0	0	0	2	1	-2	-2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na potencjał demograficznym gminy Wisznia Mała, wpływa zarówno liczebność populacji, jak i jej struktura wiekowa. Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy Wisznia Mała wskazuje na korzystne zjawisko dominacji osób młodych. W 2013 r. ok. 50% mieszkańców gminy nie przekroczyła 39 lat. Warto również nadmienić, że w analizowanym roku najwięcej osób znajdowało się w przedziale wiekowym 30-39 lat (1 715 osób), natomiast najmniej w przedziale 65-69 lat (357 osób).

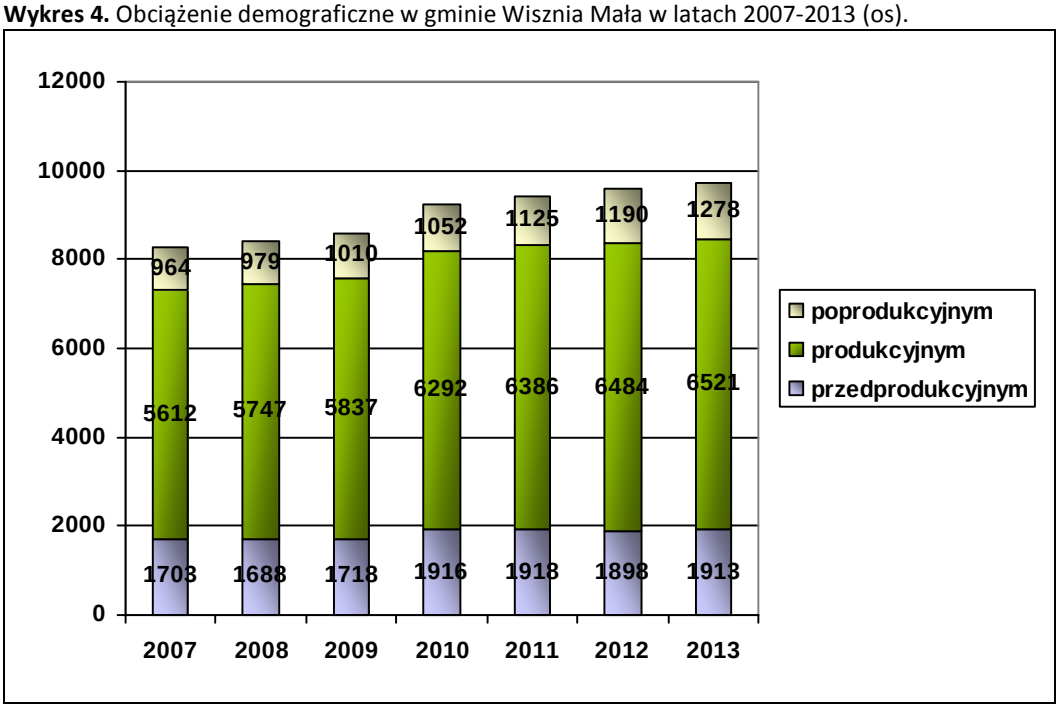
Wykres 3. Struktura ludności gminy Wisznia Mała w podziale na grupy wiekowe - stan na dzień 31.12.2013 r (os.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dla stabilnego rozwoju gminy istotne znaczenie ma proporcja ludności w wieku produkcyjnym do ludności w wieku nieprodukcyjnym. W 2013 r. w strukturze ludności gminy przeważały osoby w wieku produkcyjnym – 67,1 %, natomiast najmniej było osób wieku poprodukcyjnym – 13,2% ogółu. W ujęciu dynamicznym (lata 2007 – 2013), największy wzrost dotyczył osób w wieku produkcyjnym - 909 osób oraz w wieku przedprodukcyjnym - 314 osób. Na podstawie powyższych danych stwierdzić można, że negatywne skutki starzenia się społeczeństwa, w gminie Wisznia Mała, w najbliższych latach powinny być relatywnie mniej odczuwalne. Jednak gmina powinna przygotować się, poprzez zabezpieczenie infrastruktury na zachodzące przemiany demograficzne.

Wykres 4. Obciążenie demograficzne w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2013 (os).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

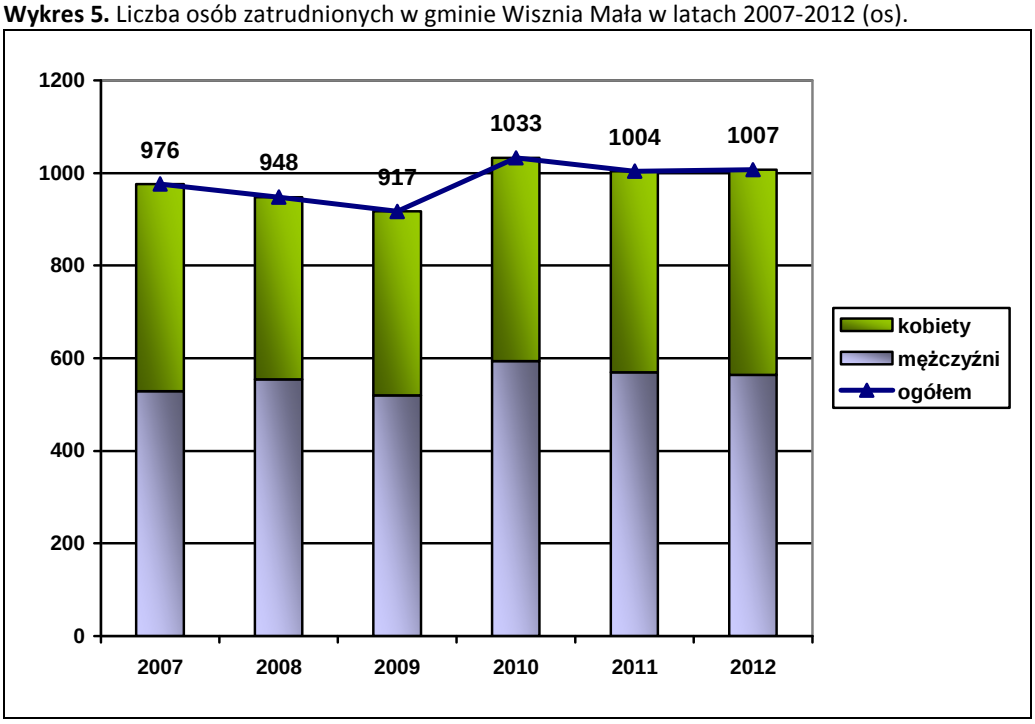
2.2 Rynek pracy

W celu wyciągnięcia prawidłowych wniosków dotyczących funkcjonowania rynku pracy niezbędne jest przeprowadzenie analizy kapitału ludzkiego w ujęciu gospodarczym koncentrując się na ekonomicznym aspekcie wieku oraz strukturze zatrudnienia.

Na koniec 2013 r. w ekonomicznej strukturze wieku w gminie Wisznia Mała przeważały osoby w wieku produkcyjnym, a ich liczba była wyższa od sumy ludności w wieku po i przedprodukcyjnym.

Oznacza to korzystną i sprzyjającą rozwojowi gospodarczemu sytuację w gminie. Jak wynika z danych GUS w 2012 r. na terenie gminy pracowało 1007 osób (tj. 15,4 % osób w wieku produkcyjnym). Większą część tj. 56%, stanowili mężczyźni. Warto jednak zaznaczyć, że informacje GUS nie zawierają danych dotyczących zatrudnienia osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych, pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach. W statystyce nie są ujęte również osoby zatrudnione w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących do 9 osób. Można zatem wnioskować, że przeważająca liczba mieszkańców gminy znajduje zatrudnienie właśnie w małych przedsiębiorstwach oraz w gospodarstwach indywidualnych, a także w okolicznych miastach takich jak: Trzebnica czy Wrocław.

Wykres 5. Liczba osób zatrudnionych w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (os).

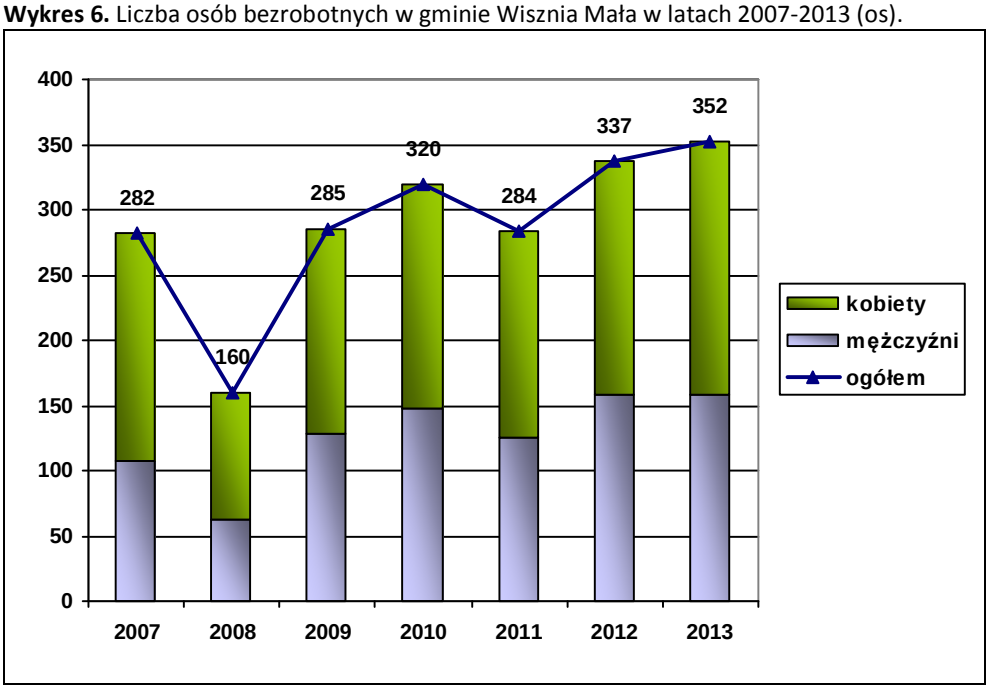

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Niepokojącym zjawiskiem jest bezrobocie, które powoduje obniżanie warunków życia ludności, przyczyniając się do rozwoju negatywnych zjawisk społecznych, tj.: wykluczenie społeczne, patologia społeczna, czy też wzrost wskaźnika drobnych przestępstw. Jak wykazują dane GUS liczba bezrobotnych na przestrzeni lat 2007-2013 uległa wzrostowi, przy czym jest to trend, który dotyczy całego regionu, mający związek z pogarszającą się sytuacją na rynku w wyniku kryzysu

światowego. W 2013 r. liczba bezrobotnych wyniosła 352 osoby, co stanowiło 5,4% ogółu ludności w wieku produkcyjnym. Warto zaznaczyć, że zjawisko bezrobocia dominuje wśród kobiet. Powyższe wynikać może z kliku przyczyn, w tym: mniejszej mobilności przestrzennej kobiet, tradycyjnego modelu rodziny, niższego wynagrodzenia za pracę kobiet, podaży ofert pracy preferujących mężczyzn (np. zawody budowlane).

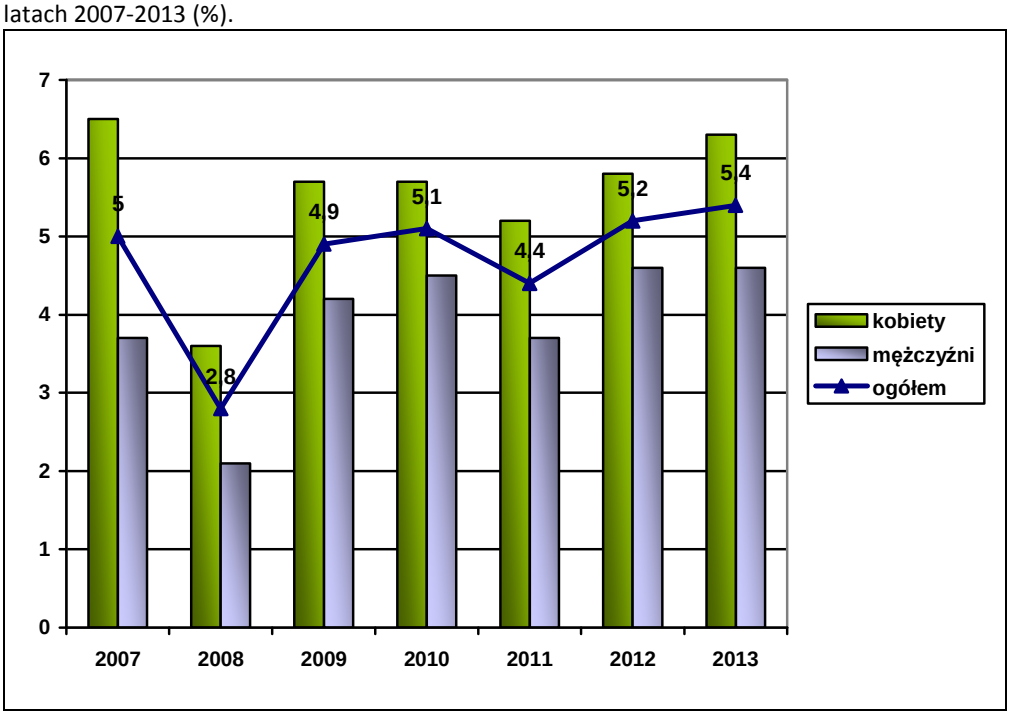
Wykres 6. Liczba osób bezrobotnych w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2013 (os).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ponadto istotnym wskaźnikiem obrazującym problem bezrobocia jest udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W 2013 r. zanotowano najwyższą wartość tego wskaźnika na przestrzeni badanego okresu.

Wykres 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2013 (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.3 Kultura

Głównym animatorem życia kulturalnego w gminie Wisznia Mała jest Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji, który zajmuje się upowszechnianiem kultury na terenie gminy, a także przyczynia się do poszerzenia zainteresowań mieszkańców gminy kulturą, sztuką i tradycjami. Ponadto, ośrodek ułatwia rozwój talentów i uzdolnień mieszkańców poprzez szereg zajęć i warsztatów. Na terenie gminy działa 12 świetlic wiejskich zlokalizowanych w: Krynicznie, Ligocie Pięknej, Malinie, Pierwoszowie, Piotrkowiczkach, Strzeszowie, Szewcach, Szymanowie, Wysokim Kościele, Ozorowicach oraz w Mienicach.

Warto podkreślić, że w gminie Wisznia Mała co roku odbywa się wiele imprez cyklicznych oraz okolicznościowych w tym m.in. dożynki, turnieje szachowe, jarmarki świąteczne, turnieje sportowe, memoriały, ferie dla młodzieży. Poniższa tabela przedstawia roczny plan ważniejszych wydarzeń w 2014 r.

Tabela 3. Najważniejsze imprezy i wydarzenia odbywające się corocznie w gminie Wisznia Mała.

L.p.	NAZWA IMPREZY	ORGANIZATOR
1.	GMINNE SPOTKANIE NOWOROCZNE	OKSiR Wisznia Mała
2.	„IV GMINNY PRZEGLĄD KOLĘD, PASTORAŁEK I OBRZĘDÓW BOŻONARODZENIOWYCH POD PATRONATEM WÓJTA GMINY WISZNIA MAŁA”	OKSiR Wisznia Mała
3.	DZIEŃ ZAKOCHANYCH W SZTUCE”- Impreza z okazji WALENTYNEK	OKSiR Wisznia Mała
4.	FERIE ZIMOWE Z OKSIR	OKSiR Wisznia Mała
5.	GMINNA ZABAWA KARNAWAŁOWA DLA DZIECI	Sołtys i Rada Sołecka w Piotrkowiczkach OKSiR Wisznia Mała
6.	WYCIECZKA REKREACYJNO-SPORTOWA (NARTY BIEGOWE)	OKSiR Wisznia Mała
7.	Gminne Zawody Szachowe dla Szkół Podstawowych	OKSiR Wisznia Mała
8.	GMINNY DZIEŃ KOBIET „POKAZ MODY”	Sołtys i Rada Sołecka w Piotrkowiczkach OKSiR Wisznia Mała
9.	KONKURS PLASTYCZNY „Wielkanocne tradycje i obyczaje”	OKSiR Wisznia Mała Pracownia plastyczna OKSiR
10.	Gminny Turniej Ringo	OKSiR Wisznia Mała
11.	JARMARK WIELKANOCNY POŁĄCZONY Z PREZENTACJĄ POTRAW REGIONALNYCH	OKSiR Wisznia Mała Szkoła Podstawowa w Psarach
12.	ŚWIĘTO KONSTYTUCJI MAJOWEJ Patriotyczne uroczystości w Piotrkowiczkach	Rada Sołecka Piotrkowiczki OKSiR Wisznia Mała
13.	TURNIEJ ORLIKÓW O PUCHAR WIOSNY	Animator ORLiK Tomasz Borowiec OKSiR Wisznia Mała
14.	IV POWIATOWY PRZEGLĄD ZESPOŁÓW LUDOWYCH IM. WITOLDA GARECKIEGO	Zespół Ludowy „Szymanowianie” OKSiR Wisznia Mała
15.	PLENER RYSUNKOWO- RZEŹBIARSKI	OKSiR Wisznia Mała
16.	TURNIEJ KARATE O PUCHAR KOCICH GÓR	ZS w Krynicznie OKSiR Wisznia Mała
17.	ŚWIĘTOJAŃSKI PIKNIK POD WISZNIAKIEM - II FESTIWAL SZKÓŁ GMINY WISZNIA MAŁA	OKSiR Wisznia Mała Szkoły z terenu Gminy Wisznia Mała

18.	VI MEMORIAŁ IM. RYSZARDA IGNATOWICZA W PIŁCE NOŻNEJ	LZS „WIDAWA-PSARY” OKSiR Wisznia Mała
19.	PUCHAR WÓJTA (TURNIEJ PIŁKI NOŻNEJ ORAZ FESTYN SPORTOWY)	LZS „GROM” Ligota Piękna OKSiR Wisznia Mała
20.	GMINNY TURNIEJ PIŁKI SIATKOWEJ O PUCHAR WÓJTA GMINY WISZNIA MAŁA	LZS „GROM” Ligota Piękna OKSiR Wisznia Mała
21.	POWIATOWE DNI KULTURY	Starostwo Powiatowe w Trzebnicy AEROKLUB Szymanów
22.	PUCHAR LATA (TURNIEJ PIŁKI NOŻNEJ)	LZS „BŁYSKAWICA” Szewce OKSiR Wisznia Mała
23.	„ŚPIEWAJĄCE WSIE” KONKURS KULINARNY LGD NA NAJLEPSZE CIASTO MALINOWE	OKSiR Wisznia Mała LGD Kraina Wzgórz Trzebnickich
24.	ZAWODY O PUCHAR WÓJTA MTB CROSS COUNTRY	OKSiR Wisznia Mała Sołtys Mienic
25.	DOŻYNKI GMINNE Uroczyste Święto Plonów	OKSiR Wisznia Mała
26.	V TURNIEJ ORLIKA O PUCHAR PREMIERA DONALDA TUSKA	Animator ORLiK Tomasz Borowiec OKSiR Wisznia Mała
27.	KONCERT POD PATRONATEM WÓJTA GMINY WISZNIA MAŁA W RAMACH XXI OGÓLNOPOLSKIEGO FESTIWALU MUZYKI KAMERALNEJ I ORGANOWEJ Duet koncertujący Wiesław Wysocki- saksofon Piotr Wrona- akordeon Improwizacje Klasyczne i Jazzowe n.t. Pieśni Sakralnych	Parafia Kryniczno OKSiR Wisznia Mała
28.	MISTRZOSTWA POLSKI AMATORÓW W SZACHACH SZYBKICH I BŁYSKAWICZNYCH	LZS „Wieża” Pęgów OKSiR Wisznia Mała
29.	EUROPEJSKIE DNI DZIEDZICTWA DZIEDZICTWO- ŹRÓDŁO TOŻSAMOŚCI	OKSiR Wisznia Mała
30.	Mistrzostwa Polski w Szachach Błyskawicznych w Krynicznie	ZS w Krynicznie OKSiR Wisznia Mała
31.	KONCERT W RAMACH XXI OGÓLNOPOLSKIEGO FESTIWALU MUZYKI KAMERALNEJ I ORGANOWEJ Recital na marimbie Arkadiusz Kątny	Parafia Szewce OKSiR Wisznia Mała

32.	KONCERT W RAMACH XXI OGÓLNOPOLSKIEGO FESTIWALU MUZYKI KAMERALNEJ I ORGANOWEJ Recital wokalny Dominik Sutowicz- tenor Robert Grudzień- organy/piano	Parafia Wysoki Kościół OKSiR Wisznia Mała
33.	II TURNIEJ JUDO	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Szewcach OKSiR Wisznia Mała
34.	OBCHODY ŚWIĘTA ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI	Sołtys i Rada Sołecka Piotrkowiczki OKSiR Wisznia Mała
35.	„XVII OGÓLNOPOLSKI MEMORIAŁ IM. MARIANA RATKOWSKIEGO W WARCABACH 100-POLOWYCH”	OKSiR Wisznia Mała Dolnośląskie Zrzeszenie LZS
36.	MIKOŁAJKI W OKSIR	OKSiR Wisznia Mała
37.	„VI OTWARTE MISTRZOSTWA OKRĘGU PODWROCŁAWSKIEGO W SZACHACH SZYBKICH”	OKSiR Wisznia Mała
38.	ŚWIETO PIERNIKA W RAMACH WARSZTATÓW BOŻONORADZONIEOWYCH	OKSiR Wisznia Mała
39.	KONKURS PLASTYCZNY BOŻONARODZENIOWY	Pracownia plastyczna w OKSiR OKSiR Wisznia Mała

Źródło: www.oksir.wiszniamala.pl.

Istotnym animatorem życia kulturalnego jest także Gminna Biblioteka Publiczna w Wiszni Małej z filią w Piotrowiczkach. Liczba czytelników w 2012 r. wynosiła 591 osób, natomiast liczba wypożyczonych książek na jednego czytelnika wyniosła 20,8.

Tabela 4. Czytelnictwo w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012.

Cecha	Jed.	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Czytelnicy w ciągu roku	osoba	504	299	324	448	565	591
Księgozbiór	wol.	34434	32574	33495	33588	29112	27229
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika	wol..	18,7	9,7	14,7	15,8	18,5	20,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Istniejące na obszarze gminy Wisznia Mała zabytki są świadectwem bogatego dziedzictwa kulturowego gminy. Niestety, wiele zabytków nie zachowało się do czasów współczesnych ulegając zniszczeniu przede wszystkim podczas działań wojennych.

O wartościach kulturowych gminy decyduje historia poszczególnych miejscowości oraz zachowane zabytki, do których należą nie tylko obiekty architektoniczne, lecz także układy

planów wsi i zieleń komponowana oraz stanowiska archeologiczne. Na terenie gminy Wisznia Mała usytuowane są następujące obiekty budowlane oraz stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, podlegające ochronie w trybie Ustawy o ochronie dóbr kultury:

- Kryniczno: Kościół parafialny p.w. św. Stanisława wpisany do rejestru zabytków pod numerem 1714 decyzją z dnia 20. VI 1966 r.;
- Krzyżanowice: Grodzisko w samej wsi, wpisane do rejestru zabytków pod numerem 1296/773;
- Machnice: Pałac (ok.1830 r.; w 2 poł. XIX w. do bocznej ściany pałacu dobudowano dwukondygnacyjną część z wielobocznąprzybudówką), spichlerz i budynek gospodarczy (I poł. XIX w.) wpisany do rejestru zabytków pod numerem 441/W decyzją z dn. 13. IV 1979 r.;
- Malin: Pałac i park wpisane do rejestru zabytków pod nr. 454/W decyzją z dn. 29. XI 1980 r.;
- Mienice: Pałac wpisany do rejestru zabytków pod nr 640/W decyzją z dn. 30. V 1990 r.;
- Ozorowice: Kościół filialny p.w. św. Jana Chrzciciela wpisany do rejestru zabytków pod nr 1205 decyzją z dn. 15. XII 1964 r.;
- Ozorowice: dwór wpisany do rejestru zabytków pod nr 1206 decyzją z dn. 15. XII 1964 r.;
- Piotrkowiczki: Kościół filialny p.w. Najświętszego Serca Jezusowego i dzwonnica, wpisane do rejestru zabytków pod nr 1718 decyzją z dn. 20 VI 1966 r.;
- Strzeszów: Kościół filialny p.w. św. Jadwigi, obecnie p.w. Podwyższenia Krzyża wpisany do rejestru zabytków pod nr 1040 decyzją z dn. 23.I 1964 r.;
- Strzeszów: Dzwonnica wpisana do rejestru zabytków pod nr 1719 decyzją z dn. 23.VI 1966 r. Strzeszów: Pałac wpisany do rejestru zabytków pod nr 450/W decyzją z dn.10. X 1980 r.;
- Szewce: Kościół parafialny p.w. św. Anny wpisany do rejestru zabytków pod nr 1209 decyzją z dn. 15.XII 1964 r.;
- Wisznia Mała: Park i pałac wpisane do rejestru zabytków pod nr 418/W decyzją z dn. 29.VI 1978 r.;
- Wysoki Kościół: Kościół parafialny p.w. Niepokalanego Serca NMP oraz kaplica cmentarna, wpisane do rejestru zabytków pod nr 646/W decyzją z dn. 29. V 1990r.;
- Wysoki Kościół: Kaplica przy kościele Niepokalanego Serca NMP wpisana do rejestru zabytków pod nr 1723 decyzją z dn. 20.VI 1966r.

Obiektem dziedzictwa kultury jest także Pomnik Pamięci Narodowej w Piotrkowiczkach. Obiekt ten znajduje się w bardzo dobrym stanie technicznym. Pozostałe zabytkowe obiekty, są w różnej kondycji, jednak większość z nich wymaga prac renowacyjnych i ratowania substancji budowlanej.[9]

[9] Źródło: www.wiszniamała.pl

2.4 Aktywność społeczna i organizacje pozarządowe

Wg stanu na 2014 r. na terenie gminy Wisznia Mała działają 43 organizacje pozarządowe co świadczy o relatywnie dużej aktywności mieszkańców.
Szczególnym zainteresowaniem cieszą się organizacje sportowe. Na obszarze gminy funkcjonują:

- Ludowy Zespół Sportowy "Płomień" Wisznia Mała,
- Ludowy Zespół Sportowy "Sokół" Kryniczno,
- Zrzeszenie LZS "Kometa" Kryniczno,
- Ludowy Klub Sportowy w Krzyżanowicach,
- Ludowy Zespół Sportowy "Grom" Ligota Piękna,
- Ludowy Klub Sportowy "Orkan"- Ligota Piękna,
- Ludowy Zespół Sportowy MKS Machnice,
- Klub Sportowy "Malinka-Malin" w Malinie,
- Ludowy Klub Sportowy Emprofit "Avia" w Ozorowicach,
- Stowarzyszenie LZS "Start Strzeszów",
- Ludowy Zespół Sportowy "Błyskawica" Szewce,
- Ludowy Zespół Sportowy "Silesia"- Szymanów,
- Uczniowski Klub Sportowy "Kryniczno" w Krynicznie,
- Sportowy Klub Golfowy Toya- Krycznicz0,
- Klub Jeździecki "Stajnia Krzyżanowice",
- Stowarzyszenie Klub Jeździecki "Stajnia Ozorowice",
- Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Jeździectwa "Stajnia Ozorowice",
- Klub Jeździecki "Lisowczyk"- Pierwoszów,
- Niezależne Towarzystwo Wędkarskie " Złoty Lin" w Wiszni Małej,

Warto także podkreślić, że mieszkańcy gminy chętnie angażują się w przedsięwzięcia edukacyjne, a także podejmują inicjatywy zmierzające do rozwoju miejscowości, pamiętając jednocześnie o propagowaniu i podtrzymywaniu ponadczasowych wartości i dziedzictwa kulturowego. Do organizacji działających w niniejszym zakresie zaliczyć można:

- Stowarzyszenie Uniwersytet Dorosłego Człowieka - Wisznia Mała,
- Stowarzyszenie "Zespół Ludowy Szymanowianie"- Wisznia Mała,
- Stowarzyszenie "Mieszkańców Wsi Kryniczno",
- Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne Mieszkańców Rogoża, Kryniczna i Psar,
- Fundacja "Krzyżanowice Plus"- Krzyżanowice,
- Ozorowickie Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych "Ogniwo",
- Stowarzyszenie "Europa"- Pierwoszów,
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Piotrkowiczki,
- Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Wisznia Mała "Integracja",
- Fundacja "Dzieci Ponad Wszystko"- Strzeszów,

- Stowarzyszenie na rzecz Integracji, Rozwoju i Wsparcia "Integra"- Strzeszów,
- Stowarzyszenie Wczesnej Edukacji Dzieci pn. "Mały Szewczyk" w Gminie Wisznia Mała,
- Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju, Promocji i Wspierania Zespołu Szkół w Szewcach oraz Mieszkańców Szewc "Teraz Szewce",

Ważną rolę w życiu społecznym mieszkańców gminy Wisznia Mała odgrywają Stowarzyszenia Ochotniczych Straży Pożarnych, które poza ustawowymi obowiązkami przeciwpożarowego zabezpieczenia społeczeństwa i mienia, pełnią rolę centrów kulturalnych na wsiach. Osoby zrzeszone w OSP włączając się w organizację imprez sportowych i kulturalnych często stają się liderami lokalnymi. Na terenie gminy działa:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Wiszni Małej,
- Grupa Ratownictwa Specjalistycznego Ochotnicza Straż Pożarna Wisznia Mała,

Ponadto, w gminie Wisznia Mała funkcjonuje także Fundacja na rzecz Psów Pracujących "Psi Ratownicy".

2.5 Edukacja

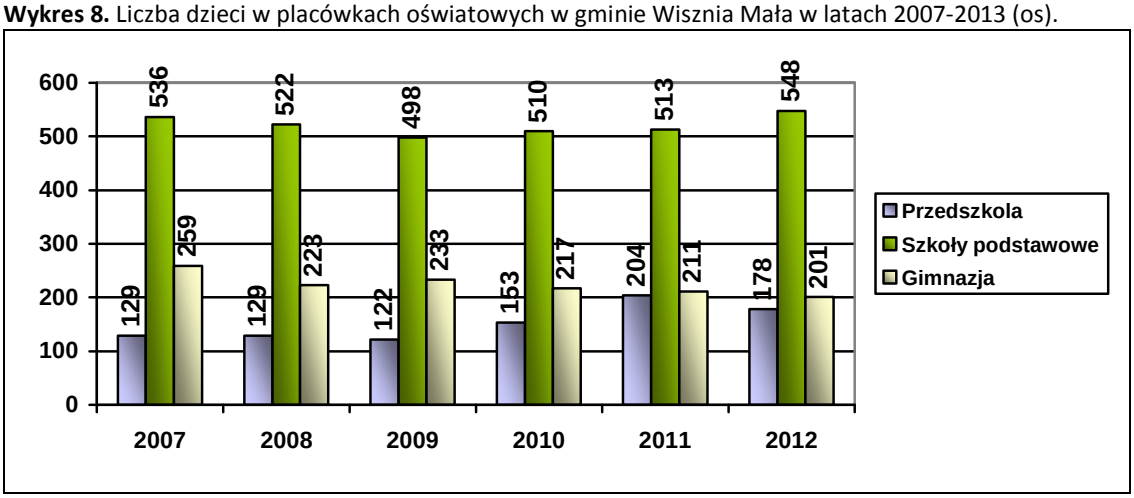
Na terenie gminy Wisznia Mała funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- dwa punkty przedszkolne - „Klub przedszkolaka” przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Szewcach oraz „Pluszowy kącik” przy Szkole Podstawowej w Wiszni Małej,
- dwie niepubliczne inne formy wychowania przedszkolnego pn „ Mały szewczyk” z siedzibą w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Szewcach oraz „Tęczowa kraina” z siedzibą w Piotrkowiczkach,
- jedno przedszkole - Przedszkole Publiczne w Strzeszowie, wchodzące w skład Zespołu Szkolno - Przedszkolnego w Szewcach,
- trzy przedszkola niepubliczne - „Bajka” w Krynicznie, „Wesołe skrzaty” w Krzyżanowicach oraz artystyczne przedszkole niepubliczne z oddziałem żłobkowym „Maluszkowo” w Psarach,
- sześć oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych: w Szkole Podstawowej im . Jana Pawła II w Psarach (2), Szkole Podstawowej w Wiszni Małej (2), w Zespole Szkół w Krynicznie (1) i Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Szewcach (1),
- cztery szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Psarach, Szkoła Podstawowa w Wiszni Małej oraz w Zespole Szkół w Krynicznie i Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Szewcach,
- dwa gimnazja wchodzące w skład zespołów szkół - Gimnazjum Publiczne w Krynicznie i Gimnazjum Publiczne w Szewcach,
- sześć świetlic szkolnych przy: Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Psarach, Szkole Podstawowej w Wiszni Małej, Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Szewcach przy szkole

podstawowej (1) i gimnazjum (1) oraz Zespole Szkół w Krynicznie - szkoła podstawowa (1) i gimnazjum (1),
- jedna stołówka szkolna w Krynicznie.

Na koniec 2013 r. do powyższych placówek oświatowych na terenie gminy uczęszczało łącznie 927 dzieci.

Wykres 8. Liczba dzieci w placówkach oświatowych w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2013 (os).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Niepubliczne żłobki działajgce na terenie gminy Wisznia Mała

Na terenie gminy Wisznia Mała na dzień 30.09.2014 r. zarejestrowane były dwa niepubliczne żłobki: Żłobek „Maluszkowo" w Psarach, który rozpoczął działalność z dniem 13.01.2014 r., w miesiącu lipcu uczęszczało do niego 13 dzieci; Żłobek „Bajka" w Krynicznie, który rozpoczął działalność 01.03.2014 r., w miesiącu lipcu uczęszczało do niego 7 dzieci. W dniu 22 stycznia 2014 r. Uchwałą Rady Gminy Wisznia Mała Nr VI/XXXIX/339/14 w sprawie wysokości i zasad ustalania dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobek lub klub dziecięcy na terenie gminy Wisznia Mała, została wprowadzona dotacja celowa udzielana z budżetu gminy dla podmiotów prowadzących żłobek lub klub dziecięcy zarejestrowany w Rejestrze prowadzonym przez Wójta Gminy Wisznia Mała. Dotacja wynosi 400 zł miesięcznie na każde dziecko objęte opieką w żłobku oraz 160 zł miesięcznie na każde dziecko objęte opieką w klubie dziecięcym.

Formy wychowania przedszkolnego

Na terenie gminy Wisznia Mała działa jedno Przedszkole Publiczne w Strzeszowie oraz trzy Przedszkola Niepubliczne „Bajka" w Krynicznie, „Wesołe Skrzaty" w Krzyżanowicach oraz od stycznia 2014 r. artystyczne przedszkole niepubliczne „Maluszkowo" w Psarach.

Ogólna liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli na terenie Gminy Wisznia Mała na dzień 31.03.2014r. wynosiła 126. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkola publicznego na ten sam dzień wynosiła ogółem 76**,** z czego 19 dzieci 5 i 6-letnich realizowało obowiązek wychowania przedszkolnego.

Tabela 5. Przedszkola publiczne i niepubliczne na terenie gminy Wisznia Mała

Przedszkole	**Publiczne w Strzeszowie**		**Niepubliczne w Krynicznie „Bajka”**		**Niepubliczne w Krzyżanowicach „Wesołe skrzaty”**		**Niepubliczne w Psarach „Maluszkowo”**	
	dzieci	oddziały	dzieci	oddziały	dzieci	oddziały	dzieci	oddziały
3-5 lat	57	4	29	1	12	1	9	1
6 lat	19	1	X	X	X	X	X	X
Razem	**76**	**5**	**29**	**1**	**12**	**1**	**9**	**1**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SIO oraz z zestawienia dotacji na 31.03.2014 r.

Ponadto na terenie gminy w roku szkolnym 2013/2014 obowiązek wychowania przedszkolnego realizowany był w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Obowiązek niniejszy realizowało 130 dzieci (w roku szkolnym 2010/2011 - 82 dzieci, 2011/2012 - 152 dzieci, 2012/2013 – 94 dzieci). Zatrudnionych było 6 nauczycieli (w roku szkolnym 2011/2012 – 7 nauczycieli, 2012/2013 – 4 nauczycieli) z kwalifikacjami pedagogicznymi do prowadzenia zajęć .

Tabela 6. Realizacja obowiązku wychowania przedszkolnego w oddziałach przy szkołach podstawowych (2013/2014)

Oddział przedszkolny	**Liczba dzieci**	**Liczba oddziałów**
Szewce	26	1
Kryniczno	24	1
Psary im. Jana Pawła II	42	2
Wisznia Mała	38	2
Liczba ogółem	**130**	**6**
Średnia liczna dzieci w oddziale	**21,7 (w 2012/2013 średnia 23,5)**	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SIO oraz z zestawienia dotacji na 31.03.2014 r.

Warto również zaznaczyć, że na terenie gminy Wisznia Mała w 2014 r. działały dwa publiczne i dwa niepubliczne punkty przedszkolne:

- publiczny punkt przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Wisznia Małej pod nazwą „Pluszowy kącik”,
- publiczny punkt przedszkolny w Strzeszowie wchodzący w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolengo w Szawcach pod nazwą „Klub przedszkolaka”,
- niepubliczny punkt przedszkolny w Szewcach „Mały szewczyk”,
- niepubliczny punkt przedszkolny w Piotrowiczkach pod nazwą „Tęczowa kraina”.

Tabela 7. Inne formy wychowania przedszkolnego

Inne formy wychowania przedszkolnego	Liczba dzieci	Liczba oddziałów	Liczba oddziałów	Liczba oddziałów
publiczne	Strzeszów „Klub przedszkolaka”		Wisznia Mała „Pluszowy kącik”	
3-5 lat	18	1	24	1
niepubliczne	Szewce „Mały szewczyk”		Piotrkowiczki „Tęczowa Kraina”	
3-5 lat	17	1	15	1
Liczba dzieci ogółem	**74**			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z SIO oraz z zestawienia dotacji na 31.03.2014 r.

Szkoły podstawowe

W roku szkolnym 2013/2014 do 28 oddziałów szkół podstawowych uczęszczało 560 uczniów, co stanowiło wartość najwyższą od 2007 r.

Tabela 8. Liczba uczniów, oddziałów i etatów nauczycielskich w szkołach podstawowych na terenie gminy Wisznia Mała

Szkoła podstawowa	Szewce	Kryniczno	Psary im. Jana Pawła II	Wisznia Mała	Gmina Ogółem
Liczba uczniów					
2013/2014	165	156	133	102	**556**
2012/2013	151	160	138	105	**554**
2011/2012	130	141	132	108	**511**
2010/2011	105	146	122	92	**508**
Liczba oddziałów					
2013/2014	8	7	7	6	**28**
2012/2013	8	7	7	6	**28**
2011/2012	7	6	6	6	**25**
2010/2011	6	6	6	6	**30**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SIO na dzień 31.03.2011,2012 i 2013 r.

Co roku, uczniowie 6 klas szkół podstawowych zostają poddani sprawdzianowi weryfikującemu ich zdolności nabyte podczas nauki. Analiza osiągniętych wyników zwraca szczególną uwagę na wysoki wynik uzyskany przez uczniów Szkoły Podstawowej w Psarach. Ponadto należy podkreślić, że aż 3 szkoły uzyskały średni wynik wyższy niż wynik powiatu trzebnickiego i województwa dolnośląskiego.

Tabela 9. Średnie wyniku ze sprawdzianu szóstoklasisty w 2014 roku.

	Liczba zdających	Średni wynik w pkt
Województwo dolnośląskie	23053	25,3
Powiat trzebnicki	772	25
Gmina Wisznia Mała	74	26,3
Zespół Szkół w Krynicznie	21	26,8
Szkoła podstawowa im. Jana Pawła II w Psarach	18	27,8
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Szewcach	20	26,2
Szkoła podstawowa w Wiszni Małej	15	23,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://www.oke.wroc.pl/.

Gimnazja

W roku szkolnym 2013/2014 do gimnazjów (9 oddziałów) uczęszczało 191 uczniów. Liczba ta była mniejsza niż w latach poprzednich co w dużej mierze związane jest z odpływem młodzieży do gimnazjów we Wrocławiu i Trzebnicy.

Tabela 10. Liczba uczniów mieszkających na terenie gminy Wisznia Mała, którzy realizują obowiązek szkolny w szkołach poza gminą

Lata	Liczba gimnazjalistów podlegających obowiązkowi szkolnemu z terenu gminy	Liczba uczniów w szkołach na terenie gminy	Liczba uczniów spełniająca obowiązek szkolny w szkole, w obwodzie w której uczeń mieszka	Liczba uczniów w szkołach na terenie gminy spoza obwodu szkolnego	Saldo przepływów uczniów
2013/2014	314	191	156	35	**-121**
2012/2013	380	197	164	33	**-111**
2011/2012	317	208	173	35	**-109**
2010/2011	351	217	182	35	**-134**

Źródło: Dane na podstawie SIO na dzień 31.03.2011,2012, 2013 i 2014r.

Podobnie jak w przypadku szkół podstawowych, uczniowie gimnazjum na koniec klasy trzeciej przystępują to testów, które maja za zadanie ocenić poziom wiedzy absolwentów. Z analizy wyników egzaminów gimnazjalnych wynika, że w Gimnazjum w Szewcach, słabo wypadł egzamin ze wszystkich części. Osiągnięte wyniki są niższe zarówno od średniej dla powiatu trzebnickiego, jak i dla województwa dolnośląskiego. W Gimnazjum Publicznym w Krynicznie wyniki egzaminu po trzeciej klasie były powyżej średniej dla powiatu i województwa. Najlepsze wyniki osiągnęli

uczniowie z języka angielskiego - 72% (średnia dla powiatu to 60,2%, a dla województwa 66,3%) oraz języka polskiego - 70,9% (średnia dla powiatu to 62,8%, dla województwa 65,6%).

Tabela 11. Średnie wyniki egzaminy gimnazjalnego w 2014 r.

Wyszczególnienie	Część humanistyczna		Część mat.-przyrodnicza		język angielski	
	język polski	historia i WOS	matematyka	przedm. przyrodnicze	podst.	rozsz.
województwo dolnośląskie						
średni wynik %	65,6	57,6	45,7	50,8	66,3	48,5
powiat trzebnicki						
średni wynik %	62,8	55,6	41,6	47,9	60,2	39,8
Wrocław						
średni wynik %	72,1	64,5	57,9	77,6	77,6	59,5
gmina Wisznia Mała						
liczba uczniów	66		66		66	65
średni wynik %	67,1	60,0	44,2	49,0	69,0	46,5
Zespół Szkół w Krynicznie						
liczba uczniów	48		48		48	47
średni wynik %	70,9	61,6	48,2	49,5	72,0	50,9
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Szewcach						
liczba uczniów	18		18		18	18
średni wynik %	57,2	55,8	33,7	47,7	61,0	34,9

Źródło: http://www.oke.wroc.pl/.

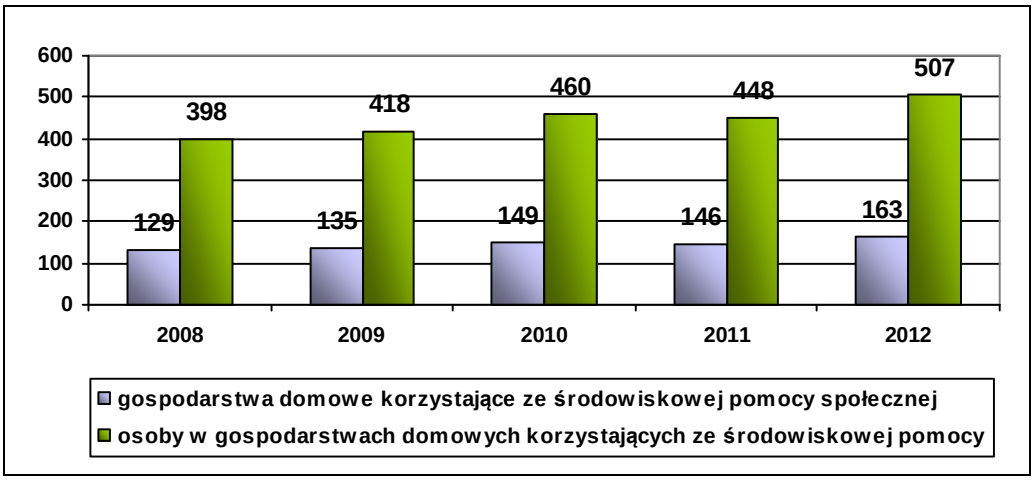
Na terenie gminy nie ma szkoły średniej, dlatego też młodzież kontynuuje edukację we Wrocławiu, Trzebnicy i Obornikach Śląskich.

2.6 Pomoc społeczna

Pomoc społeczna umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych osobom, które nie są w stanie same ich pokonać, wykorzystując własne możliwości, zasoby
i uprawnienia. Zadaniem pomocy społecznej jest również prowadzenie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Organizacją pomocy społecznej na terenie gminy Wisznia Mała zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Jak wynika z danych GUS w 2012 r. ze środowiskowej pomocy społecznej korzystały 163 gospodarstwa domowe, łącznie 507 osób. Jak można zauważyć na poniższym wykresie jest to trend wzrostowy, coraz więcej rodzin wymaga wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Wykres 9. Pomoc społeczna w gminie Wisznia Mała w latach 2008-2012.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwięcej środków na środowiskową pomoc społeczną, którą otrzymuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wiszni Małej pochodzi z Urzędu Wojewódzkiego - zadania własne, a następnie ze środków własnych gminy. Ponadto na przestrzeni lat 2007-2013 zauważalny jest wzrost środków pomocowych. Warto jednak zaznaczyć, że w 2013 r. zanotowano wzrost środków własnych gminy i wzrost środków z Urzędu Wojewódzkiego w formie dofinansowań zadań własnych oraz spadek wartość środków pochodzących z Urzędu Wojewódzkiego w formie zadań zleconych

Tabela 12. Wysokość środków finansowych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wiszni Małej w latach 2007-2013 (zł)

	Wydatki poniesione z środków z Urzędu Wojewódzkiego- *Zadania Zlecone*	**Wydatki poniesione z środków z Urzędu Wojewódzkiego- *Dofinan. Zadań Własnych***	**Środki Własne Gminy**	**Ogółem**
2007 r.	1 775 654,00	146 700,00	334 686,00	**2 257 040,00**
2008 r.	1 604 089,00	172 540,00	293 029,00	**2 069 658,00**
2009 r.	1 601 509,00	232 633,00	408 005,00	**2 242 147,00**
2010 r.	1 831 153,00	275 856,00	450 792,00	**2 557 801,00**
2011 r.	1 776 347,00	228 590,00	498 153,00	**2 503 090,00**
2012 r.	1 843 482,00	256 969,00	531 645,00	**2 632 096,00**
2013 r.	1 733 105,00	287 472,00	620 651,00	**2 641 228,00**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie : Sprawozdania z działalności GOPS w Wiszni Małej w latach 2007-2013

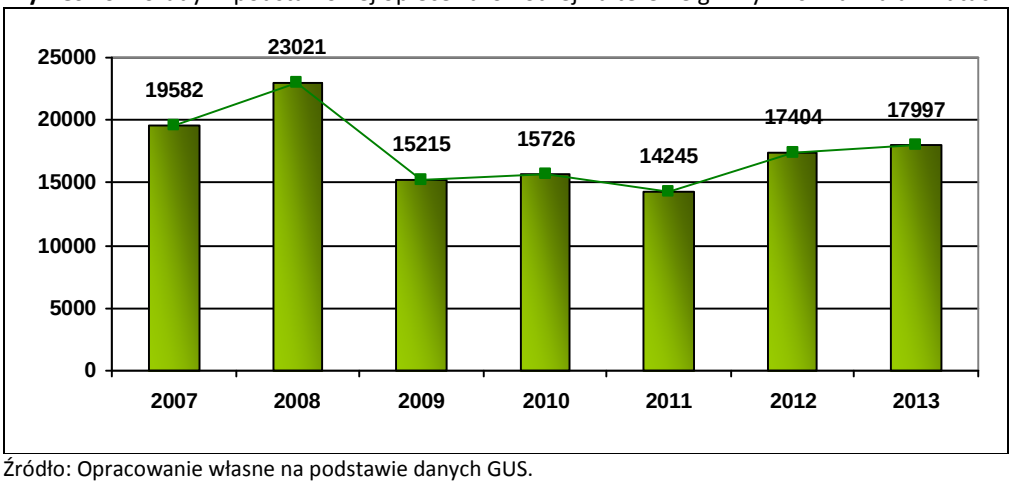
2.7 Opieka zdrowotna

Na terenie gminy Wisznia Mała działa zakład opieki zdrowotnej oraz dwie apteki:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wiszni Małej, oferujący w swoim zakresie opiekę lekarza rodzinnego, stomatologa, ginekologa-położnika oraz lekarza medycyny pracy;
- Apteka Leśna w Wiszni Małej,
- Punkt Apteczny "MAGNOLIA" w Psarach.

Warto także zaznaczyć, że od 2012 r. zauważalny jest wzrost liczby udzielonych porad zdrowotnych. W 2013 r. udzielono ich łącznie 17 997, to jest o 593 porady więcej niż w 2012 r. Najbliższe szpitale specjalistyczne znajdują się we Wrocławiu: Wojewódzki Szpital Specjalistycznyim. J. Gromkowskiego (ok. 13,5 km) i Wojewódzki Szpital Specjalistyczny we Wrocławiu Ośrodek Badawczo-Rozwojowy (ul. H.M. Kamieńskiego 73a) oraz w Trzebnicy: Powiatowy Szpital im. Św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy (ok.14,9 km).

Wykres 10. Porady w podstawowej opiece zdrowotnej na terenie gminy Wisznia Mała w latach 2007-2013 (jd).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3 Analiza gospodarcza

3.1 Struktura lokalnej gospodarki

W 2013 r. na terenie gminy Wisznia Mała działalność gospodarczą prowadziło łącznie 1198 podmiotów. W porównaniu do 2007 r. liczba podmiotów wzrosła o 356. W strukturze podmiotów dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W 2013 r. stanowiły one 83,9% wszystkich przedsiębiorstw. Szczegółowe informacje o liczbie podmiotów gospodarczych i ich formie prawnej zawiera poniższa tabela.

Tabela 13. Podmioty gospodarki narodowej (rejestr REGON) w Gminie Wisznia Mała a latach 2007-2013.

Rodzaj podmiotu		Liczba						
Rok		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Sektor publiczny	**Ogółem**	17	17	17	18	17	17	20
	Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	13	13	13	14	13	13	15
	Spółki handlowe	1	1	1	1	1	1	2
	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	1	1	1	1	1	1	1
Sektor prywatny	**Ogółem**	825	915	953	1030	1063	1112	1178
	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	687	772	803	870	897	932	989
	Spółki handlowe	55	52	59	65	67	73	80
	Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	16	14	17	18	14	13	14
	Spółdzielnie	3	3	4	4	4	4	4
	Fundacje	1	1	2	2	2	2	5
	Stowarzyszenia i organizacje społeczne	15	19	22	22	26	26	29
Ogółem		842	932	970	1048	1080	1129	1198

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

O stanie lokalnej gospodarki świadczy również wskaźnik przedsiębiorczości, rozumiany jako liczba podmiotów gospodarczych na 1000 osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten dla gminy Wisznia Mała systematycznie rósł i w 2013 r. wyniósł 183,7. Niestety w 2013 r. w porównaniu do lat 2010 - 2012 zanotowano spadek liczby firm nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności. Jednocześnie nastąpiło zmniejszenie liczby jednostek wykreślonych z rejestru REGON na 10 tys. ludności, co może świadczyć o poprawie sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw.

Tabela 14. Wskaźniki podmiotów gospodarczych- gminie Wisznia Mała, lata 2007-2013 (jedn. gosp.)

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1133	1132	1145	1179	1234
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	112	123	133	130	121
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	93	58	113	103	85
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	13,8	13,8	14,0	14,4	15,2
podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	163	178	194	191	179
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	166,2	166,6	169,1	174,1	183,7

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1133	1132	1145	1179	1234
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	28	26	30	29	35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwięcej podmiotów gospodarczych w 2013 r. prowadziło działalność w sferze handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów samochodowych, a także w budownictwie i działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Liczbę podmiotów gospodarczych według rodzajów działalności przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 15. Podmioty gospodarki narodowej (wg. PKD)) w gminie Wisznia Mała w roku 2013.

Sekcja PKD 2007		2013
Sekcja A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	28
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	1
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	117
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1
Sekcja E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	9
Sekcja F	Budownictwo	189
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	316
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	88
Sekcja I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	28
Sekcja J	Informacja i komunikacja	29
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	28
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	26
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	121
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	30
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3
Sekcja P	Edukacja	39
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	59
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	25

Sekcja S	Pozostała działalność usługowa	
Sekcja T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	61
Sekcja U	Organizacje i zespoły eksterytorialne	0
Ogółem		**1198**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powyższe dane świadczą o dominacji usług w strukturze gospodarczej gminy. Przedsiębiorcy, korzystają z jednej strony ze wzrostu popytu na świadczone usługi w wyniku napływu nowych mieszkańców, z drugiej strony dzięki dogodnej lokalizacji mogą oni kierować swoją ofertę do mieszkańców Wrocławia i Trzebnicy.
Mając na uwadze istotną z punktu widzenia przyszłości gminy funkcję mieszkaniową i rekreacyjną ważne jest, że na obszarze gminy Wisznia Mała nie lokuje się duży przemysł, który może być uciążliwy dla środowiska i mieszkańców.

Na terenie gminy Wisznia Mała nie występują Instytucje Otoczenia Biznesu, jednak mieszkańcy gminy mogą korzystać z usług IOB usytuowanych we Wrocławiu.

3.2 Rolnictwo

Gmina Wisznia Mała znajduje się w grupie jednostek samorządowych województwa dolnośląskiego o najlepszych warunkach przyrodniczych do prowadzenia produkcji rolniczej pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Użytki rolne stanowią ok. 70% powierzchni gminy, natomiast 12,7% zajmują lasy i grunty leśne. W południowej części gminy Wisznia Mała przeważają gospodarstwa ogrodnicze, natomiast w północnej części gminy sady. Dominującą formą prowadzenia działalności rolniczej, jest rolnictwo indywidualne. W strukturze gospodarstw rolnych przeważają gospodarstwa o powierzchni od 1-5 ha, stanowią one 47,8% ogółu. Najmniejszy udział w strukturze gospodarstw rolnych zajmują gospodarstwa od 10-15 ha, które stanowią 4,3% ogółu.

Tabela 16. Struktura gospodarstw rolnych według rodzaju i grup obszarów użytków rolnych w 2010 r w gminie Wisznia Mała

Gospodarstwa rolne ogółem	
ogółem	652
do 1 ha włącznie	163
powyżej 1 ha razem	489
1 - 5 ha	312

5 - 10 ha	105
10 -15 ha	28
15 ha i więcej	44
Gospodarstwa indywidualne	
ogółem	650
do 1 ha włącznie	163
powyżej 1 ha razem	487
1 - 5 ha	312
5 - 10 ha	104
10 -15 ha	28
15 ha i więcej	43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Narodowy Spis Rolny 2010 r.

Według Narodowego Spisu Rolnego w 2010 r. 620 gospodarstw w gminie Wisznia Mała prowadziło działalność rolniczą związaną z produkcją roślinną. Najwięcej bo 60,1% gospodarstw uprawiało zboża, a 17,9% ziemniaki.

Tabela 17. Gospodarstwa z uprawą wg rodzaju zasiewów w gminie Wisznia Mała w 2010 r.

Ogółem	**620**
zboża razem	373
ziemniaki	111
uprawy przemysłowe	72
buraki cukrowe	14
rzepak i rzepik razem	68
strączkowe jadalne na ziarno razem	4
warzywa gruntowe	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Narodowy Spis Rolny 2010 r.

Łącznie 221 gospodarstw rolnych prowadziło produkcję zwierzęcą, w tym najwięcej, bo aż 61,08% hodowało drób.

Tabela 18. Pogłowie zwierząt gospodarskich w gminie Wisznia Mała w 2010 r.

Ogółem	**221**
bydło razem	24
trzoda chlewna razem	48
konie	14
drób ogółem razem	135

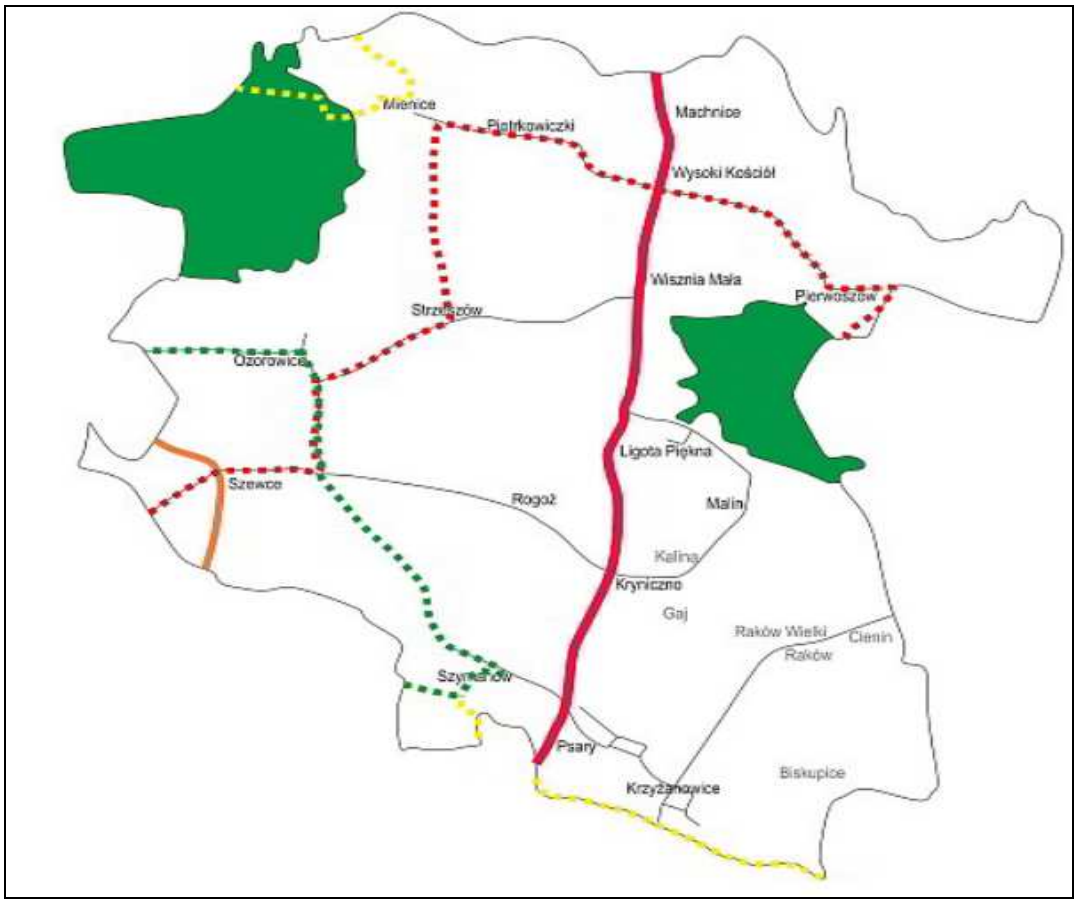
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Narodowy Spis Rolny 2010 r.

3.3 Turystyka

Gmina Wisznia Mała położona jest w regionie, gdzie istnieją atrakcyjne warunki do rozwoju usług turystycznych i rekreacyjnych. Dobre położenie, bliskość Doliny Baryczy, a także duża liczba zabytkowych obiektów (wpisanych do ewidencji i rejestru zabytków), świadczy o potencjalne turystycznym gminy.

Aktualnie przez gminę Wisznia Mała przebiegają 4 szlaki turystyczne, zaznaczone na poniższej mapie.

Rysunek 3. Rozkład szlaków turystycznych w gminie Wisznia Mała

Źródło: http://www.wiszniamala.net

- Szlak żółty (w lewym górnym rogu) jest częścią Południowego Szlaku Kocich Gór biegnącego przez: Oborniki Śląskie – Kowalską Górę – Wilczyn Leśny – Lesiste Wzgórza – Mienice – Dolnośląski Szczyt – Borkowice – Przełom Lubniówki – Węgrzynów do Trzebnicy (22 km);
- Szlak czerwony to część odcinka Zawonia – Szewce, Trzebnickiej Pętli Rowerowej;
- Szlak zielony prowadzi z Widawy do Obornik Śląskich;
- Szlak żółty wzdłuż Widawy jest częścią trasy Most Mikory na Widawie – Uraz.

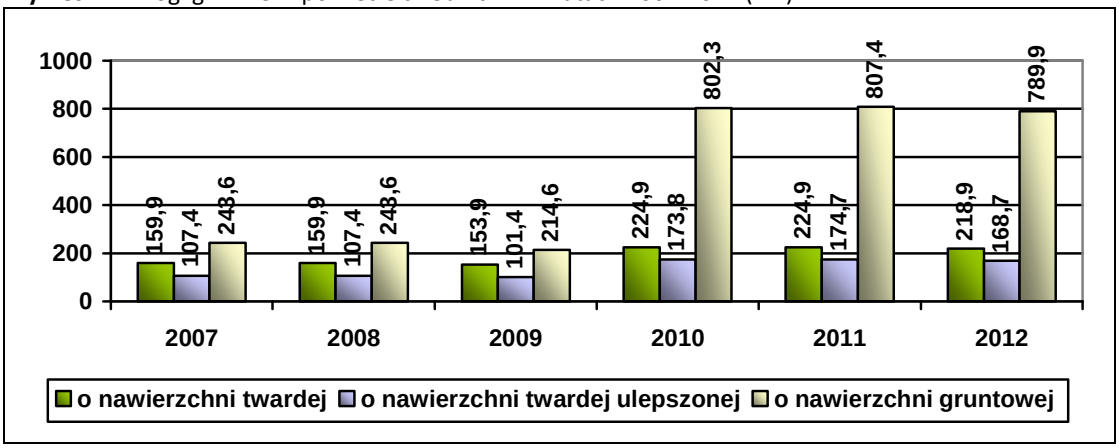
Na terenie gminy Wisznia Mała działają dwa obiekty zbiorowego zakwaterowania:
- Hotel Wena w Psarach oferujący łącznie 48 miejsc noclegowych;
- Karczma Miłocin w Pierwoszowie oferująca łącznie 98 miejsc noclegowych.

3.4 Transport- infrastruktura drogowa

Gmina Wisznia Mała położona jest w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego, gdzie sieć drogowa jest dość dobrze rozwinięta. Odległość do Trzebnicy wynosi 10 km, do Wrocławia 16,5 km, natomiast do Oleśnicy ok. 41 km. Przez gminę przechodzi międzynarodowy szlak drogowy E261 (droga krajowa nr 5).

Wewnętrzny układ komunikacyjny tworzą drogi gminne i powiatowe. Statystyka publiczna nie publikuje informacji dotyczących infrastruktury drogowej w ujęciu gminnym, dlatego punktem odniesienia będą informacje dostępne dla powiatu trzebnickiego. W powiecie tym w latach 2007 – 2012 długość dróg gminnych o twardej nawierzchni wzrosła z 159,9 km do 218,9 km, w tym dróg o nawierzchni ulepszonej z 107,4 do 168,7 km. Wzrosła także długość dróg o nawierzchni gruntowej z 243,6 do 789,9 km.

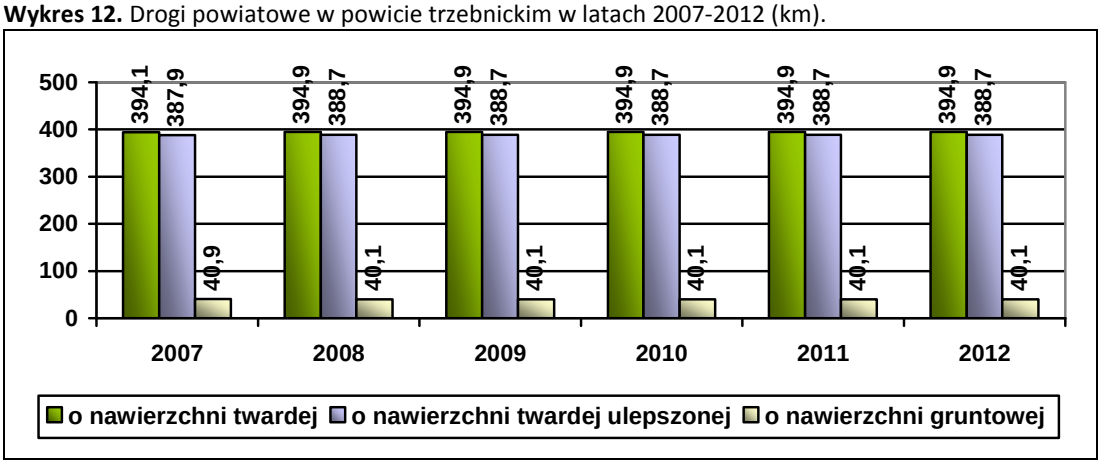
Wykres 11. Drogi gminne w powiecie trzebnickim w latach 2007-2012 (km).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W tym samym czasie długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej zwiększyła się z 394,1 do 394,9 km, w tym o nawierzchni twardej ulepszonej z 897,9 do 388,7 km. Zmalała natomiast długość dróg o nawierzchni gruntowej z 40,9 do 40,1 km.

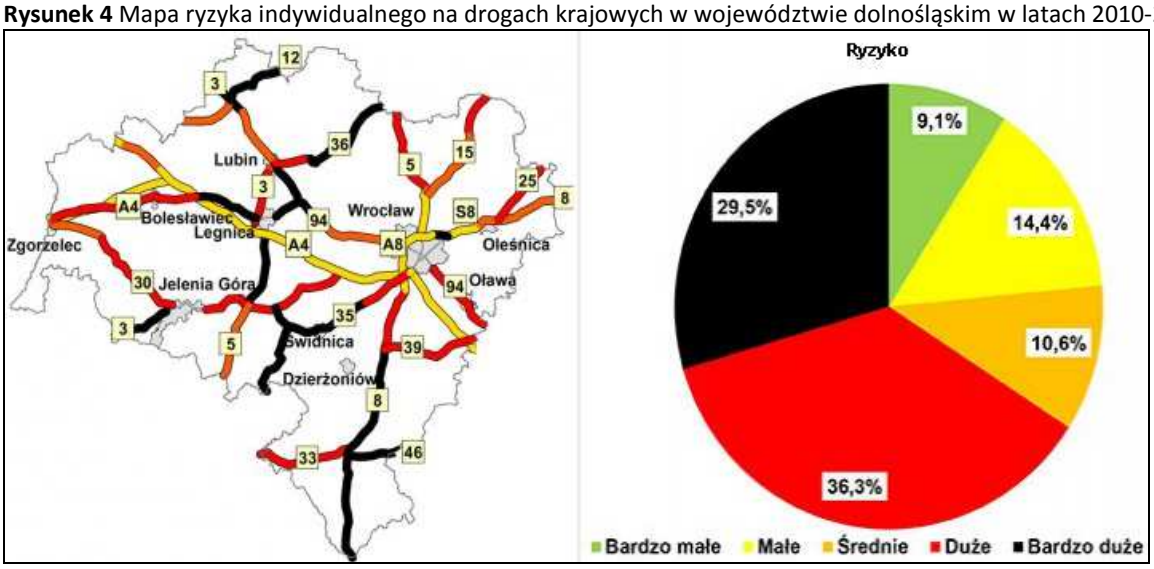
Wykres 12. Drogi powiatowe w powicie trzebnickim w latach 2007-2012 (km).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem bezpieczeństwa na drogach gmina Wisznia Mała ze względu na przebieg drogi krajowej nr 5 znajduje się w obszarze o dużym ryzyku występowania kolizji i wypadków drogowych. Świadczy o tym także obecność na terenie miejscowości Wisznia Mała czarnego punktu o statystyce wypadkowości (stan na koniec 2013 r.): 25 wypadków, 11 zabitych, 23 rannych. Warto jednak podkreślić, że z roku na rok warunki drogowe ulegają poprawie np. w 2013r. zainstalowano kamerę monitorującą oraz stacje pogodowe przy drodze krajowej nr 5 na wysokości Machnic.

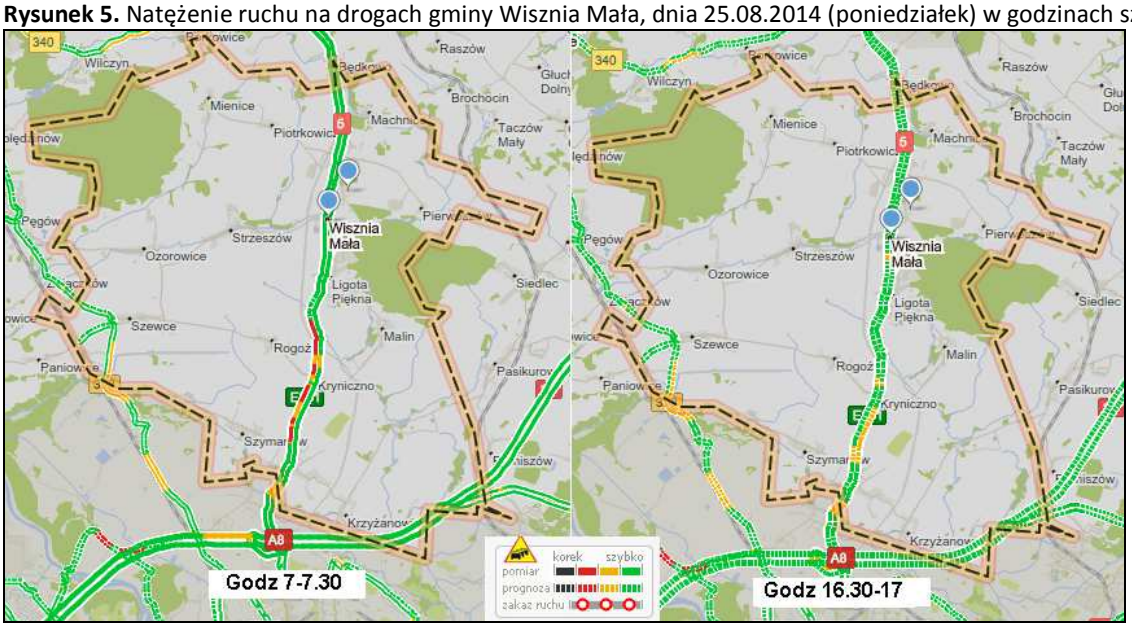
Rysunek 4 Mapa ryzyka indywidualnego na drogach krajowych w województwie dolnośląskim w latach 2010-2012

Źródło: http://www.eurorap.pl/

Pod względem natężenia ruchu, drogi na terenie gminy Wisznia Mała charakteryzują się dużym obciążeniem ruchu od poniedziałku do piątku w godzinach porannych (dojazd do pracy) oraz popołudniowych (powrót z pracy) na odcinku wjazdu do Wrocławia. W pozostałych godzinach, a także w czasie weekendów drogi są praktycznie w pełni przepustowe.

Rysunek 5. Natężenie ruchu na drogach gminy Wisznia Mała, dnia 25.08.2014 (poniedziałek) w godzinach szczytu.

Źródło: http://mapa.targeo.pl/.

Na terenie gminy Wisznia Mała funkcjonuje transport zbiorowy publiczny i prywatny. Połączenia realizowane są m.in. przez komunikację PKP oraz PKS. Pogłębiona analiza dostępności komunikacyjnej gminy wykazała, że nie wszystkie miejscowości gminy są dobrze skomunikowane, wynika to np. z nieadekwatnej do aktualnych potrzeb lokalizacji przystanków autobusowych.

Pomiędzy poszczególnymi miejscowościami w gminie funkcjonuje komunikacja autobusowa. Do gminy dociera autobus miejski z Wrocławia linii nr 908 Wrocław Nadodrze – Psary (Szymanów) oraz linia 130 (Wrocław – Krzyżanowice). Ponadto funkcjonują liczne połączenia prywatne oraz PKS Wrocław – Trzebnica. Na terenie gminy Wisznia Mała funkcjonuje także komunikacja gminna na trasach:

- Wisznia Mała – Piotrkowiczki – Mienice – Machnice – Pierwoszów – Wisznia Mała
- Wisznia Mała – Strzeszów – Ozorowice – Szewce – Wisznia Mała
- Wisznia Mała – Kryniczno – Wisznia Mała

Od 1 września 2014 r. utworzono nowe linie komunikacyjne działające także w soboty i niedziele. Relacje nowych tras przedstawia się następująco:

- Wisznia Mała – Pierwoszów PKP – Piotrkowiczki – Mienice,
- Wisznia Mała – Strzeszów - Ozorowice – Szewce PKP – Świniary.

Warto jednak pokreślić, iż jak wynika z danych uzyskanych od przewoźnika obsługującego przewozy komunikacji gminnej zmniejszyła się sprzedaż biletów zarówno jednorazowych z 31 956 biletów w 2012 r. do 30 612 w 2013 r. (różnica 1 344 biletów) jak i biletów miesięcznych z 1 220 w 2012 r. do 744 w 2013 r. (różnica 476 biletów)

Na terenie gminy działają także dwie stacje kolejowe obsługujące następujące połączenia:

- Stacja Pierwoszów – pociągi regionalne relacji Trzebnica – Wrocław. Pociągi kursują od godz. 5.04 do 23.04 ze średnią częstotliwością co 1,5 godziny;
- Stacja Szewce – pociągi relacji Wrocław – Poznań. Pociągi kursują od 4.35 do 22.13 ze średnią częstotliwością co 1,5 godziny.

Rysunek 6. Układ stacji kolejowych oraz połączeń gminnych na obszarze gminy Wisznia Mała

Źródło: Opracowanie własne na podstawie http://mapa.targeo.pl/.

Na obszarze gminy Wisznia Mała w miejscowości Szymanów znajduje się także trawiaste lotnisko Aeroklubu Wrocławskiego, służące lotnictwu sportowemu oraz agrotechnicznemu.

Ponadto na terenie gminy znajduje się jedna utwardzona ścieżka rowerowa – wzdłuż DK 5 (Wrocław – Psary – Kryniczno – Ligota Piękna – Wisznia Mała – Wysoki Kościół) o długości ok 11 km.

3.5 Zasoby mieszkaniowe

W latach 2008-2012 nastąpił znaczny wzrost zasobów mieszkaniowych. W 2012 r. w gminie w porównaniu z 2008 r. powstało o 545 budynków mieszkalnych więcej. Ponadto w 2012 r. w gminie Wisznia Mała znajdowało się łącznie 2 800 mieszkań, co stanowiło o 317 mieszkań więcej niż w 2007 r. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2012 r. wynosiła 122,9 m^2, natomiast powierzchnia na 1 osobę 35,9 m^2.

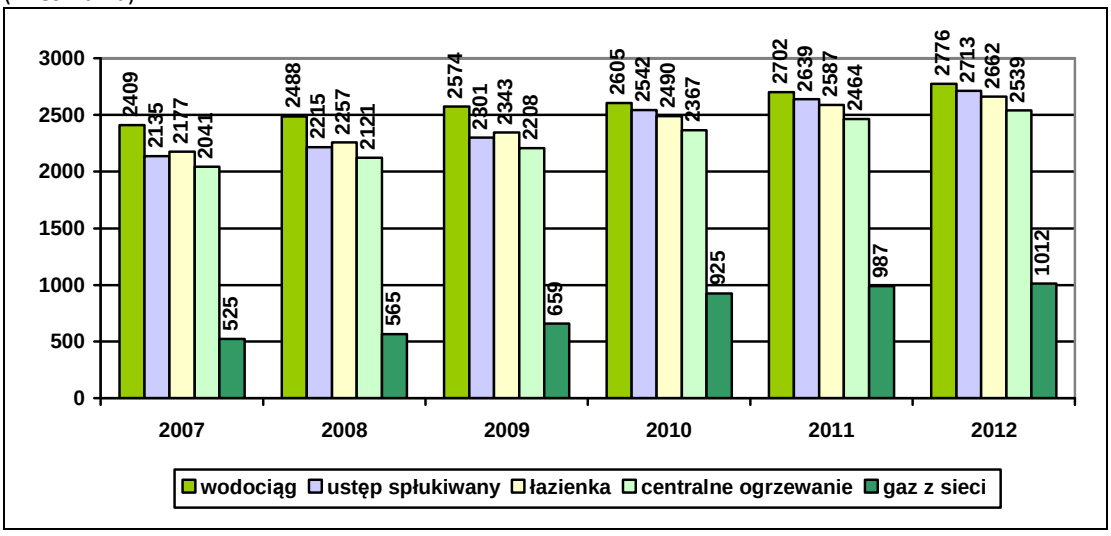
Tabela 19. Zasoby mieszkaniowe w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012.

	jed.	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Budynki mieszkalne	bud.	bd	1916	2001	2085	2392	2461
Mieszkania	mieszk.	2483	2562	2648	2629	2726	2800
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	m^2	108,0	109,4	111,3	120,5	121,5	122,9
Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę	m^2	32,4	33,3	34,4	34,2	35,1	35,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Warto także zaznaczyć, że znacznej poprawie uległo wyposażenie mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 13. Mieszkania wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (mieszkania).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.6 Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych-IV AKOPŚK na obszarze Gminy Wisznia Mała funkcjonują dwie aglomeracje:

- Aglomeracja Wisznia Mała PLDO080 o równoważnej liczbie mieszkańców RLM 5400 obejmująca miejscowości: Ligota Piękna, Wisznia Mała, Strzeszów, Wysoki Kościół, Pierwoszów i Piotrkowiczki,
- Południowa część gminy, tj. Psary, Szymanów, Krzyżanowice, Rogoż, Kryniczno, Malin, oraz Szewce współtworzą Aglomerację Wrocław PLDO001

Wodociągi

Na terenie gminy na koniec 2012 r. funkcjonowało 95,6 km czynnej sieci rozdzielczej. Stanowiło to o 18,2 km więcej, niż w roku 2007 i zapewniało 91,6% zwodociągowania gminy.

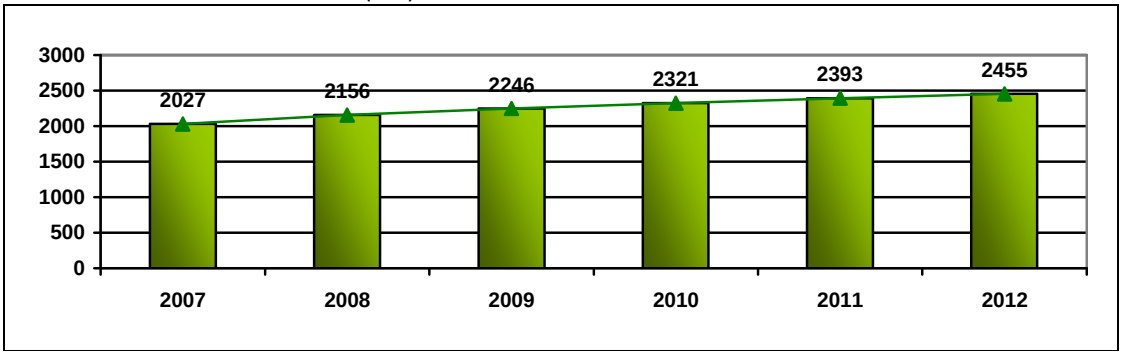
Tabela 20. Długość czynnej sieci rozdzielczej w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (w km).

2007	2008	2009	2010	2011	2012
77,4	82,6	90,1	92,8	94,6	95,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wzrosła również liczba przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszania, których w 2012 r. było, 2 455, a więc około 87,7% wszystkich lokali mieszkalnych analizowanego obszaru.

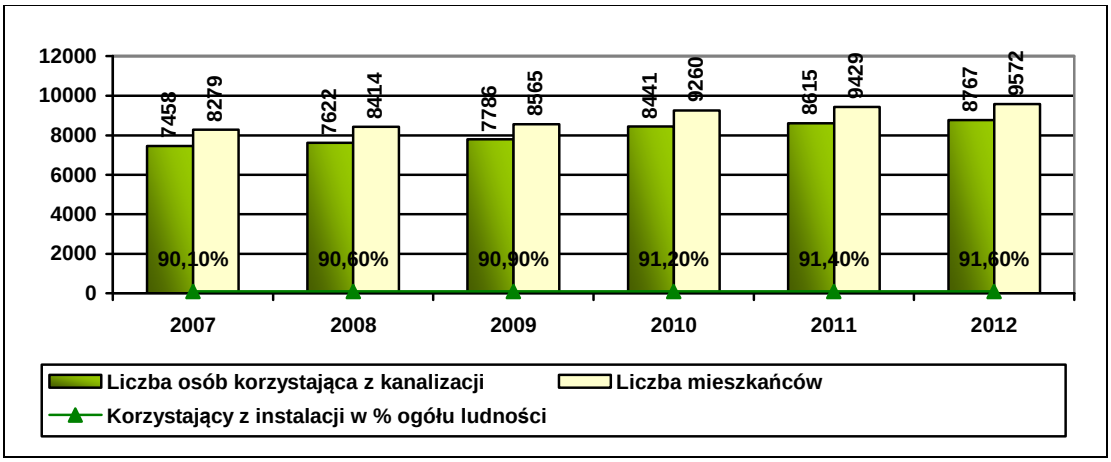
Wykres 14. Połączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (szt.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej na terenie gminy w latach 2007 – 2012 wzrosła o 1 309 osób.

Wykres 15. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (osoba)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Podmiotem zaopatrującym gminę Wisznia Mała w wodę jest Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Spółka z o.o. w Wiszni Małej z siedzibą w Strzeszowie.
W okresie letnim, w sytuacji zwiększonego zapotrzebowania na wodę w związku z podlewaniem przydomowych ogródków i trawników, w południowej części gminy występują okresowe problemy z zaopatrzeniem w wodę.
Jednak, przeważająca część gminy posiada nowoczesną sieć przesyłową i rozdzielczą oraz studnie o wydajności gwarantującej pokrycie w całości potrzeby mieszkańców i przedsiębiorstw.

Kanalizacja

Na terenie gminy Wisznia Mała na koniec 2012 r. funkcjonowało 27,2 km czynnej sieci kanalizacyjnej. Stanowiło to o 6 km więcej, niż w roku 2007 i zapewniało dostęp do sieci kanalizacyjnej dla 31,4% mieszkańców gminy.

Tabela 21. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (w km).

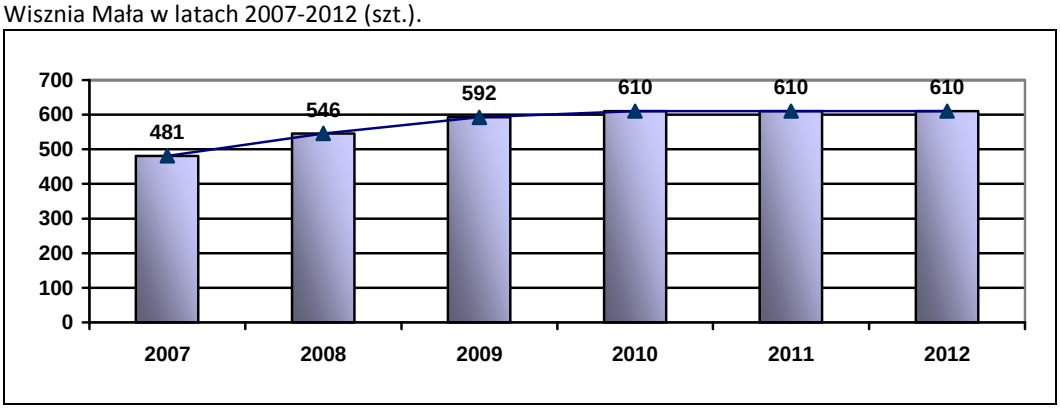
2007	2008	2009	2010	2011	2012
21,2	20,7	22,9	27,2	27,2	27,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na podstawie najnowszych danych otrzymanych z Urzędu Gminy Wisznia Mała wynika, że w latach 2013-2014 długość sieci kanalizacyjnej uległa wyraźnemu zwiększeniu. W 2013 r. wynosiła ona 30,9 km, a w 2014 r. 36,0 km.

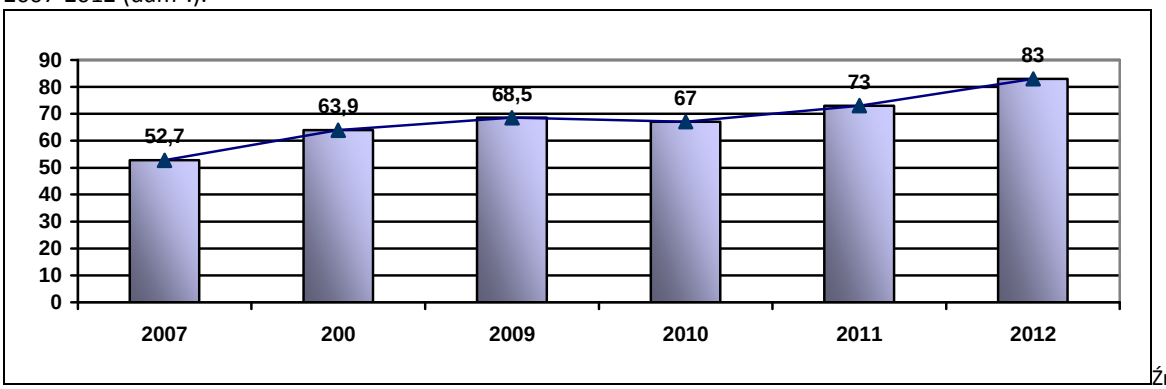
W 2012 r. istniało łącznie 610 połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, a więc około 21,7% wszystkich mieszkań z analizowanego obszaru. Ilość odprowadzonych ścieków na koniec 2012 r. wyniosła 83 dam^3.

Wykres 17. Połączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (szt.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

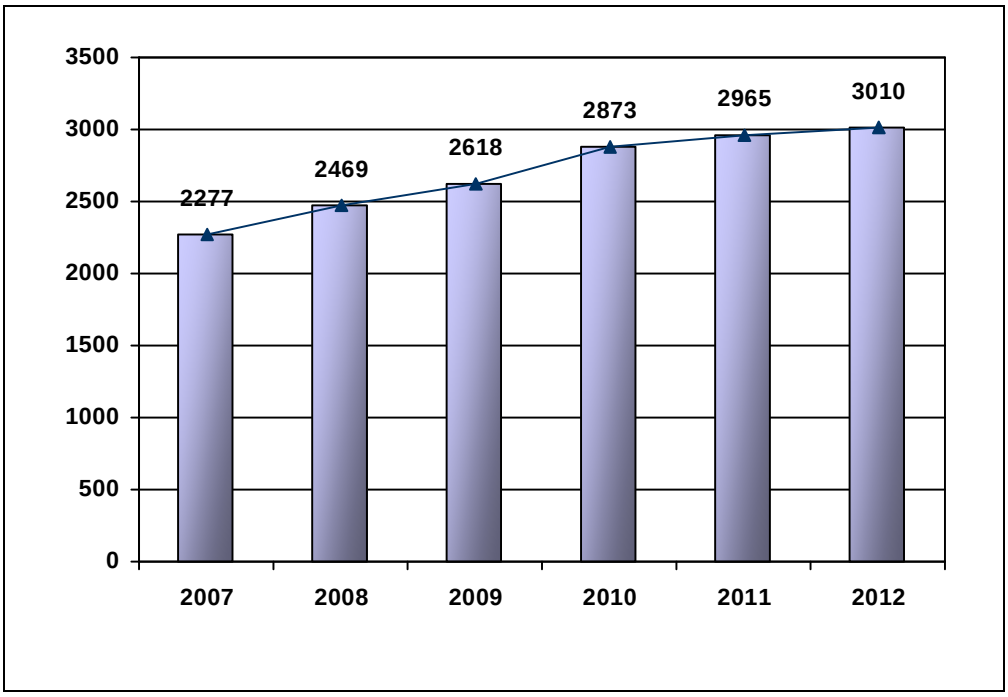
Wykres 18. Ścieki odprowadzone na gminną oczyszczalnię ścieków w Strzeszowie w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (dam^3.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej na terenie gminy systematycznie rośnie. Liczba jej użytkowników w latach 2007 – 2012 wzrosła o 733 osoby. Łącznie na koniec 2012 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 3 010 osób.

Wykres 16. Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie Gminy w miejscowości Strzeszów funkcjonuje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości Q_{doc} = 500 m^3/d, przyjmująca ścieki z miejscowości: Wisznia Mała, Ligota Piękna i Strzeszów.

3.7 Gospodarka odpadami

W 2013 r. na terenie Gminy Wisznia Mała funkcjonowały dwa systemy gospodarowania odpadami komunalnymi tj. do dnia 30.06.2013 r. system gospodarowania odpadami nazwany potocznie ,,starym systemem" oraz funkcjonujący od dnia 01.07.2013 r. nowy system gospodarowania odpadami. W okresie od 1 stycznia 2013 r. do 30 czerwca 2013 r. odbiór odpadów komunalnych na terenie Gminy Wisznia Mała odbywał się na podstawie indywidualnie zawartych umów pomiędzy właścicielem nieruchomości a firmą, która posiadała wpis do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości na terenie gminy Wisznia Mała. W 2013 r. do niniejszego rejestru wpisane były następujące podmioty: Wrocławskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Alba S.A., Dolnośląskie

Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych van Gansewinkel - Dolny Śląsk Sp. z o.o., Chemeko - System Sp. z o.o., Remondis Sp. z o.o., Usługi Komunalne Wodnik Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Higieny Komunalnej TRANS-FORMERS, SITA ZACHÓD Sp. z o.o., STENA Recycling Sp. z o.o., STENA Recycling Sp. z o.o.

Druga połowa 2013 r. przyniosła wiele zmian w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi. Od 1 lipca 2013 r. zgodnie z wymogami określonymi w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach *(tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 1399 z późn. zm.)*, gminy zobowiązane zostały do zorganizowania, odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkanych. Natomiast w przypadku nieruchomości niezamieszkałych, rada gminy może w drodze uchwały, postanowić o odbieraniu odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady.

W przypadku gminy Wisznia Mała obowiązek ten realizowany jest tylko i wyłącznie wobec nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy. Nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy np. szkoły, przedszkola, przedsiębiorstwa zobowiązane są do zawarcia stosownej umowy z dowolną firmą posiadającą wpis do rejestru działalności regulowanej prowadzonego przez Wójta Gminy Wisznia Mała.

W wyniku przetargu nieograniczonego na świadczenie usługi odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych, został wyłoniony wykonawca: Wrocławskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania ALBA Spółka Akcyjna. Umowa została zawarta na okres 31 miesięcy tj. od 01.07.2013 r. do 31.01.2016 r.

Zgodnie z zapisami ww. przetargu mieszkańcy zostali wyposażeni w pojemniki do gromadzenia zmieszanych odpadów komunalnych o poj. 120 l oraz 240 l, ilość pojemników znajdująca się na terenie gminy Wisznia Mała wynosi odpowiednio 2236 szt. oraz 499 szt. Ponadto mieszkańcy zostali wyposażeni w pojemniki do segregacji odpadów „u źródła" tj. niebieski pojemnik na makulaturę, zielony pojemnik na szkło oraz worki na tworzywa sztuczne. Łącznie na terenie gminy Wisznia Mała znajduje się 2458 ww. zestawów do segregacji odpadów.

W ramach przetargu zorganizowano również Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w miejscowości Mienice. Do wydzierżawionych 4 szt. kontenerów KO-7 i 6 szt. pojemników o poj. 1100 l znajdujących się w punkcie, mieszkańcy mogą dostarczać tzw. odpady problemowe tj. zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, odpady zielone, odpady wielkogabarytowe, odpady budowlane i rozbiórkowe, zużyte opony, papier, szkło, tworzywa sztuczne i metal, chemikalia, odpady biodegradowalne inne niż zielone oraz opakowania wielomateriałowe. Przeterminowane leki i termometry rtęciowe można wrzucać do pojemników znajdujących się w aptece w Wiszni Małej oraz w punkcie aptecznym w Psarach. Pojemniki na

zużyte baterie znajdują się również w obiektach użyteczności publicznej tj. Urzędzie Gminy Wisznia Mała, placówkach oświatowych i kulturalnych na terenie gminy.

Jak wynika z danych GUS liczba budynków mieszkalnych objętych zbieraniem odpadów z gospodarstw domowych w 2012 r. wynosiła 1 939

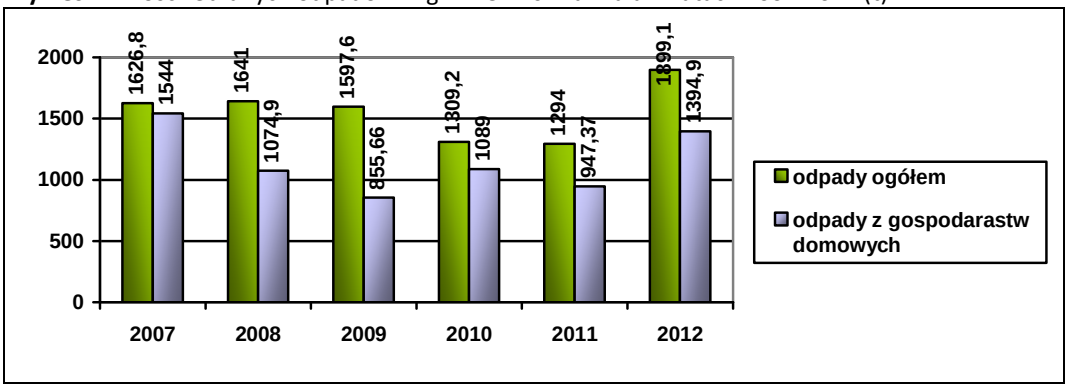
Tabela 22. Liczba budynków mieszkalnych objęta zbieraniem odpadów z gospodarstw domowych na terenie gminy Wisznia Mała w latach 2007-2012 (w km).

2007	2008	2009	2010	2011	2012
bd	bd	1637	2002	1986	1939

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2012 r., w porównaniu z rokiem wcześniejszym, zanotowano wzrost ilości zebranych odpadów komunalnych, zarówno wśród wszystkich opadów, jak i tych z gospodarstw domowych.

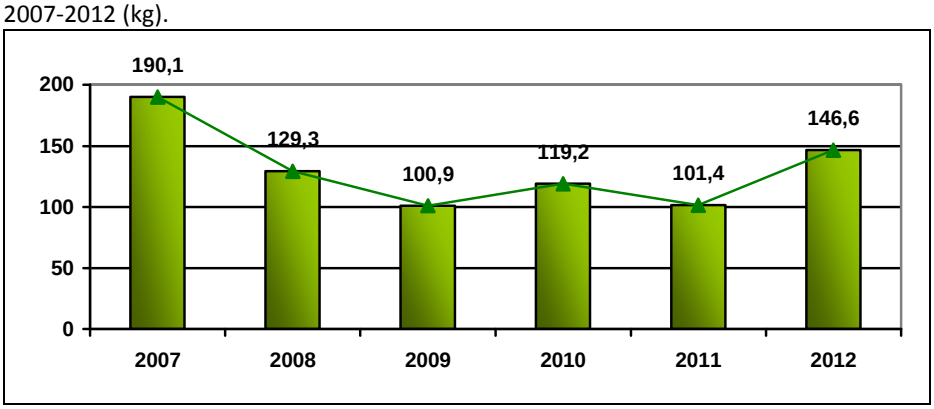
Wykres 17. Ilość zebranych odpadów w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (t)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według danych GUS w 2012 r. zwiększyła się ilości odpadów z gospodarstw domowych przypadających na 1 mieszkańca. W porównaniu do 2011 r. wzrosła ona o 45,2 kg.

Wykres 18. Odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca na rok w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (kg).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.8 Infrastruktura teleinformatyczna

Na obszarze gminy Wisznia Mała dostępna jest telefonia przewodowa, w tym główni operatorzy: Orange i Netia. Poza tym teren gminy jest objęty zasięgiem wszystkich dostępnych w Polsce operatorów sieci telefonii komórkowej. Warto także zaznaczyć, że cały teren gminy objęty jest zasięgiem darmowej sieci Aero2.

Sytuacja taka świadczy o znacznym postępie teleinformatycznym obszarów gminy Wisznia Mała, które jeszcze do 2008 roku były wskazane w studium wykonalności dla projektu *„Likwidacja obszarów wykluczenia informacyjnego i budowa Dolnośląskiej Sieci Szkieletowe”,* jako obszary na których funkcjonuje jedynie jeden operator stacjonarny.

Istotnym podkreślenia jest z kolei fakt, iż na terenie gminy Wisznia Mała nie ma siedziby żaden z operatorów sieci a najbliższe punkty znajdują się we Wrocławiu i Trzebnicy.

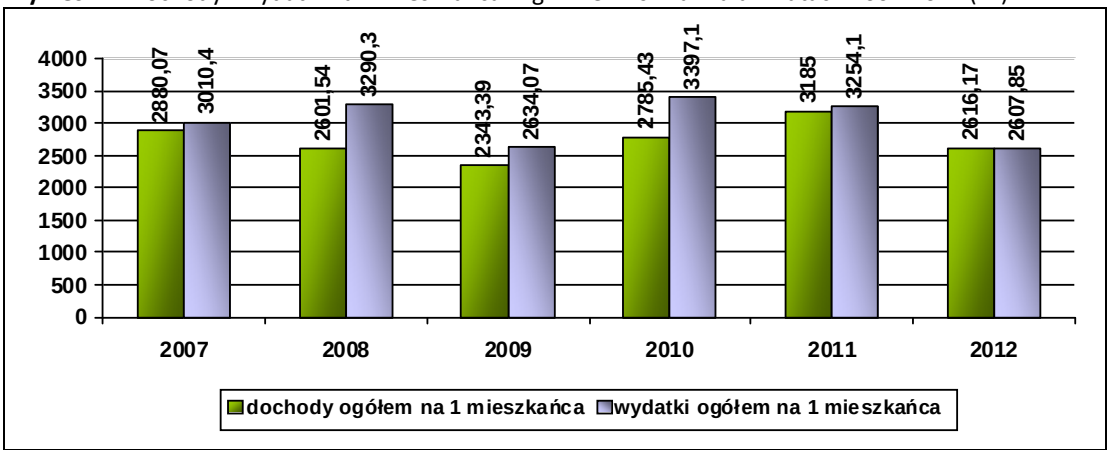
4 Gospodarka finansowa gminy Wisznia Mała

Ustawa o samorządzie gminnym stanowi, iż gmina zaspokaja zbiorowe potrzeby mieszkańców określone w ustawie oraz wykonuje inne zadania publiczne, o znaczeniu lokalnym, nie zastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. Do zadań gminy należą także zadania z zakresu administracji publicznej, tj.: zlecone ustawami lub wykonywane na podstawie zawartych porozumień.

W zależności od środków finansowych jakimi dysponuje gmina, może ona realizować szeroki zakres przedsięwzięć, m.in.: edukacyjnych, szkoleniowych, inwestycyjnych, infrastrukturalnych,

organizacyjnych czy też kulturalnych i promocyjnych. Potencjał finansowy gminy ukazuje analiza jej dochodów i wydatków przeliczonych na jednego mieszkańca.

Wykres 22. Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (zł.)

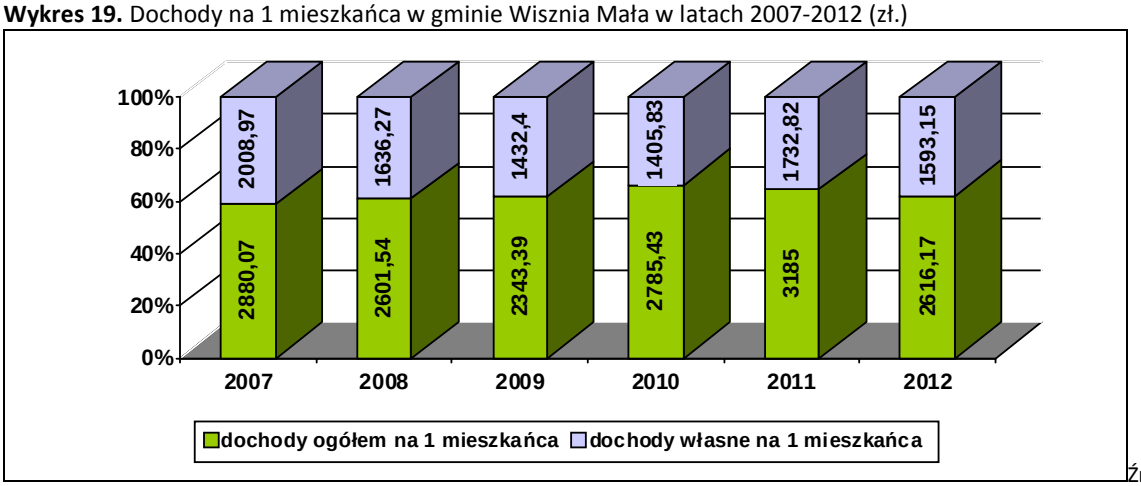

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dochody i wydatki gminy Wisznia Mała przypadające na jednego mieszkańca z roku na rok ulegają zmianom. Pozytywnym aspektem jest fakt, że w 2012 r. dochody były wyższe od wydatków. Sytuacja taka pozwala na utrzymanie płynności finansowej gminy, a także umożliwia poprawę jakości i rozwój gminnej infrastruktury technicznej. Umożliwia ona również łatwiejsze uzyskiwanie współfinansowana inwestycji ze środków krajowych i UE.

Dochody własne gminy Wisznia Mała na jednego mieszkańca w ostatnich latach oscylowały w przedziale od 50,47-69,75% dochodów ogółem.

Wykres 19. Dochody na 1 mieszkańca w gminie Wisznia Mała w latach 2007-2012 (zł.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W okresie 2007 – 2014 Gmina Wisznia Mała aktywnie uczestniczyła w procesie aplikowania o środki pomocowe Unii Europejskiej co potwierdza wartość uzyskanych refundacji oraz liczba realizowanych projektów. Trzeba zaznaczyć, że specyfika gminy Wisznia Mała, która jest gminą wiejską, zawężała możliwości ubiegania się o wsparcie w okresie 2007 – 2013.

Tabela 23. Środki z budżetu Unii Europejskiej pozyskane przez Urząd Gminy Wisznia Mała w okresie 2007 – 2014 (środki rozliczone w mln zł.)

Lp.	źródło	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1	EFRR				3,6	3,25	0,26	0,30	
2	EFS					0,45			0,09
3	EFRROW				0,05	0,02	0,023	0,04	1,70
4	ŚRODKI KRAJOWE	1,27	0,834	1,52	0,88	1,79	0,26		
Razem		1,27	0,834	1,52	4,53	5,51	0,54	0,34	1,79

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Wisznia Mała.

Tabela 24. Projekty zrealizowane oraz realizowane z udziałem środków pomocowych w okresie 2007 – 2013

L.p.	Nazwa zadania	Nazwa programu / dysponent środków	Lata realizacji
5	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Wisznia Mała i Ligota Piękna, gmina Wisznia Mała – I etap	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	2006- 2007
6	„Wykonanie placu zabaw w miejscowości Ligota Piękna, gmina Wisznia Mała”	„Mała Odnowa Wsi” - Wydział Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego we Wrocławiu	2008

7	Zakup strojów dla zespołów ludowych „Szymanowianie" i „Strzeszowianie"	„Mała Odnowa Wsi" - Wydział Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego we Wrocławiu	2008 - 2009
8	Budowa chodnika wraz z kanalizacją deszczową wzdłuż drogi powiatowej nr 1370D w miejscowości Psary przy ulicy Parkowej – Etap I i II	Kontrakt wojewódzki dla woj. dolnośląskiego na lata 2007 - 2008	2008
9	„Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego w Psarach, ulica Kasztanowa"	Ministerstwo Turystyki i Sportu- Budowa wielofunkcyjnych boisk sportowych ogólnie dostępnych dla dzieci i młodzieży (III - edycja programu)	2009
10	„Remont ulicy Lotniczej w Szewcach, gmina Wisznia Mała"	wniosek w ramach Programu Wieloletniego p.n. „Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych 2008-2011"	2009
11	„Moje boisko Orlik 2012 w Krzyżanowicach, ul. Parkowa, gmina Wisznia Mała, dz. nr 66/74"	budżet Województwa Dolnośląskiego oraz Kontrakt Wojewódzki na dofinansowanie przedsięwzięć objętych programem „Moje boisko- Orlik 2012"	2008- 2009
12	Odnowienie centrum wsi poprzez przebudowę ulicy Młynarskiej i Spacerowej w miejscowości Ozorowice, gmina Wisznia Mała	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 działanie 313, 322, 323 Odnowa i Rozwój Wsi	2009 – 2010
13	Wykonanie instalacji grzewczej w świetlicy w Szymanowie (beneficjent OKSiR)	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 działanie 313, 322, 323 Odnowa i Rozwój Wsi	2009
14	„Zakup urządzeń do wyposażenia obiektów rekreacyjno – sportowych w gminie Wisznia Mała"	konkurs „Odnowa Dolnośląskiej Wsi" ogłoszony przez Wydział Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego we Wrocławiu	2009
15	Zakup pomocy dydaktycznych do miejsca zabaw w Szkole Podstawowej w Psarach	Rządowy program „Radosna szkoła"	2009
16	Utworzenie miejsca zabaw w Szkole Podstawowej w Strzeszowie, Wiszni Małej, Szewcach	Rządowy program „Radosna szkoła"	2010
17	Utworzenie szkolnych placów zabaw przy SP w Psarach i Krynicznie	Rządowy program „Radosna szkoła"	2010
18	"Centrum sportowe w Wisznia Małej"	Ministerstwo Turystyki i Sportu- Budowa wielofunkcyjnych boisk sportowych ogólnodostępnych dla dzieci i młodzieży (IV edycja)	2010

19	„Zakup ciężkiego samochodu pożarniczego dla OSP Wisznia Mała”	Urząd Marszałkowski	2010
		ZOSP RP	
		WFOŚiGW	
		budżet państwa	
20	„Budowa infrastruktury ochrony zdrowia – Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Wiszni Małej”	Regionalny Program Operacyjny dla województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013	2010-2012
		OŚ 7 Modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia na Dolnym Śląsku	
		Działenie 7.2. Poprawa jakości opieki zdrowotnej	
21	„Stacja Uzdatniania wody z ujęcia dla wodociągu grupowego Wisznia Mała oraz budowa kanału wód zużytych z rejonu SUW Machnice w Gminie Wisznia Mała”	Regionalny Program Operacyjny dla województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013	2011-2012
		4. Poprawa stanu środowiska naturalnego oraz bezpieczeństwa ekologicznego i przeciwpowodziowego Dolnego Śląska	
		4.2 Infrastruktura wodno – ściekowa	
22	„Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Szewcach dla potrzeb kompleksu szkolno – gimnazjalnego, Gmina Wisznia Mała”	Regionalny Program Operacyjny dla województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013	2011
		7 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej na Dolnym Śląsku („Edukacja”)	
		7.2 - Rozwój infrastruktury placówek edukacyjnych)	
23	„e- Urząd Wisznia Mała”	Regionalny Program Operacyjny dla województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013	2010-2013
		Rozwój społeczeństwa informacyjnego na Dolnym Śląsku	
		Rozwój usług elektronicznych	
24	"Wsparcie działalności artystycznej zespołu dziecięcego Promyczki z Ozorowic"	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	2011
		4 Leader	
		Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla małych projektów	

25	„Zakup wyposażenia placów zabaw w miejscowościach Szewce, Szymanów, Krzyżanowice, Wysoki Kościół, Psary i Ozorowice w Gminie Wisznia Mała”	Odnowa Wsi Dolnośląskiej	2011
26	„Przebudowa drogi powiatowej nr 1367 D na odcinku Wisznia Mała- Strzeszów”	Program Wieloletni „Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych 2008-2011”	2012
27	Szkolny plac zabaw przy Szkole Podstawowej w Szewcach w ramach rządowego programu „Radosna Szkoła”	Rządowy program „Radosna szkoła”	2011
28	„Stworzenie możliwości rozwoju społeczno-kulturowego mieszkańców wsi poprzez zagospodarowanie przestrzeni użyteczności publicznej w Krzyżanowicach”	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 4 Leader Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla małych projektów	2012
29	„Wsparcie aktywności społeczności lokalnej poprzez nowoczesne wyposażenie świetlic wiejskich w Gminie Wisznia Mała”	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 4 Leader Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju dla małych projektów	2012
30	Budowa przystanku kolejowego przy linii kolejowej nr 326 Wrocław Zakrzów- Trzebnica w miejscowości Pierwoszów	Województwo Dolnośląskie	2012
31	Budowa chodnika w Szewcach przy drodze wojewódzkiej nr 342	Województwo Dolnośląskie	2013
32	Budowa szkolnego placu zabaw w miejscowości Wisznia Mała w ramach programu "Radosna Szkoła"	Rządowy program „Radosna szkoła”	2012
33	Dostawa pomocy dydaktycznych do miejsca zabaw w Krynicznie w ramach programu "Radosna Szkoła"	Rządowy program „Radosna szkoła”	2012
34	Dostawa pomocy dydaktycznych dla Szkoły Podstawowej w Psarach w ramach programu Cyfrowa Szkoła	Rządowy program „Cyfrowa szkoła”	2012
35	„Wsparcie aktywności mieszkańców Gminy Wisznia Mała poprzez modernizację świetlicy wiejskiej w Ligocie Pięknej”	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla małych projektów	2013
36	„Zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego poprzez podjęcie prac konserwatorsko- restauratorskich w zabytkowym Pałacu w Wiszni Małej”	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla małych projektów	2013

37	„Przebudowa miejsc rekreacji oraz placów zabaw w Gminie Wisznia Mała”	„Odnowa Dolnośląskiej Wsi”	2013
38	„Budowa świetlicy wiejskiej w Rogożu, Gmina Wisznia Mała”	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 „Odnowa i rozwój wsi”	2013-2015
39	„Budowa świetlicy wiejskiej w Krzyżanowicach, Gmina Wisznia Mała”	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 „Odnowa i rozwój wsi”	2013-2015
40	"Rewitalizacja zabytkowego Pałacu w Wiszni Małej, Gmina Wisznia Mała”	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 „Odnowa i rozwój wsi”	2013-2015
41	„Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Ligota Piękna, Wisznia Mała, Wysoki Kościół- Gmina Wisznia Mała”	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, działanie: Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej	2012-2014
42	Budowa przyłączy kanalizacyjnych na nieruchomościach przy ulicach: Lipowej, Prostej, Stawowej, Brzoskwiniowej, Leszczynowej, Sosnowej, Brzozowej i Sportowej w Ligocie Pięknej	NFOŚ Program priorytetowy Dofinansowanie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz podłączeń budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego	2013-2014
43	Wzrost jakości życia oraz aktywizacja mieszkańców Gminy Wisznia Mała poprzez zakup trybun sportowych do miejscowości: Szymanów, Krzyżanowice i Szewce	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla małych projektów	2013-2014
44	Wyposażenie świetlicy wiejskiej w Mienicach celem pobudzenia aktywności społeczności lokalnej w Gminie Wisznia Mała	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 413 „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” dla małych projektów	2013-2014
45	„Budowa instalacji cieplnej w Ośrodku Kultury, Sportu i Rekreacji w Gminie Wisznia Mała”	„Odnowa Dolnośląskiej Wsi”	2014
46	„Remont drogi powiatowej nr 1368 D na odcinku Kryniczno-Malin”	„Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych- Etap II Bezpieczeństwo- Dostępność- Rozwój”	2014
47	„Opracowanie dokumentacji projektowych dla budowy sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowościach ujętych w Aglomeracji Wrocław- Psary, Szymanów, Krzyżanowice”	Program Operacyjny Infrastruktura i Rozwój na lata 2007-2013 Oś priorytetowa I Gospodarka wodno-ściekowa Działanie 1.1 Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM	2014-2015

Najwyższe i jednocześnie systematycznie wzrastające od 2010 r. wydatki gminy przypadające na jednego mieszkańca ponoszone są na oświatę i wychowanie. Wydatki w tej sferze działalności na koniec 2012 r. wyniosły ponad 1 173 zł na mieszkańca. Kolejnymi istotnymi obszarami w 2012 r. były:

- pomoc społeczna – ok. 276 zł na mieszkańca,
- gospodarka komunalna i ochrona środowiska – ok. 209 zł na mieszkańca.

Warto zaznaczyć również wzrost wydatków w takich obszarach jak: rolnictwo i łowiectwo, edukacyjna opieka wychowawcza oraz kultura fizyczna.
Charakteryzując dochody budżetu gminy, należy zaznaczyć, że najwięcej środków pochodzi z dochodów własnych, a następnie z dotacji i subwencji.
Reasumując, można stwierdzić, że struktura finansowa gminy Wisznia Mała jest nie tylko odpowiedzią na indywidualnie zgłaszane potrzeby mieszkańców, ale jest także odzwierciedleniem własnych analiz aktualnych uwarunkowań i potrzeb gminy. Dużą szansą dla poprawy sytuacji finansowej, jak i dla nowych inwestycji, jest niewątpliwie nowa perspektywa finansowa Polityki Spójności Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

5 Fotografia gminy Wisznia mała na tle województwa dolnośląskiego i powiatu trzebnickiego

Powiat trzebnicki jest średniej wielkości powiatem, którego łączna powierzchnia wynosi 1 025 km², co stanowi 5,14% powierzchni województwa dolnośląskiego (19 947 km²). Największymi gminami powiatu są gmina Żmigród (292 km²) oraz gmina Trzebnica (200 km²). Gmina Wisznia Mała jest najmniejszą gminą z całego powiatu.

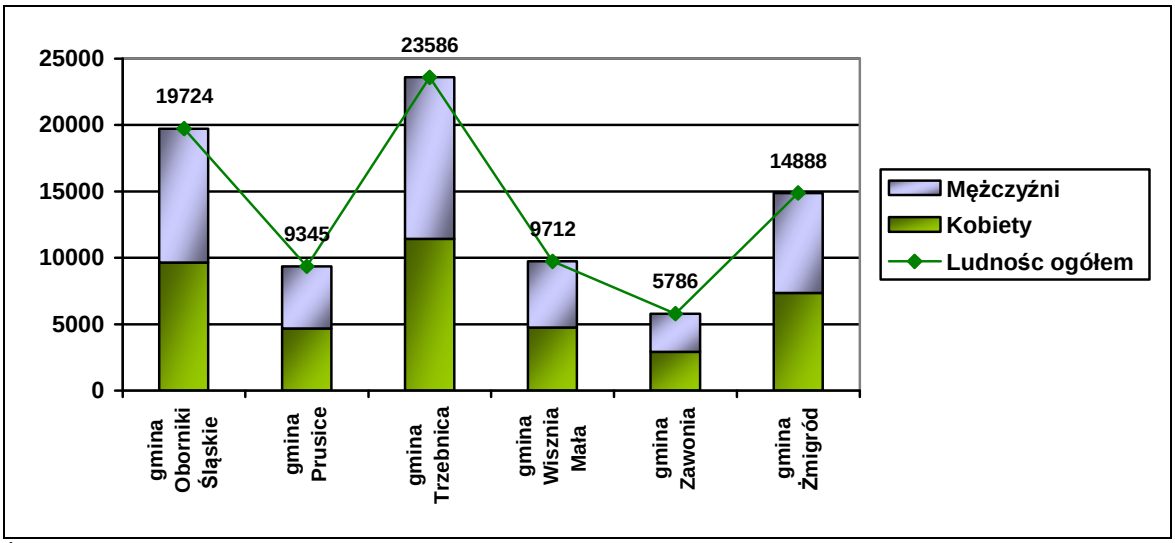
Tabela 25. Powierzchnia terytorialna w 2013r.

Jednostka terytorialna	km²	Jednostka terytorialna	km²
woj. dolnośląskie	19947	gmina Trzebnica	200
powiat trzebnicki	1025	gmina Wisznia Mała	103
gmina Oborniki Śląskie	154	gmina Zawonia	118
gmina Prusice	158	gmina Żmigród	292

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem ludności gmina Wisznia Mała (9 712 os.) zajmuje 4 miejsce za gminą Trzebnica (12 656 os.), gminą Oborniki Śląskie (19 724 os.) oraz gminą Żmigród (14 888 os.). Najniższy współczynnik feminizacji wykazuje gmina Zawonia (99,58) oraz gmina Prusice (99,93), najwyższy zaś wykazuje gmina Trzebnica (106,55) oraz gmina Wisznia Mała (104,85). Wskaźnik ten odpowiednio dla powiatu trzebnickiego i woj. dolnośląskiego wynosi 103,85 i 107,93.

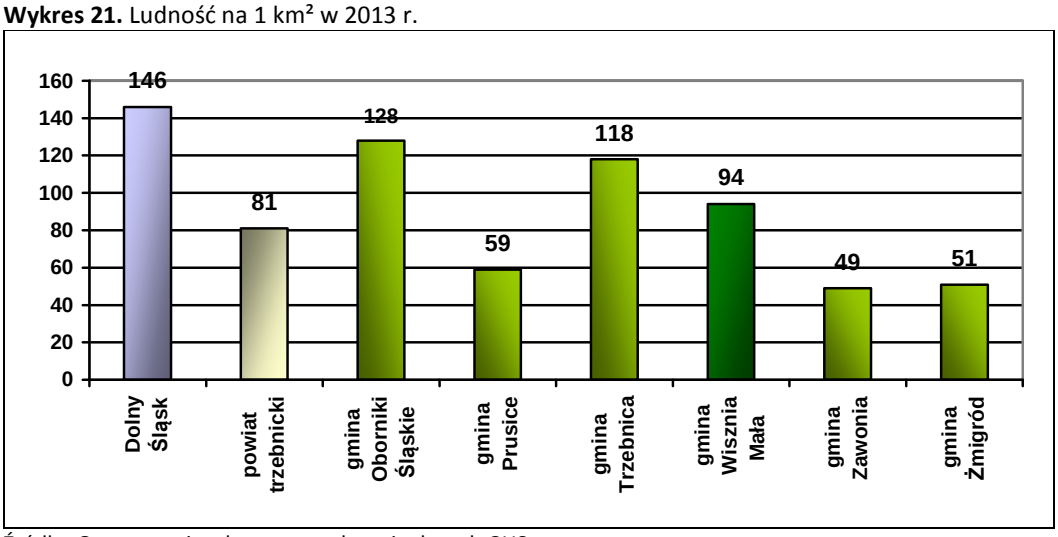
Wykres 20. Ludność w powiecie trzebnickim w 2013r.(os)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia charakteryzuje się gmina Oborniki Śląskie, dla której wynosi on 128 os/km², najmniejszy zaś wskaźnik występuje w gminie Zawonia (49 os/km²) i Żmigród (51 os/km²). W gminie Wisznia Mała wskaźnik ten wyniósł 94 os/km², klasyfikując gminę na 4 miejscu w powiecie trzebnickim. Wskaźnik ten odpowiednio dla powiatu i województwa wyniósł 81 os/km² i 146 os/km².

Wykres 21. Ludność na 1 km² w 2013 r.

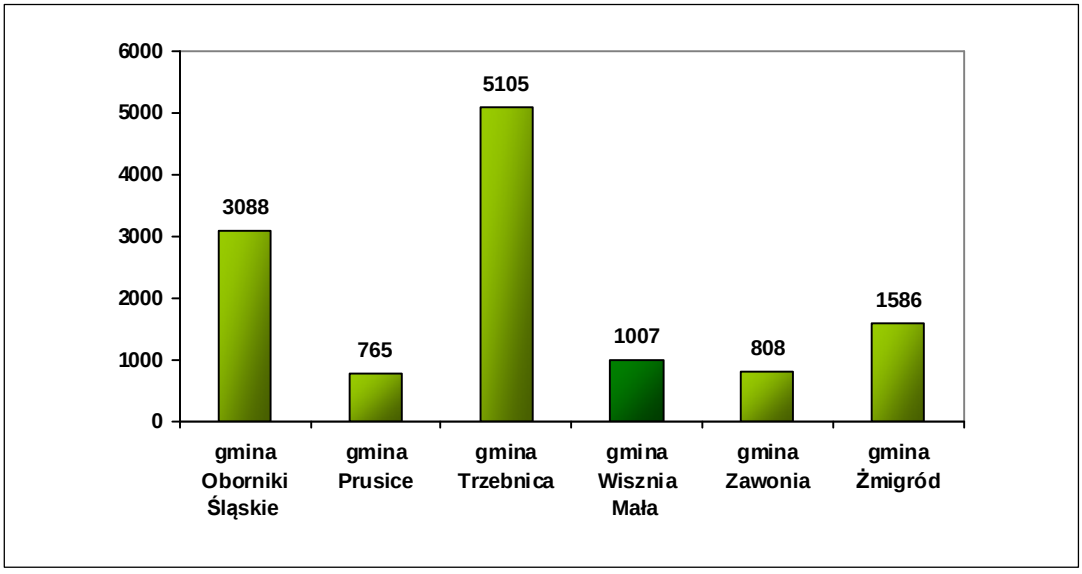

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Warto także zaznaczyć, że gmina Wisznia Mała jest jedną z dwóch gmin w powiecie trzebnickim o najwyższym dodatnim przyroście naturalnym na 1000 mieszkańców. Dla Wiszni Małej wskaźnik ten wynosi (2,3), najwyższy wskaźnik posiada gmina Zawonia (3,6). Najmniejszy przyrost naturalny występuje zaś na obszarze gminy Żmigród (-1,9) oraz gminy Oborniki Śląskie (-0,8). Wartość przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców dla całego powiatu trzebnickiego wynosi 0,2, a dla województwa -1,6.

Analiza struktury zatrudnienia wśród gmin należących do powiatu trzebnickiego wskazuje, że najwięcej osób pracuje na terenie gminy Trzebnica (5105 osób) oraz gminy Oborniki Śląskie (3088 osób). Najmniej zaś osób pracuje na terenie gminie Prusice (765 osób) oraz w gminie Wisznia Mała (808 osób).

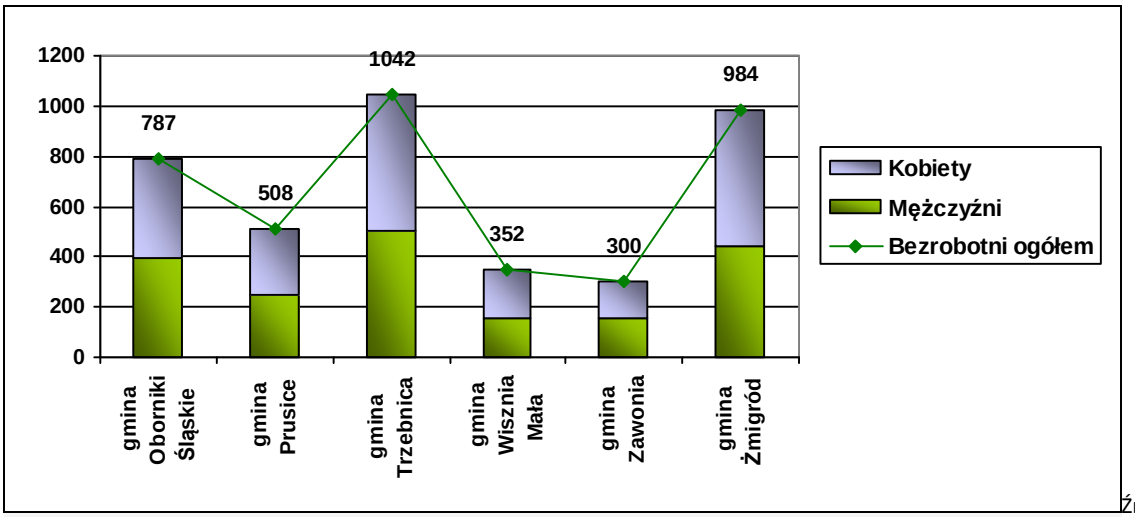
Wykres 22. Liczba osób pracujących w powiecie trzebnickim w 2012 r. (%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując sytuację na runku pracy, należy w pierwszej kolejności przedstawić problem bezrobocia. Powiat trzebnicki charakteryzuje się przeciętną stopą bezrobocia, która na koniec 2013 r. wynosiła 14,6%. Jest to jednak wskaźnik wyższy niż dla województwa (13,2%). Wśród gmin powiatu trzebnickiego najwięcej osób bez pracy znajduje się w gminie Trzebnica (1042 os.) oraz w gminie Żmigród (984 os.), najmniej zaś w gminie Zawonia (300 os.) i gminie Wisznia Mała (352 os.).

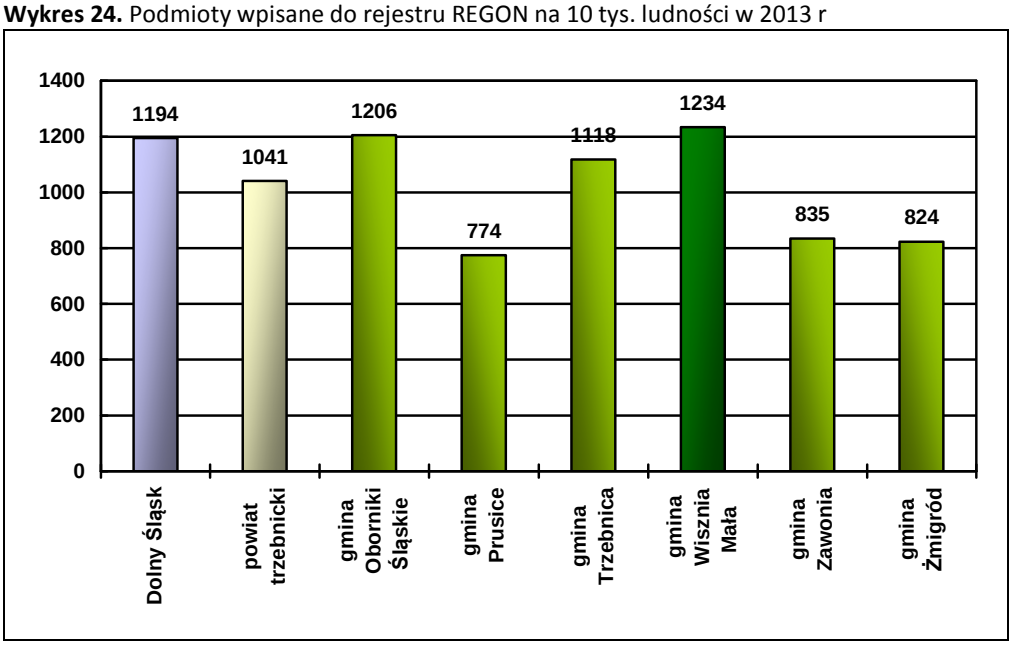
Wykres 23. Bezrobotni w powiecie trzebnickim w 2013 r. (os).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując poziom przedsiębiorczości mierzony liczbą podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności stwierdzić należy, że wskaźnik ów w gminie Wisznia Mała (1234) jest wysoki, wyższy niż dla powiatu (1041) i województwa (1194). Najniższy wskaźnik odnotowują gmina Prusice 774 oraz gmina Żmigród 824.

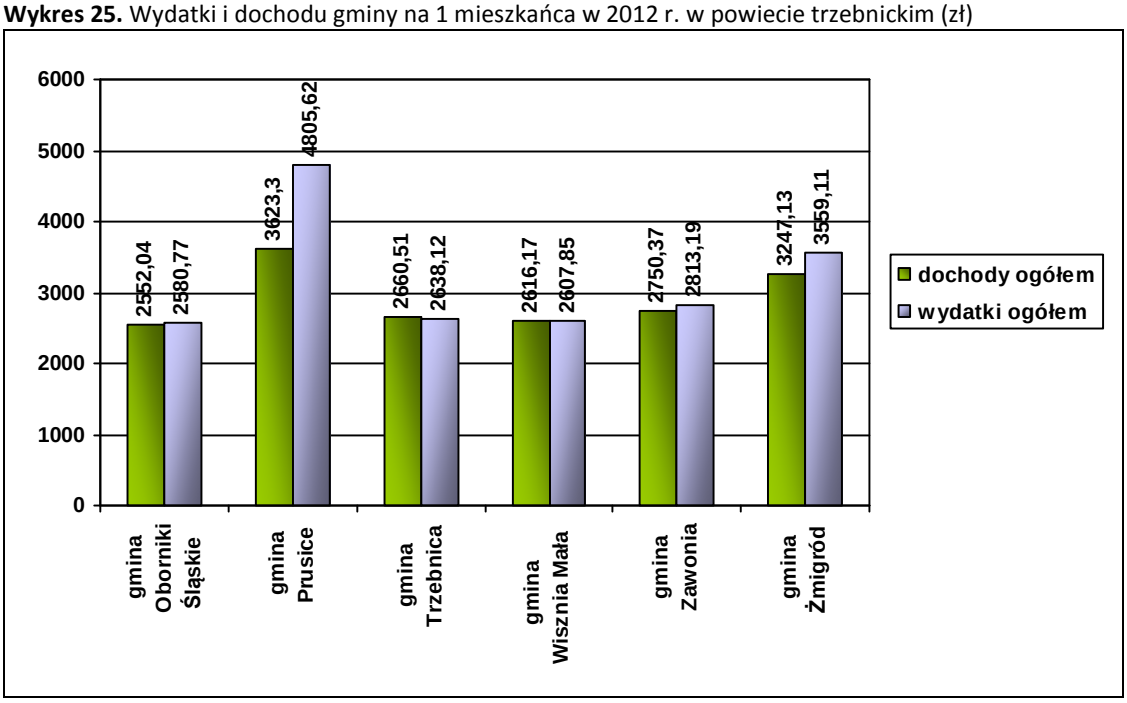
Wykres 24. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2013 r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kolejnym ważnym aspektem są wydatki i dochody gminy na 1 mieszkańca. W czterech gminach powiatu trzebnickiego wydatki przewyższały dochody, tj. w gminach Oborniki Śląskie (-28,73 zł), Prusice (-1 182,32 zł), Zawonia (-62,92 zł) oraz Żmigród (-311,98 zł). W największym stopniu dochody przewyższają wydatki w gminie Trzebnica (+22,39 zł) oraz w gminie Wisznia Mała (+8,32 zł). Powyższa sytuacja pozytywnie wpływa na przyszły potencjał inwestycyjny powyższych gmin.

Wykres 25. Wydatki i dochodu gminy na 1 mieszkańca w 2012 r. w powiecie trzebnickim (zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując sferę turystyki stwierdzić można, że na terenie województwa dolnośląskiego istnieje łącznie 909 obiektów zbiorowego zakwaterowania, z czego 14 z nich znajduje się w powiecie trzebnickim. Najwięcej obiektów, zlokalizowanych jest w gminie Oborniki Śląskie oraz w gminie Trzebnica. Najwięcej miejsc noclegowych znajduje się w gminie Oborniki Śląskie (402 miejsca). W zakresie udzielonych noclegów przoduje gmina Trzebnica (17 466 noclegów). Na terenie gminy Zawonia wg. danych GUS nie znajdują się żadne obiekty zbiorowego zakwaterowania. Szczegółowe dane obrazuje poniższa tabela.

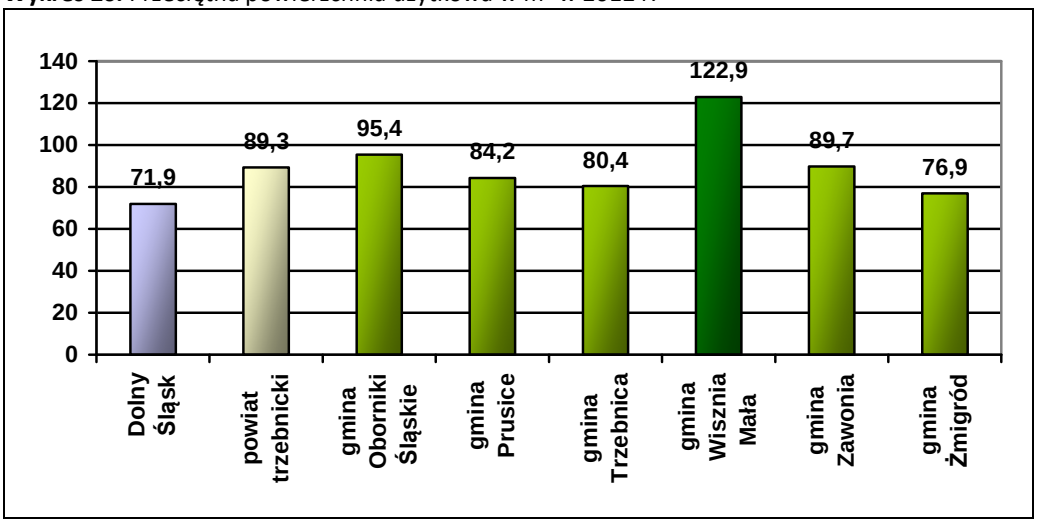
Tabela 26. Baza turystyczna w 2013 r (szt.)

Jednostka terytorialna	Obiekty	Miejsca noclegowe
województwo dolnośląskie	909	58 441
powiat trzebnicki	14	923
gmina Oborniki Śląskie	5	402
gmina Prusice	1	60
gmina Trzebnica	5	261
gmina Wisznia Mała	2	146
gmina Zawonia	-	-
gmina Żmigród	1	200

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem wielkości powierzchni użytkowej mieszkań dominuje gmina Wisznia Mała (122,9m^2) oraz gmina Oborniki Śląskie (95,4m^2). W przypadku obu tych gmin przeciętna powierzchnia jest większa, niż w powiecie trzebnickim i województwie dolnośląskim.

Wykres 26. Przeciętna powierzchnia użytkowa w m^2 w 2012 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

6 Sytuacja społeczno-gospodarcza gminy Wisznia Mała w ocenie jej mieszkańców. Analiza wyników badań ankietowych

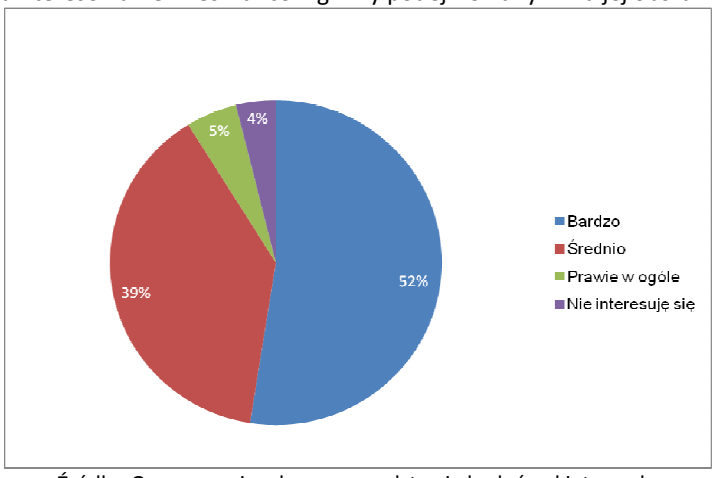
Kompleksowa diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie Wisznia Mała wymaga uwzględnienia wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy. Analizując wyniki badań ankietowych pamiętać należy, że odpowiedzi są rezultatem nie tylko

obiektywnie istniejącej sytuacji, ale zawierają one również aspekt subiektywny odzwierciedlający odczucia respondentów. Ankietowani niejednokrotnie wyciągają wnioski na podstawie własnych jednostkowych doświadczeń lub też kierują się powszechnie dominującymi opiniami.

Cechą mieszkańców gminy Wisznia Mała jest duże zainteresowanie funkcjonowaniem gminy. Przejawia się ono m.in. zaangażowaniem w pracach nad powstającą strategią, jak również podejmowanymi oddolnie inicjatywami zmierzającymi do wsparcia działań władz lokalnych na rzecz zrównoważonego rozwoju gminy i poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Jak wynika z badań ankietowych ponad 52% respondentów bardzo interesuje się podejmowanymi w gminie działaniami, jednocześnie dalsze 38,7% badanych interesuje się nimi w sposób średni. Tylko niespełna 4% badanych nie wykazuje zainteresowania sytuacją w gminie.

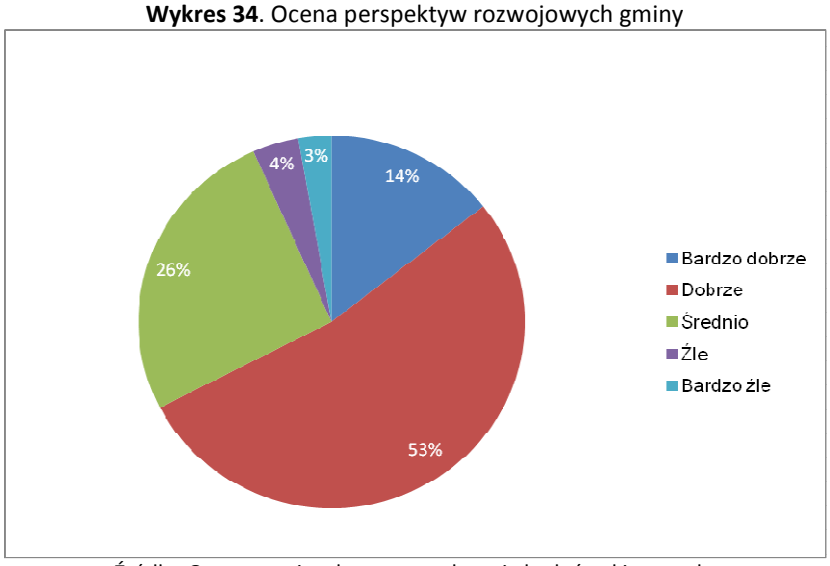
Wykres 33. Zainteresowanie mieszkańców gminy podejmowanymi na jej obszarze działaniami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Na podstawie badań ankietowych stwierdzić można, że mieszkańcy gminy pozytywnie postrzegają możliwości rozwojowe gminy. Ponad 67% badanych ocenia możliwości rozwojowe gminy jako bardzo dobre lub dobre. Wynik świadczyć może, że mieszkańcy gminy są świadomi potencjału jakim dysponuje gmina. Nie można wykluczyć, iż jest on także rezultatem optymizmu samych mieszkańców wynikającego z dobrej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy.
Jednocześnie ok. 78% ankietowanych chciałoby współdecydować o kierunkach rozwoju gminy.

Wykres 34. Ocena perspektyw rozwojowych gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

O relatywnie dobrej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Wisznia Mała, świadczą również przedstawione poniżej wyniki badań dotyczące aktualnej sytuacji w gminie. Na 19 obszarów objętych badaniem, w 14 przypadkach dominowała (z pominięciem odpowiedzi nie mam zdania) dobra ocena bieżącej sytuacji.

Powyższe może być rezultatem adekwatnych i skutecznych dotychczasowych działań podejmowanych na rzecz rozwoju gminy i poprawy poziomu życia jej mieszkańców. Największym problemem występującym na obszarze gminy jest niedostateczny rozwój „twardej" infrastruktury drogowej, rowerowej, kanalizacyjnej i gazowej. Niniejsze wyniki badań, wskazywać mogą na bardzo szybko rosnące oczekiwania mieszkańców obszarów wiejskich, aby zniwelować lukę cywilizacyjną dzielącą miasto i wieś. Niestety skala zapóźnień wynikająca z uwarunkowań historycznych, połączona z możliwościami finansowymi gminy przez lata uniemożliwiała realizację oczekiwań mieszkańców. Dodatkowo pamiętać należy, że obszary wiejskie posiadają swoją specyfikę (np. rozproszona zabudowa, obszary cenne przyrodniczo), dlatego też podejmując decyzję o osiedleniu się na nich należy również zaakceptować występujące tutaj ograniczenia.

Odrębny problem stanowi niska ocena dostępności do miejsc w żłobkach. Z posiadanych informacji wynika, że aktualnie na terenie gminy są wolne miejsca w żłobku. W takim przypadku wnioskować można, iż albo nie ma dobrej komunikacji pomiędzy osobami reprezentującymi żłobek a rodzicami, albo nie chodzi w tym przypadku o brak miejsc ale o przestrzenną dostępność do żłobków wynikającą z aktualnych kierunków osiedlania się mieszkańców.

Zastanawia duża liczba odpowiedzi nie mam zdania, w przypadku dostępności do infrastruktury społecznej. Może to sugerować, że mieszkańcy korzystają z infrastruktury zlokalizowanej poza gminą, a to z kolei może świadczyć o niskim stopniu integracji mieszkańców z gminą.

Tabela 25. Ocena aktualnie sytuacji w gminie Wisznia Mała

Obszar	Ocena sytuacji w gminie Wisznia Mała (%)				
	bardzo dobrze	dobrze	nie mam zdania	dostatecznie	niedostatecznie
Utrzymanie czystości	9,39	**53,59**	4,42	25,97	6,63
Dostępność do miejsc w żłobkach	2,21	9,94	61,88	7,73	**18,23**
Dostępność do miejsc w przedszkolach	6,63	**16,57**	56,91	10,50	9,39
Dostęp do bibliotek publicznych	17,13	**38,12**	25,41	12,15	7,18
Poziom kształcenia dzieci i młodzieży	9,94	**39,78**	28,18	17,68	4,42
Programy pozaszkolne dla dzieci i młodzieży	11,05	**25,97**	35,36	16,02	11,60
Dostęp do placów zabaw, boisk i świetlic	22,65	**39,78**	5,52	20,44	11,60
Dostęp do imprez kulturalnych i sportowych	16,02	**48,07**	7,18	18,78	9,94
Programy dla seniorów	5,52	**17,68**	50,28	11,60	14,92
Dostęp do opieki zdrowotnej na poziomie podstawowym	6,63	**34,25**	13,81	29,83	15,47
Bezpieczeństwo publiczne-poczucie bezpieczeństwa	8,29	**42,54**	10,50	24,86	13,81
Dostęp do sieci wodociągowej	28,73	**47,51**	4,42	10,50	8,84
Dostęp do sieci kanalizacyjnej	8,84	16,57	7,18	9,39	**58,01**
Dostęp do sieci gazowej	13,81	25,41	15,47	12,71	**32,60**
Dostęp do sieci energetycznej	32,60	**49,17**	2,21	12,71	3,31

Utrzymanie dróg gminnych i infrastruktury drogowej	3,31	27,07	1,66	28,18	**39,78**
Dostępność do ścieżek rowerowych	11,60	27,67	3,87	24,31	**32,60**
Zbiórka odpadów komunalnych	23,20	**49,17**	3,87	14,92	8,84
Warunki rozwoju działalności gospodarczej	4,97	**29,28**	43,65	14,92	7,18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Ocena aktualnej sytuacji w gminie przekłada się na identyfikację jej silnych i słabych stron. Respondenci silnych stron doszukują się przede wszystkim w położeniu geograficznym, stanie środowiska naturalnego, możliwościach rozwoju budownictwa mieszkalnego, oraz w zasobach ludzkich. Jako podstawowe słabości, wskazują: problemy z infrastrukturą drogową i komunikacyjną, możliwość podjęcia pracy na obszarze gminy, sprawność władz, a także aktywność lokalnych społeczności.

Analizując słabe strony gminy wskazane przez mieszkańców trudno oprzeć się stwierdzeniu, że skupiają się one przede wszystkim na stanie dróg i dostępności komunikacyjnej. Przez pryzmat tych dwóch problemów oceniana jest prawdopodobnie sprawność administracji lokalnej, a także zaangażowanie mieszkańców. Niewątpliwie są to problemy odnoszące się do codziennego życia mieszkańców, dlatego też mają taką szczególną wagę. Jednak konfrontacja opinii mieszkańców z dostępnymi informacjami niejednokrotnie prowadzi do dysonansu poznawczego. Przykładem może być rozbieżność w ocenie komunikacji zbiorowej. Również wątpliwości może budzić uznanie za słabą stronę gminy możliwość podjęcia pracy na jej terenie. Pamiętać należy, że naturalnym rynkiem pracy dla mieszkańców gminy Wisznia Mała jest Wrocław, który dysponuje bogatą ofertą miejsc pracy, w tym na specjalistycznych stanowiskach. Położenie gminy sprawia, że na jej obszarze dominują mikro i małe przedsiębiorstwa, które z natury nie generują dużej liczby miejsc pracy.

Tabela 26. Silne i słabe strony gminy Wisznia Mała w opinii jej mieszkańców (%)

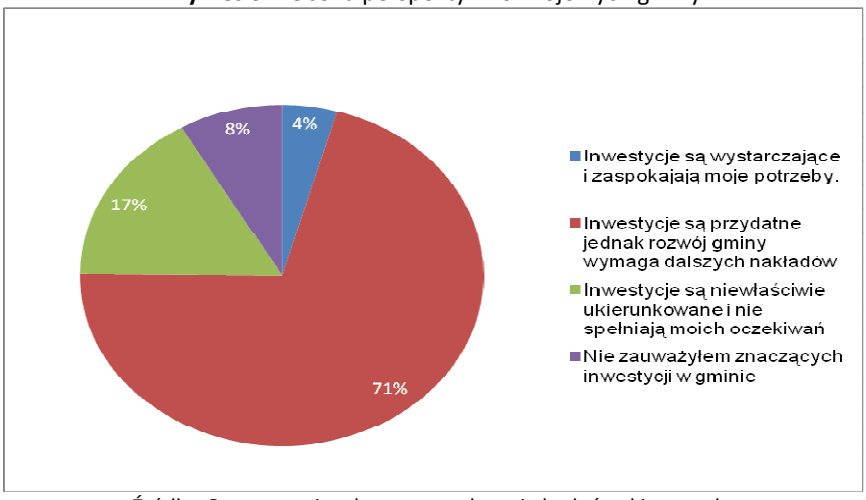
	silna strona	bez znaczenia	słaba strona
Położenie geograficzne, komunikacja z ośrodkami miejskimi	**67,96**	15,47	16,57
Stan środowiska naturalnego	**63,54**	21,55	14,92
Warunki naturalne sprzyjające rozwojowi rolnictwa	**51,38**	39,78	8,84
Walory przyrodnicze umożliwiające rozwój	**59,12**	17,68	23,20

turystyki			
Komunikacja lokalna (linie autobusowe, przystanki na terenie gminy)	35,36	11,05	**53,59**
Infrastruktura drogowa, sieć dróg, stan nawierzchni	19,89	7,73	**72,38**
Dostępność usług teleinformatycznych	**49,17**	19,34	31,49
Oferta edukacyjna skierowana do dzieci i młodzieży oraz poziom edukacji w szkołach gminnych	**43,09**	35,36	21,55
Opieka zdrowotna (dostęp do ośrodków zdrowia, gabinetów stomatologicznych, itp.)	37,02	24,31	**38,67**
Atrakcyjność dla przedsiębiorców	28,18	**39,23**	32,60
Możliwość podjęcia pracy na terenie gminy	8,29	20,44	**71,27**
Sprawność władz lokalnych	22,65	28,73	**48,62**
Potencjał do rozwoju budownictwa mieszkaniowego	**64,64**	18,23	17,13
Aktywność lokalnych społeczności	38,67	20,99	**40,33**
Liczba osób w wieku produkcyjnym	**45,86**	35,36	18,78
Oferta terenów możliwych do zainwestowania	**48,07**	27,62	24,31

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Pewnym potwierdzeniem powyższych stwierdzeń są wyniki badań dotyczące oceny dotychczasowych inwestycji prowadzonych na terenie gminy. Ponad 70% ankietowanych uznało, że przeprowadzone inwestycje były przydatne ale rozwój gminy wymaga dalszych nakładów.

Wykres 34. Ocena perspektyw rozwojowych gminy

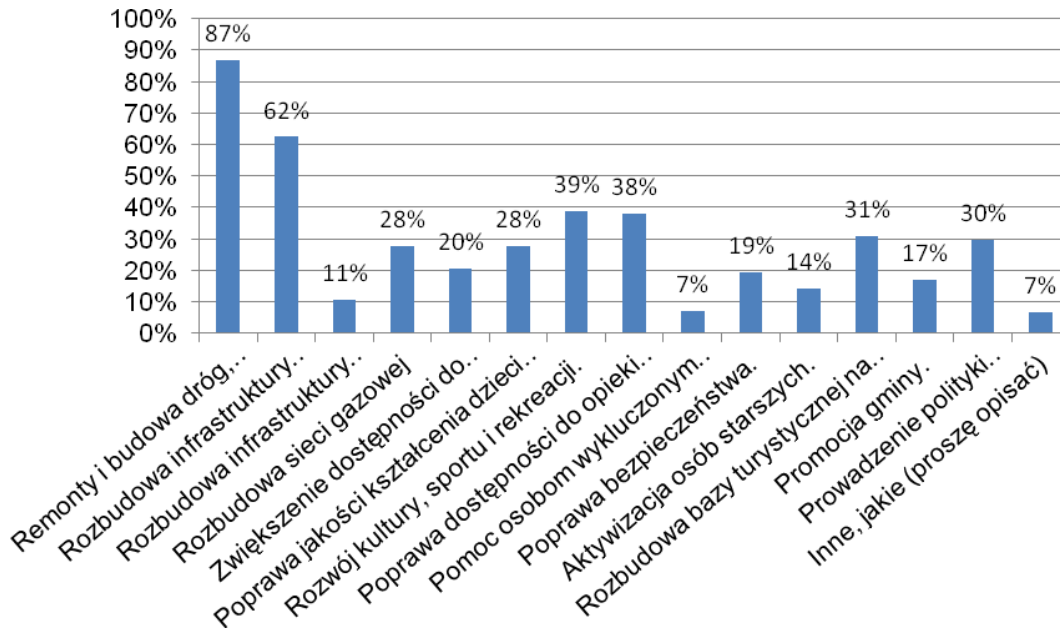
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wykazując swoje zaangażowanie w rozwój gminy Wisznia Mała, mieszkańcy w ankietach, wskazali na preferowane kierunki rozwoju. Ok. 35% mieszkańców gminy, uważa że jest ona atrakcyjna dla

prowadzenia działaności gospodarczej. Jednocześnie jako pożądany kierunek działań, najczęściej podawany jest rozwój małych i średnich przedsiębiorstw (ok. 73%), turystyka (ok. 41%) i rolnictwo (29%).

Równocześnie jako dziedziny wymagające rozwoju wskazuje się najczęściej infrastrukturę drogową i kanalizacyjną.

Wykres 35. Dziedziny o szczególnym znaczeniu dla rozwoju gminy Wisznia Mała

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

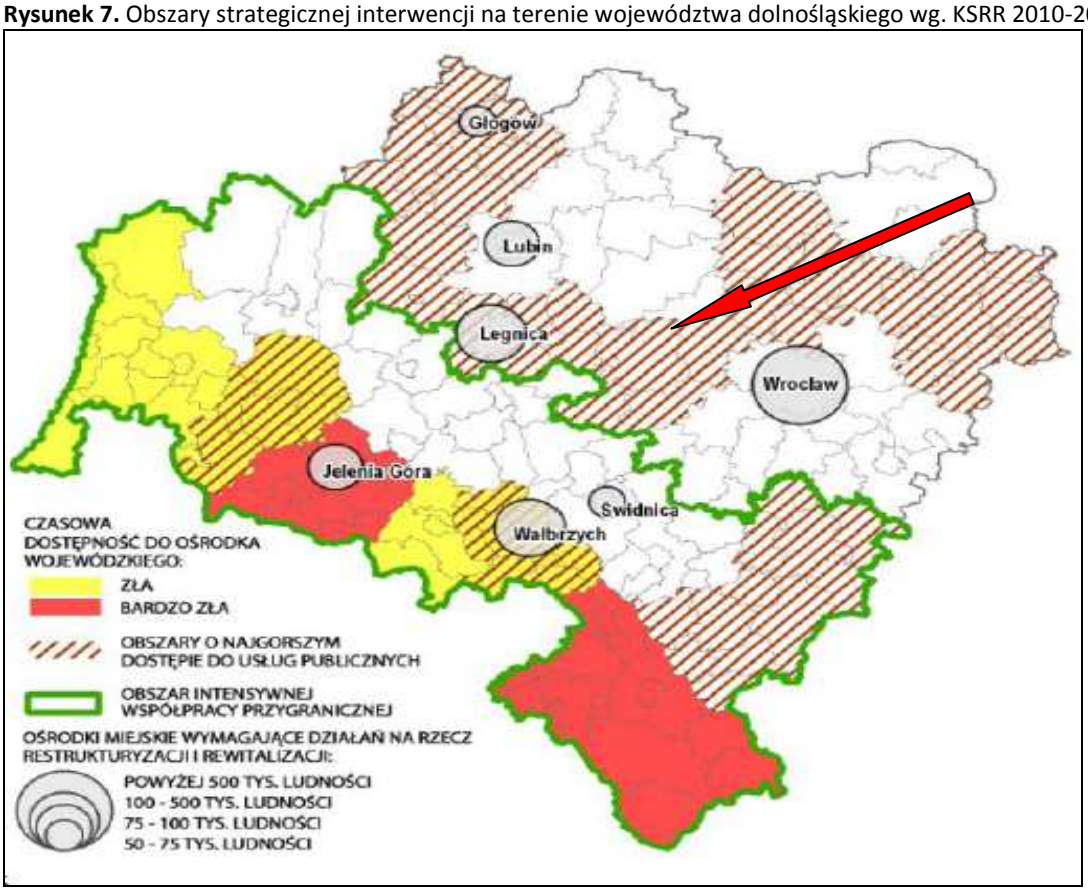
Reasumując w ocenie raspondntów gmina Wisznia Mała, posiada potencjał rozwojowy, a jej obecna sytuacja oceniana jest przeważnie jako dobra. Podstawową barierą hamującą rozwój gminy i negatywnie wpływającą na poziom życia jej mieszkańców jest niezadawalający stan szeroko rozumianej infarstruktury drogowej (rowerowej, komunikacyjnej) oraz niedostecznа dostepność do infrastruktury kanalizacyjnej. Jednocześnie dlaszemu wzmocnieniu musi ulec dostępność do infrastruktury społecznej, w tym edukacyjnej, zdrowotnej i rekreacyjnej.

7 Gmina Wisznia Mała w dokumentach strategicznych

7.1 Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020

SRWD 2020 nawiązując do Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 wskazuje obszary, które aby w pełni wykorzystać swój potencjał rozwojowy wymagają zewnętrznej interwencji. Obszary te nazywane są Obszarami Strategicznej Interwencji (OSI). Wśród obszarów tych, znajduje się gmina Wisznia Mała, uznana za obszar o najgorszym dostępie do usług publicznych.

Rysunek 7. Obszary strategicznej interwencji na terenie województwa dolnośląskiego wg. KSRR 2010-2020

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, s.28.

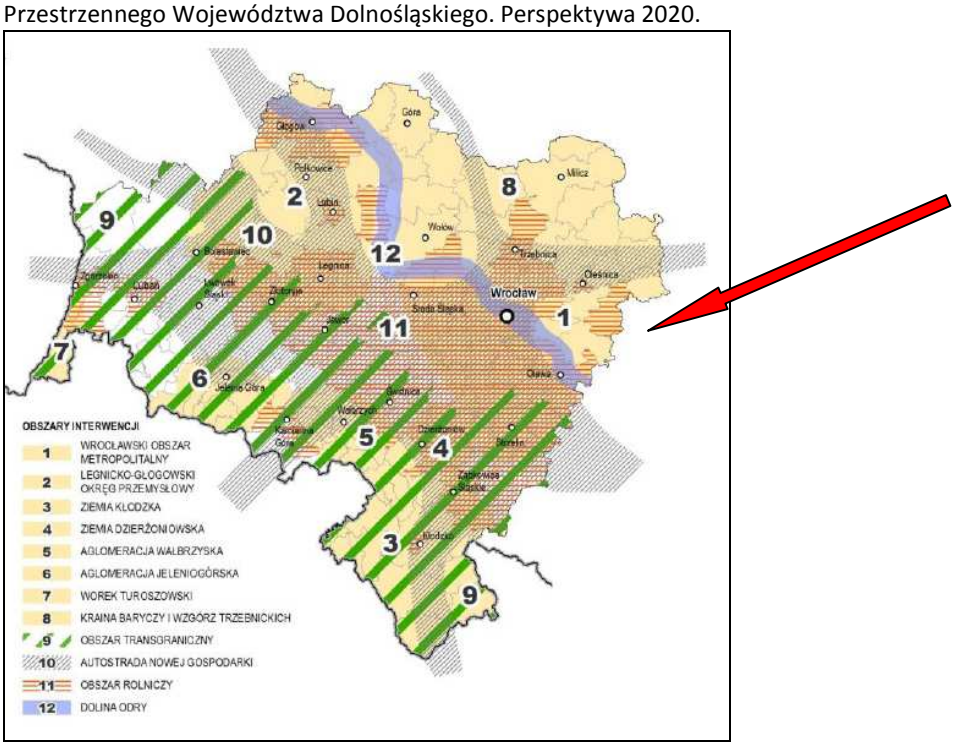
Ponadto gmina Wisznia Mała zalicza się do Wrocławskiego Obszaru Integracji. Obszar ten charakteryzuje się największa gęstością zaludnienia, w wyniku czego dochodzi do istotnych zmian struktury użytkowania gruntów, co w efekcie prowadzi do tworzenia niespójnego układu przestrzennego. Największym zagrożeniem dla tych terenów jest inwestycyjna presja na tereny otwarte, w tym doliny rzeczne oraz obszary najlepszych gleb, objęte ochroną prawną w ramach

sieci NATURA 2000, przy jednoczesnym niewystarczająco rozwiniętym systemie komunikacyjno-transportowym, w tym publicznym transporcie zbiorowym, a także spójnym systemie komunikacji rowerowej. Wyzwaniem dla tego obszaru jest zatem zintegrowane zarządzanie oraz optymalne wykorzystanie potencjału gospodarczego, kulturalnego, przyrodniczego oraz intelektualnego.

Warto także zaznaczyć, że gmina Wisznia Mała została zakwalifikowana do trzech obszarów interwencji tj:

- Wrocławski Obszar Metropolitalny – obszar wymagający konkurencyjnej, w skali krajowej i europejskiej oferty edukacyjnej reagującej na potrzeby rynku, stałego podnoszenia standardów technologicznych, wysoce wykwalifikowanych usług medycznych, a także podniesienia sprawności transportu publicznego i koordynacji rozwoju sieci osadniczej z infrastrukturą transportową;
- Autostrada Nowej Gospodarki – obszar wymagający wzmocnienia i wprowadzenia najwyższych standardów technologicznych w dziedzinie teleinformatycznej oraz aktywnej obsługi prawnej i planistycznej, która sprzyjać będzie powstawaniu i rozwojowi podmiotów gospodarczych;
- Obszar rolniczy – teren wymagający ochrony i wsparcia ze względu na najwyższą jakość gleb i ich potencjału, poprzez aktywizację przemysłu przetwórstwa rolno-spożywczego w celu pełnego wykorzystania naturalnych predyspozycji.

Rysunek 8. Obszary interwencji na terenie województwa dolnośląskiego wg. Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. Perspektywa 2020.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, s.30

7.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, Perspektywa 2020.

Podobnie jak w SRWD 2020 gmina Wisznia Mała została także wskazana w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego jako obszar funkcjonalny i obszar interwencji.
Gmina Wisznia Mała została wskazana jako obszar Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego, w skład którego wchodzi łącznie 27 gmin. Wśród wiejskich obszarów funkcjonalnych gmina Wisznia Mała została zaznaczona jako gmina uczestnicząca w procesach rozwojowych. Ponadto wśród obszarów funkcjonalnych szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej gmina Wisznia Mała została wskazana jako obszar ochrony gleb dla intensywnej produkcji rolnej, obszar planowanego rozwoju małej retencji wody, obszar wymagający realizacji działań z zakresu sanitacji obszarowej oraz obszar o złym poziomie dostępu do usług warunkujących możliwości rozwojowe. Północna cześć gminy została z kolei wskazana jako obszar zintegrowanych systemów ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturalnych oraz jako korytarz ekologiczny lądowy o znaczeniu ponadlokalnym

7.3 Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego 2014-2020

W nowej prognozie finansowej w ramach RPO WD 2014-2020 powstał instrument zwany Zintegrowanymi Inwestycjami Terytorialnymi. Będzie on realizował politykę rozwoju współpracy i integracji na obszarach funkcjonalnych największych miast, stanowiących ośrodki o największym potencjale społeczno-gospodarczym województwa dolnośląskiego, pełniących istotną rolę pod względem ekonomicznym i geograficznym oraz mających wyraźny wpływ na rozwój regionu. Instrument ZIT w Województwie Dolnośląskim będzie realizowany między innymi na Wrocławskim Obszarze Funkcjonalnym w skład którego wchodzi gmina Wisznia Mała.

7.4 Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego

Wrocławski Obszar Funkcjonalny (WrOF) tworzy 15 jednostek samorządu terytorialnego w tym gmina Wisznia Mała. Obszar ten charakteryzuje się:

- silnymi związkami Wrocławia z otoczeniem, podkreślonymi dziennymi migracjami wahadłowymi mieszkańców subregionu, występującymi silnie rozwiniętymi procesami suburbanizacji mieszkaniowej i ekonomicznej,
- silnymi przekształceniami środowiska, powodującymi zagrożenia przekroczeń norm emisji zanieczyszczeń oraz zagrożenia powodziowe,

- lokalizacją ważnych korytarzy ekologicznych, chronionych także w ramach sieci NATURA 2000 (Odra i jej dopływy),
- koncentracją wyższych uczelni, stanowiących duży potencjał intelektualny i naukowo-badawczy oraz szeroki wachlarz branż.

Ponadto WrOF jest obszarem dynamicznie się rozwijającym, o dużym potencjale w zakresie zasobów ludzkich, kapitałowych i naturalnych, na którym jednak występują problemy, które spowalniają rozwój społeczno-gospodarczy. Wiele z tych problemów zostanie rozwiązanych dzięki wsparciu w ramach ZIT do którego należy gmina Wisznia Mała. Będzie to osiągane poprzez realizację priorytetów i działań wskazanych w niniejszej Strategii, które zmierzać będą do osiągnięcia wysokiej jakości życia społeczności WrOF w tym mieszkańców gminy Wisznia Mała poprzez integrację jego przestrzeni w spójny organizm społeczno-gospodarczy w tym:

- zintegrowanie przestrzeni Obszaru,
- poprawę innowacyjności i konkurencyjności jego gospodarki,
- rozwój infrastruktury dla podwyższenia jakości życia lokalnej społeczności.

III. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT jest efektywną metodą pozwalającą na identyfikację słabych i silnych stron gminy Wisznia Mała oraz szans i zagrożeń, jakie przed nią stoją. Analiza SWOT składa się z czterech grup czynników:

- mocnych stron – uwarunkowań wewnętrznych, które stanową silne strony gminy i które należycie wykorzystane sprzyjać będą jej rozwojowi;
- słabych stron – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony gminy i które nie wyeliminowane utrudniać będą jej rozwój;
- szans – uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale przy odpowiednio podętych przez nią działaniach, mogą sprzyjać rozwojowi gminy Wisznia Mała;
- zagrożeń – uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenia dla jej rozwoju.

1. Sfera gospodarcza

Silne strony	Słabe strony
• **Położenie geograficzne gminy, w bezpośrednim sąsiedztwie Wrocławia oraz przy ważnym szlaku komunikacyjnym – DK 5, a w przyszłości droga S5**	• Niezadawalająco rozwinięte instytucjonalne otoczenie biznesu, brak inkubatora przedsiębiorczości
• **Relatywnie dobra atrakcyjność inwestycyjna gminy**	• Słaby przepływ informacji pomiędzy Urzędem Gminy, a przedsiębiorcami
• **Wysoki na tle powiatu i regionu wskaźnik przedsiębiorczości**	• Niewystarczająca współpraca przedsiębiorstw w gminie
• **Przewaga dochodów nad wydatkami w gminie co daje możliwość tworzenia rezerw finansowych, oraz aktywizację działań inwestycyjnych gminy**	• Niedostateczna innowacyjność firm zlokalizowanych w gminie
• **Dobra jakość gleb i wysoka kultura agrarna stwarzająca potencjał do rozwoju rolnictwa**	• Wysoka klasa gleb, utrudniająca ich przekształcenie i wykorzystanie do działalności pozarolniczej
• **Napływ nowych mieszkańców wzmacniający chłonność lokalnego rynku zbytu**	• Ograniczona podaż zwartych terenów inwestycyjnych, z uregulowanym w mpzp przeznaczeniem

Szanse	Zagrożenia
• Rozwój Wrocławia	• Niestabilny system prawny, w tym podatkowy
• Korzystny wizerunek regionu i napływ inwestycji zagranicznych	• Wzrost obciążeń pracodawców składkami ZUS, wzrost kosztów pracy
• Rozwój potencjału turystycznego Trzebnicy	• Wzrost konkurencji ze strony sąsiednich gmin
• Wzrost zainteresowania społeczeństwa turystyką i rekreacją	• Rosnący deficyt budżetu państwa i związane z tym niebezpieczeństwo ograniczania wydatków publicznych na inwestycje
• Uproszczenie systemu podatkowego, zwłaszcza dla MSP	•
• Zainteresowanie gminą ze strony firm logistycznych	•

2. Sfera społeczna

Silne strony	Słabe strony
• Wysokie zaangażowanie mieszkańców w życie gminy, wysoki poziom kapitału ludzkiego i społecznego	• Problemy na rynku pracy - bezrobocie, zwłaszcza wśród kobiet
• Korzystna struktura demograficzna mieszkańców gminy	• Niedostateczna podaż miejsc pracy w gminie
• Funkcjonowanie organizacji pozarządowych, których działalność ukierunkowana jest na rozwój społeczno-kulturalny gminy	• Wymagający poprawy poziom nauczania w gimnazjum w Szewcach
• Relatywnie wysoki poziom edukacji w gimnazjum w Krynicznie	• Zbyt mała w stosunku do potrzeb oferta zajęć pozaszkolnych
• Rezerwa terenów pod budownictwo mieszkaniowe	• Niedostateczna podaż pozaszkolnych instytucji rozbudzających zainteresowania edukacyjne w kierunkach potrzebnych dla rozwoju
• Napływ nowych mieszkańców na obszar gminy	• Brak ośrodka dziennej opieki nad osobami starszymi
• Prowadzona profilaktyka zdrowotna i społeczna	• Występowanie rodzin dysfunkcyjnych, zagrożonych patologiami
• Dobrze wykształcona i przygotowana kadra pomocy społecznej	• Brak centrum informacji dla organizacji pozarządowych
•	• Ograniczony dostęp do opieki nad dziećmi w godzinach popołudniowych

Szanse	Zagrożenia
• Dofinansowania z UE na szkolenia	• Recesja gospodarcza, wzrost bezrobocia
• Współpraca z NGO z sąsiednich gmin	• Zniechęcenie społeczeństwa do aktywnych działań
• Wzrost środków unijnych, rządowych i	• Nietolerancja w społeczeństwie

wojewódzkich na aktywizację ludności oraz walkę z wykluczeniem społecznym	
• Tworzenie nowych miejsc pracy w organizacjach pozarządowych	• Koncentracja służby zdrowia w miastach, likwidacja mniejszych ośrodków zdrowia
• Poprawa jakości kształcenia zarówno poprzez inwestycje w infrastrukturę edukacyjną jak i doskonalenie zawodowe nauczycieli	• Zmniejszenie środków finansowych przekazywanych przez administrację rządową samorządom na realizację zadań ustawowych w sferze społecznej
• Zmiana w mentalności społeczeństwa: docenienie potrzeby uczenia się przez całe życie	• Niestabilna polityka oświatowa
• Promowanie przez władze wszystkich szczebli włączenia społecznego i walka z ubóstw	• Wzrost kosztów życia spowodowany wzrostem cen energii elektrycznej w wyniku dostosowaniem się sektora energetycznego do wymogów UE w zakresie zwiększenia udziału OZE w wytwarzanej energii

3. Infrastruktura i środowisko

Silne strony	Słabe strony
• Występowanie obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych	• Ograniczona dostępność sieci kanalizacyjnej
• Rozwinięta sieć dróg	• Ograniczona dostępność do sieci gazowej
• Relatywnie dobrze rozwinięta baza edukacyjna	• Wymagający poprawy stan infrastruktury drogowej
• Wysoka podaż terenów pod budownictwo mieszkaniowe	• Znaczny udział w infrastrukturze drogowej dróg nieutwardzonych obsługujących tereny przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe
• Wysoki stopień zwodociągowania gminy	• Zagrożenie bezpieczeństwa pieszych na drogach o dużym natężeniu ruchu i drogach prowadzących do szkół i przedszkoli
• Sprawnie działający system gospodarki odpadami	• Niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych, chodników
• Droga rowerowa wzdłuż DK5	• Zdekapitalizowana infrastruktura kolejowa (perony, dworce)
• Funkcjonujące połączenia kolejowe	• Brak mieszkań socjalnych i chronionych
• Lotnisko sportowe	• Brak parkingów
•	• Niska efektywność energetyczna budynków publicznych i mieszkalnych
•	• Niezadawalająca ilość i stan boisk szkolnych, świetlic, sal gimnastycznych
•	• Niedostosowanie komunikacji publicznej do aktualnych potrzeb mieszkańców

Szanse	Zagrożenia
• Rozbudowa sieci gazowej	• Zmiana statusu DK 5 i obowiązek utrzymywania jej przez gminę
• Uruchomienie drogi S5	• Dalsze pogorszenie stanu dróg
• Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej we wszystkich sektorach	• Lokalizacja uciążliwych dla środowiska inwestycji poza obszarem gminy lecz mogących na nią niekorzystnie oddziaływać
•	• Zbyt wysokie koszty ogrzewania ekologicznymi nośnikami energii
•	• Dalsza dewastacja infrastruktury kolejowej

IV. STRATEGIA

1. Wstęp

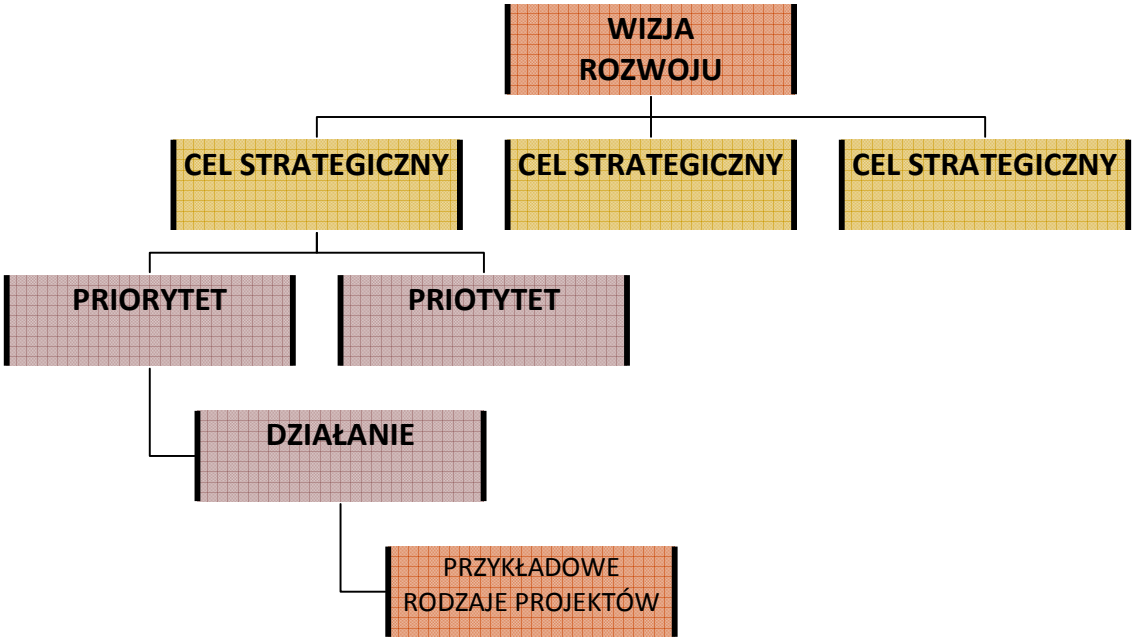
Określenie wizji oraz strategii rozwoju Gminy Wisznia Mała to rezultat partycypacyjnego modelu przygotowania dokumentu i udziału w jego tworzeniu mieszkańców Gminy. W pierwszej kolejności brano pod uwagę wyniki badania ankietowego, które stanowiło bazę do dyskusji na temat sytuacji społeczno – gospodarczej. Następnie zorganizowano Warsztaty Strategiczne, w których uczestniczyli lokalni liderzy. Celem warsztatów było zdefiniowanie problemów i potencjałów Gminy, a następnie wypracowanie zarysu priorytetów i działań. Warsztaty odbyły się w Ośrodku Kultury Sportu i Rekreacji w Wiszni małej w dniach 03 i 09 września 2014 r.

Zdjęcie: uczestnicy Warsztatów Strategicznych, Wisznia Mała. 03.09.2014 r.

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono model organizacji wdrażania Strategii, który poza wizją rozwoju zakłada również cele strategiczne, priorytety i działania. Opis poszczególnych działań zawiera również przykładowe rodzaje projektów.

1. Wizja rozwoju

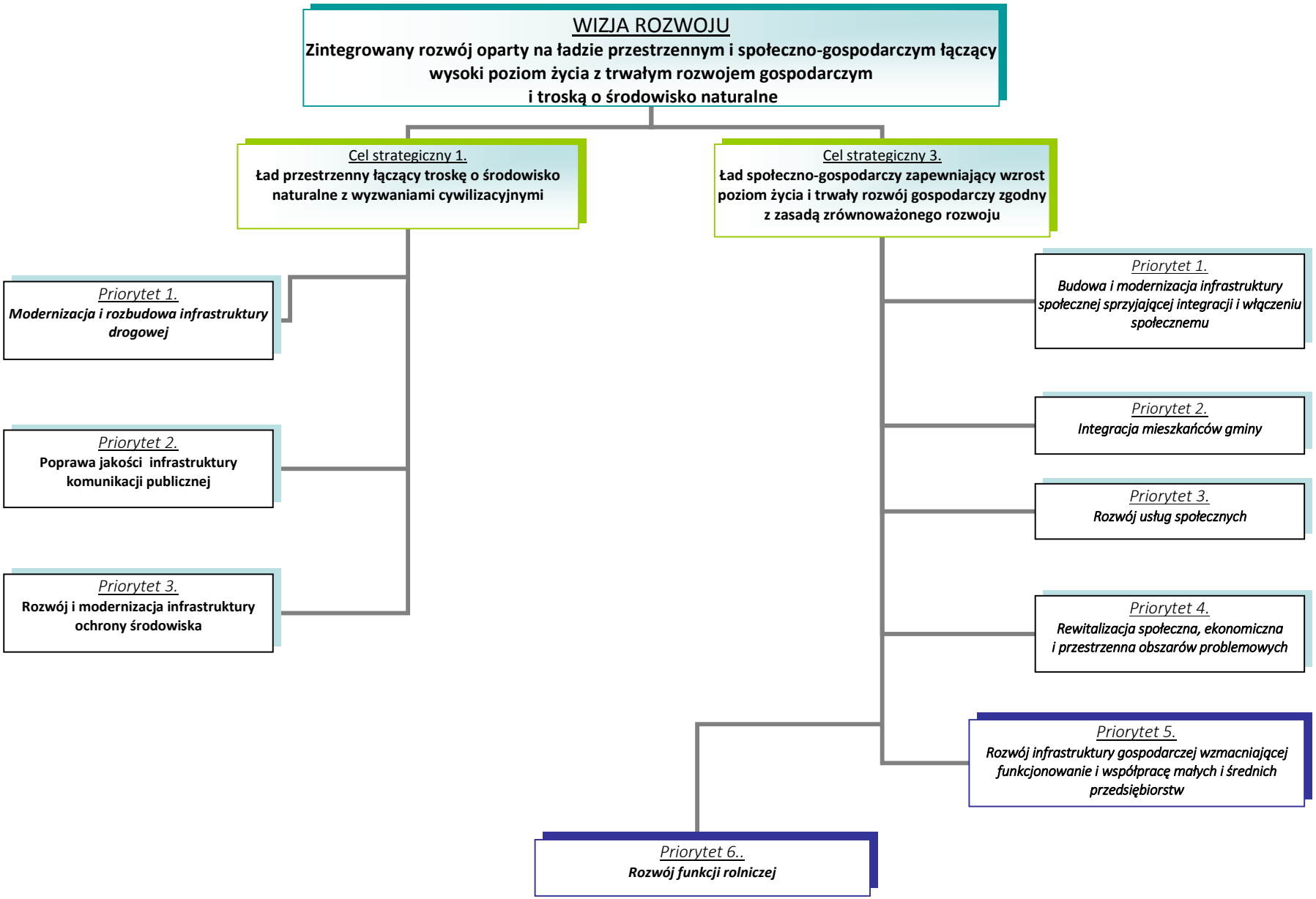
Nowe zasady wspierania rozwoju regionalnego i lokalnego oraz zachodzące procesy aglomeryzacyjne stwarzają możliwość przyspieszonego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Wisznia Mała. Rozwój ten musi mieć charakter zintegrowany łączący sferę ekonomiczną, społeczną i środowiskową. Celem nadrzędnym jest wzrost dobrobytu mieszkańców Gminy w wyniku przyspieszonego rozwoju cywilizacyjnego przy jednoczesnym zachowaniu walorów środowiskowych dla przyszłych pokoleń. W tym celu należy efektywnie wykorzystywać wewnętrzne atuty Gminy i zwiększać jej atrakcyjność jako miejsca do życia i prowadzenia działalności gospodarczej. Równocześnie współpraca z otoczeniem zewnętrznym powinna wzmocnić jakość świadczonych usług na rzecz mieszkańców i przedsiębiorców przy jednoczesnym mniejszym zużyciu wewnętrznych zasobów.

Realizacja niniejszej wizji powinna doprowadzić do osiągnięcia trwałej równowagi pomiędzy sferami przestrzenną, społeczną i gospodarczą, a tym samym zapewnić stabilny rozwój Gminy Wisznia Mała. W związku z powyższym wizję rozwoju Gminy Wisznia Mała określono jako:

DŁUGOTERMINOWA WIZJA ROZWOJU

Zintegrowany rozwój oparty na ładzie przestrzennym i społeczno-gospodarczym łączący wysoki poziom życia z trwałym rozwojem gospodarczym i troską o środowisko naturalne

Realizacja strategicznej wizji rozwoju powinna doprowadzić do osiągnięcia trwałej równowagi pomiędzy sferami: przestrzenną, społeczną i gospodarczą, a tym samym utrwalić stabilny i zrównoważony rozwój Gminy Wisznia Mała . W dalszej części dokumentu przedstawiono cele, priorytety i działania kluczowe dla realizacji Strategii, a poniżej zaprezentowano ich hierarchiczny układ.

WIZJA ROZWOJU
Zintegrowany rozwój oparty na ładzie przestrzennym i społeczno-gospodarczym łączący wysoki poziom życia z trwałym rozwojem gospodarczym i troską o środowisko naturalne
Cel strategiczny 1.
Ład przestrzenny łączący troskę o środowisko naturalne z wyzwaniami cywilizacyjnymi
Priorytet 1.
Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej
Priorytet 2.
Poprawa jakości infrastruktury komunikacji publicznej
Priorytet 3.
Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska
Cel strategiczny 3.
Ład społeczno-gospodarczy zapewniający wzrost poziom życia i trwały rozwój gospodarczy zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju
Priorytet 1.
Budowa i modernizacja infrastruktury społecznej sprzyjającej integracji i włączeniu społecznemu
Priorytet 2.
Integracja mieszkańców gminy
Priorytet 3.
Rozwój usług społecznych
Priorytet 4.
Rewitalizacja społeczna, ekonomiczna i przestrzenna obszarów problemowych
Priorytet 5.
Rozwój infrastruktury gospodarczej wzmacniającej funkcjonowanie i współpracę małych i średnich przedsiębiorstw
Priorytet 6..
Rozwój funkcji rolniczej

Wybór celów strategicznych, priorytetów i działań podporządkowany był celowi nadrzędnemu jakim jest wzrost poziomu życia mieszkańców Gminy Wisznia Mała. Cel ten osiągnąć można wybierając różne ścieżki rozwoju. W niniejszym dokumencie strategicznym skoncentrowano się przede wszystkim na przełamywaniu barier infrastrukturalnych, społecznych i ekonomicznych, hamujących rozwój Gminy.

Diagnoza wykazała, że Gmina Wisznia Mała dysponuję znacznym, endogenicznym potencjałem rozwoju. Równocześnie jej położenie sprawia, iż jest ona ważnym partnerem dla innych JST, w tym dla Wrocławia i Trzebnicy. Jednak trwały i zrównoważony rozwój, będący gwarantem wzrostu poziomu życia mieszkańców Gminy wymaga usunięcia barier, które nie pozwalają na pełne wykorzystanie istniejącego potencjału.

Przezwyciężenie istniejących ograniczeń wymaga koncentracji działań na kluczowych zagadnieniach oraz montażu finansowego Działanie takie pozwoli efektywnie rozwiązać istniejące problemy i osiągnąć cel nadrzędny.

Cel strategiczny 1

Ład przestrzenny łączący troskę o środowisko naturalne z wyzwaniami cywilizacyjnymi

Harmonijny rozwój Gminy Wisznia Małą wymaga poszanowania zasad zrównoważonego rozwoju. Rozwój ten powinien łączyć cele społeczne i ekonomiczne z troską o środowisko naturalne. Strategia musi zachowywać równowagę pomiędzy aspektami środowiskowymi, a dążeniami ludzi zmierzającymi do przeniesienie współczesnych zdobyczy cywilizacyjnych na obszary wiejskie.

Kluczowe znaczenie dla realizacji niniejszego celu strategicznego ma rozwój infrastruktury transportowej. Dotyczy to zarówno dróg, jak i infrastruktury towarzyszącej. Podjęte działania powinny zmierzać do modernizacji dróg gminnych, przejawiającej się m.in. poprawą stanu technicznego nawierzchni. Działaniami takimi należałoby w pierwszej kolejności objąć drogi dojazdowe do osiedli, drogi prowadzące do terenów inwestycyjnych oraz ciągi komunikacyjne o szczególnym natężeniu ruchu. Kontynuacja inwestycji przebudowy dróg gruntowych powinna nie tylko podnieść jakość życia mieszkańców z nich korzystających, ale również wzmocnić atrakcyjność inwestycyjną gminy.

Przebudowie dróg, towarzyszyć powinna budowa chodników i ścieżek rowerowych. Działania takie służyć będą zwiększeniu szeroko rozumianego bezpieczeństwa mieszkańców Gminy. Jednocześnie ścieżki rowerowe ułatwią komunikacje zarówno wewnątrz miejscowości, jak i pomiędzy miejscowościami. Pozwoli to nie tylko na zacieśnianie więzi sąsiedzkich, ale także pozytywnie wpłynie na ograniczenie niskiej emisji. Docelowo chodniki powinny stać się standardem w miejscowościach, poprawiając bezpieczeństwo mieszkańców.

Ważne jest, aby inwestycjom drogowym towarzyszyła budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego. W wyniku powyższych działań wzrośnie bezpieczeństwo mieszkańców oraz zmniejszą się koszty energii elektrycznej. Do zasilania oświetlenia ulicznego w większym stopniu wykorzystane zostaną technologie energooszczędne.

Fundamentalne znaczenie, zarówno z punktu widzenia zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Gminy, jak i jej wewnętrznej spójności ma usprawnienie infrastruktury komunikacji publicznej. Realizacja niniejszego celu będzie możliwa tylko wówczas gdy skoordynowane zostaną działania służące z jednej strony poprawie dostępności informacji o komunikacji publicznej, a z drugiej strony dostosowujące funkcjonowanie komunikacji publicznej do aktualnych potrzeb mieszkańców wynikających m.in. z nowych kierunków osiedlania się ludności.

Sprawny system komunikacji w Gminie wymaga działań zmierzających do wykorzystania funkcjonującej infrastruktury kolejowej. Jednak, aby w pełni korzystać z potencjału tkwiącego w komunikacji kolejowej, konieczne są inwestycje w dworzec kolejowy, perony i parkingi. Szczególnie istotna będzie budowa parkingów Park&Ride i Bike&Ride. Budowa niniejszych parkingów wpisuje się w działania ograniczające niską emisję, poprzez zmniejszenie intensywności ruchu prywatnego transportu samochodowego. Pozwoli to również na zmniejszenie obciążenia ruchem drogi krajowej nr 5.

Realizacja niniejszego celu strategicznego wymagać będzie także inwestycji obejmujących budowę/rozbudowę/modernizację infrastruktury sanitarnej. W wyniku przeprowadzonych działań powinna nastąpić nie tylko poprawa stanu technicznego urządzeń infrastruktury (co ma znaczenie z punktu widzenia bezpieczeństwa użytkowania i wpływu na środowisko naturalne), ale też zwiększenie jej dostępność oraz zintegrowanie z infrastrukturą powiatową, regionalną i krajową.

Wysoka jakość środowiska naturalnego wymaga zastosowania przez mieszkańców gminy nowoczesnych i proekologicznych systemów grzewczych. Równocześnie poprawie powinna ulec efektywność energetyczna budynków. Aktualnie niska efektywność energetyczna budynków jest problemem, związanym ze zjawiskiem niskiej emisji. Problem ten odczuwalny jest szczególnie w zimowym ze względu na nieefektywne systemy grzewcze, niewystarczającą izolację termiczna budynków mieszkalnych rzutuje na nadmierne zużycie energii.

Również troska o środowisko naturalne sprawia, że w ramach niniejszego celu strategicznego należy podjąć działania zmierzające do dalszego usprawnienia systemu gospodarki odpadami.

Priorytet 1

Modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej

Gwarantem rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Wisznia Mała jest sprawna infrastruktura drogowa. Efektywnie wykorzystana infrastruktura drogowa umożliwia redukcję kosztów funkcjonowania przedsiębiorstw, ale przede wszystkim podnosi standard życia mieszkańców. Uelastycznia także rynek pracy, przyczyniając się do redukcji bezrobocia. Konkludując stan infrastruktury drogowej wpływa na atrakcyjność gminy jako miejsca zamieszkania oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Rozwój infrastruktury drogowej wymaga przede wszystkim poprawy stanu technicznego istniejących dróg gminnych. Należy kontynuować proces zastępowania dróg gruntowych drogami o utwardzonej nawierzchni. Szczególnie wskazana jest rozbudowa dróg na obszarach gdzie występują silne procesy urbanizacyjne. Docelowo powinny powstać utwardzone drogi łączące osiedla. Działania takie traktować należy jako inwestycję, gdyż poprzez budowę dróg zwiększa się atrakcyjność działek budowlanych, a to prowadzi do wzrostu liczby mieszkańców i zwiększenia wpływów podatkowych do budżetu gminy. Jednocześnie, wskazany jest rozwój infrastruktury drogowej prowadzącej do terenów inwestycyjnych w Gminie. Zwiększy to atrakcyjność inwestycyjną terenów i ułatwi pozyskiwanie inwestorów.

Równocześnie wskazana jest poprawa jakości dróg na których występuje szczególne natężenie ruchu. Dotyczy to m.in. dróg: Strzeszów – Szewce, Psary – Szymanów – Szewce, Psary – Krzyżanowice. Należałoby również prowadzić stały lobbing na rzecz poprawy przepustowości drogi krajowej nr 5. Zaznaczyć jednocześnie należy, że w przypadku dróg powiatowych, wojewódzkich i krajowych mogą być podejmowane jedynie działania „miękkie" przekonywujące właściwych decydentów do podjęcia działań zmierzających do poprawy stanu technicznego i przepustowości dróg.

Rozwojowi infrastruktury transportowej musi towarzyszyć poprawa bezpieczeństwa zarówno pieszych jak i innych użytkowników dróg. Szczególną uwagę należy zwrócić na bezpieczeństwo dzieci, dlatego też inwestycjami w pierwszej kolejności powinno się objąć ciągi komunikacyjne prowadzące do szkół i przedszkoli. Ważne będzie również podejmowanie działań zmierzających do poprawy bezpieczeństwa na drogach prowadzących do obiektów użyteczności publicznej. Osiągnięcie niniejszego celu wymaga budowy chodników i ścieżek rowerowych zarówno w miejscowościach jak i pomiędzy nimi. Docelowo chodniki powinny stać się standardem we wszystkich miejscowościach w Gminie.

Jak już wspomniano modernizacji dróg powinny towarzyszyć działania zmierzające do rozwoju ścieżek rowerowych łączących poszczególne miejscowości. Działania takie poprawią stan środowiska naturalnego (poprzez ograniczanie niskiej emisji), posłużą promocji turystyki

i rekreacji w Gminie, a także zwiększą bezpieczeństwo użytkowników dróg. Dodatkowo ścieżki rowerowe zwiększą mobilność mieszkańców i ułatwią nawiązywanie kontaktów pomiędzy mieszkańcami poszczególnych miejscowości.

Budowie/przebudowie dróg, ścieżek rowerowych i chodników towarzyszyć powinna rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego. W rezultacie zwiększy się bezpieczeństwo zarówno mieszkańców jak i innych użytkowników dróg.

Działanie 1 Poprawa stanu technicznego dróg
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Hierarchizacja obszarów o najsilniejszych procesach urbanizacyjnych, służąca określeniu kolejności inwestycji
- Remont, przebudowa, budowa dróg gminnych
- Rozbudowa infrastruktury drogowej na terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe
- Rozbudowa infrastruktury drogowej prowadzącej do terenów inwestycyjnych

Działanie 2 Poprawa jakości dróg o szczególnym natężeniu ruchu
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Współpraca na rzecz poprawy jakości dróg powiatowych i wojewódzkich
- Współpraca na rzecz poprawy przepustowości drogi krajowej nr 5
- Współpraca na rzecz budowy/przebudowy/modernizacji infrastruktury około drogowej dróg powiatowych, wojewódzkich i drogi krajowej

Działanie 3 Poprawa bezpieczeństwa na drogach poprzez budowę chodników, ścieżek rowerowych i oświetlenia
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Rozbudowa sieci chodników we wszystkich miejscowościach Gminy Wisznia Mała, zwłaszcza wzdłuż ciągów komunikacyjnych prowadzących do, budynków użyteczności publicznej
- Budowa ścieżek rowerowych, Budowa oświetlenia ulicznego

Priorytet 2

Poprawa jakości infrastruktury komunikacji publicznej

Stan infrastruktury drogowej jest pierwszym czynnikiem wpływającym na zewnętrzną i wewnętrzną dostępność komunikacyjną Gminy. Drugim czynnikiem jest stan infrastruktury komunikacji publicznej. Sprawnie funkcjonująca komunikacja publiczna umożliwia osiedlanie się na obszarze Gminy osób nieposiadających samochodu lub nie mogących korzystać z indywidualnego transportu prywatnego. Poza tym zmniejsza ona potrzebę korzystania z transportu indywidualnego, a tym samym ogranicza natężenie ruchu i sprzyja redukcji niskiej emisji.

Realizacja niniejszego priorytetu wymaga podjęcia skoordynowanych działań zmierzających do utworzenia zintegrowanego systemu informacji o komunikacji publicznej. System taki umożliwi podróżnym pełny dostęp do informacji dotyczącej m.in. rozkładu jazdy, utrudnień w ruchu, prognozowanego czasu przejazdu. Tradycyjne tablice informacyjne zawierają ograniczone i niejednokrotnie nieaktualne informację, a tym samym zmniejszają zaufanie pasażerów do transportu publicznego.

Równie ważne są także działania zmierzające do dostosowania komunikacji publicznej do aktualnych potrzeb mieszkańców. Na obszarze Gminy Wisznia Mała szczególnie widoczne jest zjawisko suburbanizacji skutkujące dynamicznym rozwojem indywidualnego budownictwa mieszkaniowego. Nie zawsze zmianom przestrzennym towarzyszy adekwatny rozwój komunikacji publicznej. W rezultacie wskazane są działania zmierzające do poprawy istniejącej sytuacji, m.in. poprzez dostosowanie sieci przystanków autobusowych do nowych oczekiwań mieszkańców. Pożądane byłoby również przedłużenie wybranych linii autobusowych. Realizacja niniejszego działania wymagać będzie współpracy z przewoźnikami świadczącymi usługi transportu zbiorowego oraz z ościennymi gminami.

Realizacja niniejszego priorytetu wymaga także modernizacji infrastruktury kolejowej. Szczególną uwagę należy zwrócić na modernizację infrastruktury towarzyszącej, a zwłaszcza dworca kolejowego i stacji kolejowej. Rewitalizacja dworca i terenów przyległych powinna doprowadzić do wzrostu komfortu i bezpieczeństwa podróżnych, a tym samym do wzmocnienia transportu kolejowego. Jednocześnie rozwój transportu kolejowego zwiększyłby dostępność komunikacyjna Gminy.

Modernizacji infrastruktury kolejowej towarzyszyć powinna budowa parkingów i miejsc postojowych dla rowerzystów. Budowa Park&Ride i Bike&Ride przyniosłaby Gminie wieloaspektowe korzyści, zwłaszcza w zakresie ochrony środowiska. Zaznaczyć również należy, że tworzenie parkingów przesiadkowych cieszy się poparciem UE. Ewentualna budowa parkingu wymagałby podejścia modułowego. Na etapie projektowania należałoby zabezpieczyć

odpowiednio dużą powierzchnię, ale w początkowej fazie można realizować go tylko w części, np. poprzez przygotowanie kilkunastu miejsc. Dzięki temu Gmina mogłaby optymalizować wydatki w tym zakresie i ponosić koszty proporcjonalne do poziomu popularności systemu.

Działanie 1 Współpraca przy utworzeniu zintegrowanego systemu informacji o komunikacji publicznej
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Nawiązanie współpracy z przewoźnikami i organizatorami transportu w zakresie przekazywania informacji o realizowanych usługach
- Utworzenie lub udział w utworzeniu zintegrowanego systemu zawierającego informacje o aktualnie realizowanych usługach

Działanie 2 Dostosowanie komunikacji publicznej do potrzeb mieszkańców
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Współpraca z przewoźnikami w celu dostosowania sieci przystanków autobusowych do nowych potrzeb mieszkańców
- Opracowanie propozycji reorganizacji (w porozumieniu z przewoźnikami) funkcjonowania linii autobusowych

Działanie 3 Budowa parkingów i miejsc dla rowerzystów Park&Ride i Bike&Ride
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Opracowanie koncepcji, wybór lokalizacji dla parkingów Park&Ride i Bike&Ride
- Budowa parkingu Park&Ride
- Pilotaż programu Bike&Ride

Działanie 4 Poprawa dostępności do transportu kolejowego
Przykładowy rodzaj projektu w ramach działania:

- Modernizacja infrastruktury podróżnych, np. dworca kolejowego

Priorytet 3

Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska

Wysoka jakość środowiska naturalnego gwarantuje wzrost poziomu życia mieszkańców. Jednocześnie pamiętać należy, że inwestycje w ochronę środowiska sprzyjają szybszemu rozwojowi obszarów. Występuje tu sprzężenie zwrotne. Inwestycje w środowisko poprawiają atrakcyjność obszaru, a ten z kolei jako bardziej atrakcyjny przyciąga nowych inwestorów i nowych mieszkańców.

Kluczowym działaniem służącym realizacji niniejszego priorytetu będzie poprawa systemu odprowadzenia i oczyszczania ścieków w gminie. Na obszarach nie objętych siecią kanalizacyjną ścieki odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych, które mogą być nieszczelne. Jednocześnie nie można wykluczyć, że w niektórych przypadkach mogą być one odprowadzanie do rowów, cieków czy też bezpośrednio do ziemi. Praktyka powyższa prowadzi do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. Receptą na powyższą sytuacje powinny być wielokierunkowe działania do których zaliczyć należy: wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, rozwój sieci kanalizacyjnej i przyłączenie do niej kolejnych gospodarstw domowych oraz edukacja proekologiczna mieszkańców.

Priorytetowo traktowana będzie rozbudowa sieci kanalizacyjnej, prowadząca do zwiększenia pokrycia gminy siecią kanalizacyjną, której towarzyszyć będzie modernizacja funkcjonującej oczyszczalni ścieków.

Jednak nie zawsze budowa kanalizacji znajduje uzasadnienie ekonomiczne. Dotyczy to zwłaszcza miejscowości o rozproszonej zabudowie. W tym przypadku koszty budowy i eksploatacji instalacji byłyby zbyt wysokie. W miejscowościach o rozproszonej zabudowie porządkowanie gospodarki ściekowej będzie koncentrować się na wspieraniu budowy przydomowych oczyszczali ścieków.

Modernizacji dróg, a także budowie sieci kanalizacyjnej towarzyszyć powinna budowa kanalizacji deszczowej. Zmniejszająca się liczba terenów zielonych i powiększająca się ilość terenów zabudowanych sprawia, że rośnie zagrożenie związane z obfitymi opadami deszczu. Równocześnie mogą nasilać się praktyki odprowadzania wód opadowych do sieci kanalizacyjnej, co dodatkowo obciąży istniejącą infrastrukturę. Działania w niniejszym zakresie winny przyczynić się do ograniczenia podtopień wynikających z deszczy nawalnych lub długotrwałych opadów, a tym samym powinny zmniejszyć negatywne skutki tych zdarzeń dla funkcjonowania lokalnych społeczności oraz ograniczyć koszty związane np. z remontem infrastruktury komunalnej.

Wysoka jakość środowiska naturalnego wymaga podjęcia działań zmierzających do poprawy efektywności energetycznej infrastruktury publicznej i prywatnej. Należy promować i wspierać działania zmierzające do zastosowania przez mieszkańców nowoczesnych

i proekologicznych systemów grzewczych. W wyniku podjętych działań powinno wzrosnąć znaczenie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Równocześnie poprawie musi ulec efektywność energetyczna budynków zarówno publicznych, jak i prywatnych. Aktualnie niska efektywność energetyczna budynków jest problemem, związanym ze zjawiskiem niskiej emisji. Problem ten odczuwalny jest w okresie grzewczym, gdyż dla ogrzewania mieszkań oraz budynków użyteczności publicznej wykorzystywane są nieefektywne systemy grzewcze, a niewystarczająca izolacja termiczna budynków rzutuje na nadmierne zużycie energii.

W ramach realizacji niniejszego priorytetu wskazane jest podjęcie działań zmierzających do rozwoju sieci gazowniczej. W długoterminowej perspektywie możliwość dostępu do sieci gazowniczej powinna być standardem na terenie gminy. W pierwszej kolejności inwestycje w sieć gazowniczą winny być realizowane na obszarze występowania budownictwa wielorodzinnego. Gmina powinna również promować odnawialne źródła energii oraz wspierać mieszkańców w działaniach zmierzających do pozyskania środków finansowych umożliwiających zastosowanie proekologicznych rozwiązań. Wspierane powinno być również budownictwo pasywne.

Poprawie stanu środowiska naturalnego służyć będą także inwestycje związane z modernizacją oświetlenia ulicznego. Priorytetem przy modernizacji oświetlenia ulicznego winny być działania zmierzające do wykorzystania energooszczędnych technologii, dzięki czemu zmniejszy się zużycie energii elektrycznej. Pozwoli to zredukować koszty związane z wydatkami na energię elektryczną.

Troska o środowisko naturalne sprawia, że konieczne jest dalsze usprawnienie systemu gospodarki odpadami. Musi on wykorzystywać efektywny recykling. Racjonalnie i konsekwentnie prowadzona polityka promowania segregacji odpadów powinna doprowadzić do zminimalizowania udziału odpadów zmieszanych w łącznej masie odpadów. Wskazane jest także usprawnienie systemu zagospodarowania bioodpadów. Jednak kluczowym wyzwaniem powinna być budowa na terenie Gminy nowego Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Jednocześnie należy podejmować działania edukacyjno-informacyjny, dotyczące zasad i sposobu sortowania i wykorzystania odpadów.

W ramach niniejszego priorytetu przeprowadzone zostaną również działania zmierzające do poprawy dostępności wody. Z racji określonych uwarunkowań hydrologicznych i przestrzennych realizacja powyższego celu nie jest możliwa w oparciu o zasoby własne Gminy. Wymaga ona podjęcia współpracy z władzami Wrocławia i wspólnej inwestycji. Dodatkowo Gmina w granicach prawa i z uwzględnieniem posiadanych środków finansowych wspierać będzie działania zmierzające do indywidualnego wykorzystania wód podziemnych.

Realizacja niniejszego priorytetu wymaga przede wszystkim „twardych” inwestycji infrastrukturalnych. Jednak towarzyszyć im muszą także działania „miękkie” zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców. Poprawa świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy Wisznia Mała powinna doprowadzić do ograniczenia praktyki odprowadzania domowych ścieków do wód i gruntu, a także spalania odpadów w przydomowych paleniskach.

Działanie 1 Modernizacja oczyszczalni ścieków, poprawa dostępności do sieci kanalizacyjnej, deszczowej oraz zwiększenie liczby przydomowych oczyszczalni ścieków
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z gospodarką osadami.
- Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz kanalizacji deszczowej
- Wsparcie dla rozwoju przydomowych oczyszczalni ścieków

Działanie 2 Poprawa efektywności energetycznej infrastruktury publicznej i prywatnej
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Zmniejszenie energochłonności budynków mieszkalnych i publicznych – np. poprzez ocieplanie budynków, wymiana stolarki okiennej i drzwi zewnętrznych, wymiana oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych, instalacja OZE w budynkach
- Rozwoju sieci gazowniczej i zastępowanie nią tradycyjnych systemów ogrzewania
- Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne na terenie gminy
- Promowanie kogeneracji i odnawialnych źródeł energii np. w zakresie ogrzewania
- Promowanie budownictwa pasywnego

Działanie 3 Poprawa dostępności do wody
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Współpraca z gminą Wrocław w zakresie rozwoju sieci wodociągowej
- Wspieranie działań zmierzających do indywidualnego wykorzystania wód podziemnych
- Modernizacja infrastruktury wodociągowej .

Działanie 4 Rozbudowa systemu gospodarki odpadami komunalnymi
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Uruchomienie nowego PSZOK-a (Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych)
- Promowanie selektywnej zbiórki odpadów oraz zagospodarowanie bioodpadów
- Minimalizacja liczby odpadów przedostających się do środowiska poprzez stały monitoring
- Działania informacyjne i edukacyjne dotyczące szkodliwość spalania w przydomowych paleniskach odpadów
- Działania zmierzające do utylizacji odpadów szkodliwych np. azbestu.

Cel strategiczny 2

Ład społeczno-gospodarczy zapewniający wzrost poziom życia i trwały rozwój gospodarczy zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju

Celem każdej gminy jest pełnienie funkcji służebnej względem społeczności mieszkającej na jej terytorium. Gmina powinna zaspokajać zbiorowe potrzeby mieszkańców i tym samym przyczyniać się do wzrostu ich poziomu życia. Również realizacja zadań gospodarczych ostatecznie służy wzrostowi dobrobytu mieszkańców.

Podstawowym zadaniem przed jakim stają władze gminne jest określenie zakresu w jakim powinny one prowadzić bezpośrednią politykę na rzecz wzrostu poziomu życia mieszkańców, a w jakim ich rola winna ograniczać się do współpracy i wspierania działań oddolnych. Podejmując niniejszą decyzję należy mieć na uwadze fakt, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb mieszkańców nie może ograniczać się wyłącznie do zwiększania ilości i jakości świadczonych usług publicznych, gdyż może to prowadzić do negatywnych skutków takich jak: bierność, apatia, postawy roszczeniowe.

Warunkiem powodzenia działań w sferze społeczno-gospodarczej jest współpraca władz lokalnych z mieszkańcami i przedsiębiorcami przejawiająca się współdziałaniem wszystkich aktorów gminnych. Mieszkańcy, a także przedsiębiorcy muszą również wziąć na siebie cześć odpowiedzialności związanej z kierunkami przyszłych działań.

Kluczowym zadaniem służącym realizacji niniejszego celu strategicznego będzie budowa i modernizacja infrastruktury społecznej sprzyjającej integracji i włączeniu społecznemu.

Rozwój infrastruktury społecznej wymaga kompleksowych działań zmierzających do budowy, rozbudowy i modernizacji budynków i budowli pełniących funkcje edukacyjne, wychowawcze, zdrowotne, kulturalne, sportowe, rekreacyjne i socjalne. Jednocześnie w wyniku podjętych działań powinna nastąpić poprawa zagospodarowania przestrzeni publicznej w Gminie i oddanie jej do użytkowania mieszkańcom.

Realizacja niniejszego celu strategicznego wymaga przede wszystkim dokonania inwentaryzacji posiadanej bazy szkolno-wychowawczej, a następnie podjęcia działań zmierzających do jej efektywniejszego wykorzystania. W tym celu powinno się dążyć do rozbudowy i modernizacji istniejących obiektów, a w rezultacie do podniesienia ich standardu. Należy przede wszystkim dostosować wybrane pomieszczenia do potrzeb najmłodszych dzieci.

Równocześnie, rozbudowie i modernizacji infrastruktury oświatowo-wychowawczej powinna towarzyszyć budowa i rewitalizacja funkcjonujących przy powyższych obiektach sal gimnastycznych, placów zabaw i boisk. Realizacja niniejszych inwestycji nie tylko poprawi dostępność uczniów do placów zabaw i infrastruktury sportowej ale także stworzy miejsca w których będą mogli spotykać się mieszkańcy wsi.

Miejsca o charakterze rekreacyjno-sportowym, w miarę istniejących potrzeb powinny także powstawać poza placówkami edukacyjnymi. Ważne jest również, aby już istniejące obiekty podane zostały modernizacji.

Osiągnięcie ładu społeczno-gospodarczego w duchu zrównoważonego rozwoju będzie trudne bez inwestycji prowadzących do rozbudowy szlaków rowerowych, pieszych, konnych i wodnych. Wzdłuż szlaków powinny powstać obiekty małej architektury dające możliwość wypoczynku i schronienia.

Rozwijając infrastrukturę społeczną należy dążyć do powiększenia zasobu mienia komunalnego. Konieczna będzie rewitalizacja posiadanych zasobów prowadząca do poprawy estetyki miejscowości. Jednocześnie rewitalizacja wesprze działania zmierzające do uporządkowania przestrzeni wiejskiej.

Miarą rozwoju cywilizacyjnego społeczeństwa jest stosunek władz/mieszkańców do grup zagrożonych wykluczeniem ekonomicznym, społecznym i technologicznym. Troska o słabszych, zapewnienie im godziwych warunków życia jest powinnością władz wszystkich szczebli. Zachodzące przemiany demograficzne sprawiają, że opieka nad ludźmi starszymi staje się istotnym wyzwaniem przed jakim stają lokalne społeczności. Celem działań powinien być rozwój systemu opieki dziennej nad osobami starszymi. Działania w omawianym zakresie pozwolą m.in. zagospodarować istniejącą infrastrukturę komunalną.

Realizacja niniejszego celu strategicznego, wymaga także wsparcia innych grupy zagrożonych wykluczeniem. Jednak świadczona w granicach prawa pomoc społeczna nie może ograniczać aktywności, kreatywności i przedsiębiorczości beneficjentów. Priorytetem powinna być prewencja zapobiegająca powstawaniu problemów oraz znoszenie barier zarówno materialnych jak i niematerialnych uniemożliwiających włączenie społeczne, ekonomiczne i technologiczne.

Istotą prawidłowo realizowanego rozwoju lokalnego jest jego oparcie na współdziałaniu i oddolnej aktywności mieszkańców. Niestety niebezpiecznym zjawiskiem obserwowanym w Polsce jest zanik więzi międzyludzkich. Dominujący indywidualizm sprawia, że ludzie nie chcą angażować się w życie miejscowości, w której mieszkają. Dodatkowo, nasilił się podziała na „starych" i „nowych" mieszkańców, grupy żyjące w izolacji od siebie. Kluczowym zadaniem jakie przedstawiono do realizacji w niniejszej strategii jest odwrócenie tego niekorzystnego zjawiska. Priorytetem będzie pogłębienie integracji społecznej mieszkańców gminy poprzez ich aktywizację wokół wspólnych wartości i celów oraz włączenie nowych mieszkańców w działania na rzecz Gminy.

Fundamentem trwałego rozwoju jest sprawnie funkcjonujący system edukacji. Umożliwia on zdobycie kwalifikacji niezbędnych do funkcjonowania na zmieniającym się rynku pracy. Dla zapewnienia wysokiej jakości usług edukacyjnych, Gmina Wisznia Mała powinna podejmować działania zmierzające zarówno do modernizacji infrastruktury edukacyjnej, jak również do wzmocnienia oferty poprzez rozszerzenie dostępnych zajęć edukacyjnych.

Jednocześnie wskazany jest rozwój (we współpracy z innymi instytucjami) szkoleń skierowanych do osób dorosłych, tak aby umożliwić im permanentne podnoszenie kwalifikacji. W niniejszych działaniach aktywnie powinni uczestniczyć przedsiębiorcyi organizacje pozarządowe.

Realizując niniejszy cel strategiczny Gmina podejmie również działania usprawniające przepływ informacji pomiędzy instytucjami publicznymi a mieszkańcami. Kluczowym zadaniem będzie utworzenie Punktu Informacyjnego, w którym mieszkańcy otrzymają informację na temat najistotniejszych działań podejmowanych przez Gminę i podległe jej jednostki. Ważne będzie także dalsze udoskonalenie komunikacji za pomocą Internetu.

W ramach realizacji niniejszego celu strategicznego wzbogacona zostanie także oferta kulturalna, edukacyjna i sportowa adresowana do seniorów. Gmina Wisznia Mała adekwatnie do posiadanych środków wspierać będzie inicjatywy zmierzające do rozwoju „Uniwersytetu Dorosłego Człowieka". Na wsparcie będą mogły liczyć także inicjatywy podejmowane przez seniorów propagujące aktywizację i włączenie społeczne.

Gmina Wisznia Mała aktywnie będzie uczestniczyć w działaniach prozdrowotnych i proekologicznych. Skoordynowana profilaktyka zdrowotna pozwoli nie tylko określić stan zdrowia dzieci i młodzieży ale również będzie punktem wyjścia do wskazania dalszych działań. Powinno nastąpić nasilenie działań promujących zdrowy tryb życia wśród dzieci i rodziców oraz rozwój systemu zajęć korekcyjnych.

Jednym z ważnych wyzwań jakie poruszono w niniejszej strategii jest konieczność rewitalizacji społeczności zagrożonych wykluczeniem. Na obszarach problemowych, na których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk przeprowadzić należy kompleksową rewitalizację obejmującą zarówno sferę przestrzenno-infrastrukturalną, jak i społeczno-ekonomiczną. W wyniku podjętych działań powinna wzrosnąć atrakcyjność tych obszarów jako miejsc do życia i prowadzenia działalności gospodarczej.

Przyszłość Gminy Wisznia Mała zależna jest od efektywnie funkcjonującej i konkurencyjnej gospodarki. Dlatego też podjęte zostaną działania zmierzające do zwiększenia potencjału gospodarczego Gminy. Rozwój oparty zostanie przede wszystkim na lokalnych małych i średnich przedsiębiorstwach. Realizacja powyższego celu wymaga działań wzmacniających infrastrukturę gospodarczą Gminy. Należy wspierać przedsiębiorców poprzez ułatwienie dostępu do ofert instytucji otoczenia biznesu (IOB). Wskazana jest także szeroka współpraca w zakresie dostarczania terenów inwestycyjnych. Pamiętać trzeba, że atrakcyjność terenu wynika nie tylko z jego położenia, ale również z wyposażenia w infrastrukturę techniczną.

Gmina Wisznia Mała podejmować będzie także inicjatywy propagujące współpracę przedsiębiorstw, oraz położy większy nacisk na promocję gospodarczą gminy.

Równocześnie systematycznie rozwijana będzie funkcja turystyczna. Służyć temu będą działania związane z rozwojem szlaków pieszych, rowerowych, konnych i wodnych. Budowie/modernizacji szlaków towarzyszyć będą inwestycje w infrastrukturę wspierającą, w tym w obiekty małej architektury.

Mając na uwadze jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej w Gminie Wisznia Mała należy nadal wspierać rozwój funkcji rolniczej. Na bazie rolnictwa może powstać prężny przemysł przetwórczy, który współtworzyłby potencjał gospodarczy Gminy Wisznia Mała i zwiększał wartość dodaną wytwarzaną na jej obszarze. Wsparciu funkcji rolniczej służyć będą działania zmierzające do poprawy sytuacji gospodarstw oraz ułatwiające ich restrukturyzacje i modernizację. Równocześnie Gmina aktywnie uczestniczyć będzie w promocji produktów lokalnych.

Priorytet 1

Budowa i modernizacja infrastruktury społecznej sprzyjającej integracji i włączeniu społecznemu

Rozwój infrastruktury społecznej wymaga uwzględnienia szerokiego spektrum potrzeb do których zaliczyć należy inwestycje w infrastrukturę przedszkolną, szkolną, kulturalno-rozrywkową, sportową, rekreacyjną i mieszkaniową. Inwestycje te nie tylko powinny ułatwić dostęp mieszkańcom Gminy do infrastruktury społecznej ale również zracjonalizować koszty korzystania z niej. Powinny one również pomóc w uporządkowaniu i zagospodarowaniu przestrzeni publicznej.

Kluczowe inwestycje w sferze infrastruktury społecznej winny doprowadzić do rozwoju szeroko rozumianej infrastruktury edukacyjno-wychowawczej. Pamiętać należy, że ważnym czynnikiem decydującym o posiadaniu dziecka jest dostęp do opieki nad małymi dziećmi. Realizacja niniejszego priorytetu wymaga rozwoju infrastruktury, dostosowanej do opieki nad najmłodszymi dziećmi.

Dostęp do powyższej infrastruktury umożliwi podjęcie zatrudnienia przez oboje rodziców, a tym samym przyczyni się do wzrostu zamożności lokalnej społeczności. Inwestycje w rozwój niniejszej infrastruktury przede wszystkim muszą się koncentrować na modernizacji, w tym termomodernizacja już istniejących obiektów. Modernizacja pozwoli przystosować pomieszczenia do potrzeb najmłodszych dzieci.

Realizacja priorytetu wymaga również podjęcia działań zmierzających do budowy i modernizacji obiektów oświatowych. Przebudowie/rozbudowie obiektów oświatowych towarzyszyć powinna budowa/modernizacja sal gimnastycznych, boisk sportowych oraz placów zabaw.

Place zabaw i boiska sportowe powinny zostać zaopatrzone w nowe urządzenia umożliwiające wszechstronne korzystanie z nich. Ze wspomnianej infrastruktury korzystać będą dzieci, młodzież, a także dorośli mieszkańcy. Poza czasem pracy szkół i przedszkoli powyższa infrastruktura pełnić może funkcje integrującą mieszkańców. Place zabaw i boiska sportowe, w miarę istniejących potrzeb powinny także powstawać poza placówkami edukacyjnymi. Natomiast już istniejące obiekty należy modernizować, tak aby spełniały należycie swoje funkcję, przy zachowaniu norm bezpieczeństwa.

Wzmocnienie potencjału rekreacyjnego Gminy wymaga podjęcia skoordynowanych działań zmierzających do rozbudowy szlaków rowerowych, pieszych i konnych. Szlaki te w pierwszej kolejności powinny być rozwijane w oparciu o istniejące drogi gruntowe. Wzdłuż szlaków należy wybudować obiekty małej architektury dające możliwość wypoczynku i schronienia. W poszczególnych miejscowościach wskazana jest instalacja tablic zawierających

zwięzłe informacje o historii miejscowości i jej najważniejszych atrakcjach turystycznych, a wzdłuż szlaków także tablic edukacyjnych informujących o florze i faunie danego miejsca.

Istotnym wyzwaniem będzie zagospodarowanie na cele turystyczno-rekreacyjne rzeki Widawy i utworzenie szlaku wodnego. Działaniom niniejszym powinny towarzyszyć zabiegi zmierzające do zagospodarowania nabrzeży, m.in. poprzez budowę pomostów lub przystani wodnych.

Jednocześnie ważnym zadaniem będzie budowa i modernizacja świetlic wiejskich. Obiekty te pełnią na obszarach wiejskich funkcję centrów wsi. W świetlicach realizowane są zajęcia kulturalne, rozrywkowe i odbywają się w nich również spotkania i zebrania lokalnej społeczności. Świetlice wykorzystywane są również na potrzeby funkcjonowania miejscowych organizacji pozarządowych. Z uwagi na swoje znaczenie ogólnodostępne świetlice powinny stać się powszechne w miejscowościach Gminy Wisznia Mała.

Do działań realizowanych w ramach niniejszego priorytetu zaliczyć należy także rozwój budownictwa mieszkalnego. Podstawą systemu mieszkalnictwa w Gminie Wisznia Mała pozostanie budownictwo indywidualne. Zadaniem istotnym dla realizacji Strategii będzie dalsze opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz inwestycje w infrastrukturę techniczną, umożliwiającą podłączenie nieruchomości do mediów.

Jednak budownictwo indywidualne powinno zostać uzupełnione przez ofertę skierowaną do osób znajdujących się w mniej korzystnej sytuacji finansowej. Ważne będzie zwiększenie liczby mieszkań socjalnych chronionych. Adresatem przedsięwzięcia będą osoby o najniższych dochodach oraz osoby, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia. Inwestycje w mieszkania socjalne powinny mieć charakter rozproszony, tak aby nie kumulować ewentualnych negatywnych zjawisk na małej przestrzeni. Jednocześnie standard i lokalizacja mieszkań chronionych powinny zapewnić warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w tym integrację ze społecznością lokalną.

Działania w ramach niniejszego priorytetu winny dążyć do zapewnienia godnego życia grupom zagrożonym marginalizacją, w tym seniorom i osobom niepełnosprawnym. Przyjęte rozwiązania powinny zmierzać do rozwoju systemu opieki dziennej nad osobami potrzebującymi wsparcia.. W perspektywie długoterminowej należy dążyć do uruchomienia publicznego lub niepublicznego ośrodka sprawującego opiekę dzienną. Sytuacja taka umożliwi aktywizację zawodową osób, które dotychczas były wyłączone z rynku pracy, gdyż sprawowały stałą opiekę nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi.

Działania niniejsze powinny zostać połączone z inwestycjami w infrastrukturę służby zdrowia, tak aby poprawić dostępność oraz jakość usług świadczonych przez zakłady podstawowej opieki medycznej. W tym celu należy dążyć m.in. do likwidacji barier architektonicznych. Również większy nacisk powinien zostać położony na dostęp do specjalistów oraz opieki ze strony wykwalifikowanych pielęgniarek.

Działanie 1 Budowa i modernizacja obiektów oświatowych
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Identyfikacja aktualnych i przyszłych potrzeb edukacyjnych
- Budowa nowych i modernizacja istniejących obiektów oświatowych
- Budowa/modernizacja sal gimnastycznych
- Budowa/modernizacja wielofunkcyjnych boisk przyszkolnych
- Budowa/modernizacja przyszkolnych placów zabaw
- Wyposażenie obiektów oświatowych

Działanie 2 Poprawa infrastruktury umożliwiająca wzrost dostępność miejsc opieki dla najmłodszych dzieci
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Dostosowanie obecnych przedszkoli do opieki nad najmłodszymi dziećmi
- Wspieranie oddolnych inicjatyw w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3

Działanie 3 Budowa i modernizacja wraz wyposażeniem świetlic wiejskich
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Budowa świetlic wiejskich
- Modernizacja świetlic wiejskich i poprawa ich wielofunkcyjności

Działanie 4 Rozbudowa szlaków rowerowych, pieszych, konnych i wodnych
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Budowa ścieżek rowerowych, pieszych, konnych również na bazie dróg rolnych
- Oznaczenie szlaków rowerowych, pieszych, konnych, rozwój infrastruktury ułatwiającej obsługę

Działanie 5 Utworzenie mieszkań socjalnych i chronionych
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Adaptacja istniejących obiektów na mieszkania socjalne i chronione
- Zabezpieczenie terenów inwestycyjnych pod budownictwo socjalne i chronione

Działanie 6 Zagospodarowanie istniejącej infrastruktury na potrzeby obsługi lokalnej społeczności
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Identyfikacja potrzeb w zakresie dziennej opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- Adaptacja istniejącej infrastruktury na potrzeby np. ośrodka pobytu dziennego, punktów opieki nad dziećmi
- Rozbudowa infrastruktury do rehabilitacji i zapewnienie usług rehabilitacyjnych mieszkańcom Gminy
- Modernizacja placów zabaw
- Wsparcie dla oddolnych inicjatyw zmierzających do zagospodarowania nieużytkowanych terenów na cele rekreacyjno - sportowe

Działanie 7 Budowa/modernizacja infrastruktury sportowej
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Budowa i modernizacja boisk sportowych zlokalizowanych poza placówkami oświatowymi
- Wspieranie budowy/rozbudowy infrastruktury realizowanej z inicjatywy organizacji pozarządowych

Priorytet 2

Integracja mieszkańców gminy

We współczesnym świecie kluczowe znaczenie ma aktywność lokalnej społeczności. Wynika ona z poziomu kapitału społecznego, a ten jest jednym z najważniejszych endogenicznych czynników rozwoju lokalnego. Odzwierciedleniem aktywności społecznej jest rozwój organizacji pozarządowych (NGO), w tym fundacji i stowarzyszeń.

Organizacje pozarządowe działają blisko społeczeństwa, a tym samym mogą sprawnie i efektywnie realizować wybrane zadania publiczne. Sprawują one również nadzór nad zasadnością wydawania środków publicznych. W rezultacie są one kluczowym ogniwem rozwoju społeczno-gospodarczego w skali lokalnej, jednocześnie przez wspólne działania integrują miejscową społeczność.

Mieszkańcy Gminy Wisznia Mała należą do ludzi otwartych i zaangażowanych w życie gminy. Ta pozytywna cecha w wyniku podjętych działań powinna ulec dalszemu wzmocnieniu. Aktywizacja musi objąć także dotychczas biernych mieszkańców, w tym mieszkańców nowo przybyłych, którzy nie angażują się życie lokalnej społeczności. Nowe możliwości jakie daje współdecydowanie o losach gminy i miejscowości może sprawić, że nastąpi pełniejsza integracja społeczna nowych mieszkańców gminy, a ich doświadczenie i kwalifikacje wykorzystane zostaną dla dobra ogółu.

Integracja nie jest możliwa bez wykreowania atrakcyjnego wizerunku Gminy, z którym mogliby identyfikować się mieszkańcy. Równocześnie muszą być podejmowane działania integrujące mieszkańców wokół wspólnych celów i wartości.

Pamiętać należy, że mieszkańcy chętniej identyfikują się z Gminą, gdy czują się współodpowiedzialni za jej rozwój. Bardzo ważną działaniem zmierzającym do zwiększenia lokalnej współpracy oraz współodpowiedzialności za rozwiązywanie problemów w Gminie może być promocja budżetu obywatelskiego na bazie funduszów sołeckich. Mieszkańcy w głosowaniu wskazaliby na jakie cele przeznaczone zostałoby część środków budżetowych Gminy.

Mieszkańcy korzystając ze wsparcia władz gminnych powinni w większym zakresie angażować się w program Odnowy Wsi, a tym samym przyczyniać się do lepszego zagospodarowania przestrzeni publicznej w swoich miejscowościach. Wsparcie władz otrzymają także LGD. Władze Gminy będą aktywnie uczestniczyć w pracach LGD, nie będą jednak uzurpować sobie prawa do narzucania rozwiązań pozostałym członkom. Tym samym zostanie uszanowana oddolność działań i swoboda w wyborze kierunków rozwoju.

Działanie 1 Poprawa integracji mieszkańców poprzez budowę i promocję tożsamości lokalnej
Przykładowy rodzaj projektu w ramach działania:

- Organizacja i wspieranie imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych

Działanie 2 Wspieranie inicjatyw zmierzających do wzrostu współodpowiedzialności mieszkańców za rozwiązywanie problemów w gminie
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Promocja budżetu obywatelskiego na bazie funduszy sołeckich
- Promocja postaw integracyjnych skierowanych na zwiększenie liczby osób płacących podatek dochodowy w Gminie

Działanie 3 Aktywne uczestnictwo w programach odnowy wsi i LGD
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Inicjowanie i udział w programach odnowy wsi
- Wspieranie LGD

Priorytet 3

Rozwój usług społecznych

Sprawny system edukacji jest fundamentalnym warunkiem rozwoju społeczeństwa. Umożliwia on zdobycie kwalifikacji niezbędnych do funkcjonowania we współczesnym świecie. Sprawny system edukacji jest także warunkiem koniecznym dla budowy gospodarki opartej na wiedzy. Edukacja jest procesem ciągłym, trwającym przez całe życia, dlatego też tak istotne jest zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych na wszystkich szczeblach kształcenia.

Dla zapewnienia wysokiej jakości usług edukacyjnych, Gmina Wisznia Mała działając w ramach obowiązującego prawa, powinna zapewnić adekwatną do współczesnych potrzeb infrastrukturę edukacyjną oraz realizować zróżnicowany program edukacyjny. Celem programu powinno być nie tylko zdobycie „twardych umiejętności" ale również rozwinięcie kompetencje „miękkich" (społecznych). Ważna będzie także promocja takich zachowań jak: zaangażowanie w życie gminy, odpowiedzialność za miejsce zamieszkania.

Osiągnięcie sukcesu edukacyjnego, wymaga dalszej kontynuacji działań wspierających realizację zajęć dodatkowych, rozwijających zainteresowania uczniów. Należy położyć nacisk na zagadnienia informatyczne, matematyczno-fizyczne oraz przyrodnicze. Gmina powinna także dążyć do realizacji projektów związanych z nauką języków obcych.

W ramach inwestycji w infrastrukturę konieczne będą działania zmierzające do unowocześniania pracowni specjalistycznych. Szczególny nacisk położony zostanie na dalszy rozwój pracowni – przedmiotowych.

Wskazany jest, także rozwój współpracy ze szkołami ponadgimnazjalnymi i wyższymi, a także centrami edukacyjnymi, parkami wiedzy i parkami technologicznymi. Uczniowie powinni uczestniczyć w organizowanym corocznie Festiwalu Nauki we Wrocławiu. Współpraca z uczelniami pozwoli wyjść poza obowiązujący schemat nauczania i od strony praktycznej zainteresować uczniów kluczowymi problemami współczesnego świata. Ważnym elementem dodatkowej edukacji, zwłaszcza ekologicznej mogą stać się zajęcia terenowe gdzie dzieci i młodzież naocznie przekonają się o stanie środowiska naturalnego w Gminie.

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Wisznia Mała wykazała rozdźwięk pomiędzy stanem faktycznym a wiedzą mieszkańców Gminy na temat istniejącej sytuacji. Z powyższego wynika konieczność rozwoju działań informacyjnych dotyczących funkcjonowania Gminy i realizowanych projektów. Wskazane byłoby utworzenie stałego Punktu Informacyjnego na terenie Gminy, w którym mieszkańcy uzyskaliby kompleksowe informacje na tematy związane z funkcjonowaniem Gminy.

Ponadto w tym zakresie należy wykorzystać atuty związane z nowoczesną technologią informacyjną (Internet, sms, itp.) między innymi poprzez listy mailingowe i regularne

przekazywanie informacji mieszkańcom. Wskazana byłaby również regularna prezentacja lokalnej społeczności projektów realizowanych przez Gminę.

Na jakość życia mieszkańców w zasadniczy sposób wpływa stan środowiska naturalnego. Wprawdzie sytuacja Gminy Wisznia Mała pod tym względem przedstawia się dobrze, to jednak wskazane są dalsze działania eliminujące niepożądane zjawiska. Przedsięwzięcia te powinny przebiegać dwutorowo, obok inwestycji w infrastrukturę należy realizować działania zmierzające do zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców, która powinna doprowadzić do eliminacji nielegalnego wywozu odpadów komunalnych, ograniczenia praktyki odprowadzania ścieków do wód i gruntu, a także spalania w przydomowych paleniskach odpadów.

Sprawne funkcjonowanie we współczesnym świecie wymaga podnoszenia kwalifikacji przez całe życie. Osobom biernym grozi wykluczenie ekonomiczne i technologiczne, a w konsekwencji społeczne. Szczególnie narażone na powyższą sytuację są osoby w wieku 50+. Zmieniająca się dynamicznie rzeczywistość sprawia, że człowiek zmuszony jest niejednokrotnie do zmiany kwalifikacji i poszukiwania pracy w innym niż wyuczony zawodzie. Również pracodawcy oczekują ciągłego podnoszenia kwalifikacji. Odpowiedzią na przedstawione wyzwania powinien być rozwój oferty szkoleniowej, dostępnej na terenie Gminy. Działania Gminy w niniejszym zakresie winny w pierwszej kolejności skoncentrować się na określeniu deficytowych kwalifikacji występujących na jej terytorium. Następnie należałoby podjąć działania zmierzające do identyfikacji podmiotów realizujących szkolenia i ich wsparcia w pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania. Gmina mogłaby również wspierać szkolenia poprzez użyczenie wolnych pomieszczeń będących w jej dyspozycji. Realizacja tego działania wymaga współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy, pracodawcami i organizacjami pozarządowymi.

Beneficjentem usług społecznych muszą być również seniorzy. Troska o nich nie może ograniczać się wyłącznie do zapewnienia opieki. Działania podjęte w ramach niniejszego priorytetu powinny również zmierzać do ich aktywizacji. Pamiętając, że tzw. Silver Economy staje się coraz istotniejszą gałęzią gospodarki, dla seniorów należałoby przygotować dopasowaną do ich potrzeb ofertę kulturalną, edukacyjną i sportową. Powinny zostać opracowane kursy pozwalające na zdobycie nowych kompetencji i włączenie seniorów do społeczeństwa cyfrowego.

Ważne miejsce w niniejszej strategii zajmuje również profilaktyka zdrowotna. Realizowana ona będzie przede wszystkim poprzez działania obejmujące edukację zdrowotną, połączoną z profilaktyką zdrowotną i monitoringiem zdrowia dzieci. Należy zwłaszcza koordynować badania dzieci i młodzieży szkolnej. Badania te pozwolą nie tylko określić ich stan zdrowia ale również będą punktem wyjścia do wskazania dalszych działań. W ramach monitoringu stanu zdrowia dzieci i młodzieży powinny być prowadzone badania stomatologiczne. Realizacja niniejszego priorytetu wymaga również rozwinięcia systemu zajęć korekcyjnych. Zajęciami należy objąć wszystkie osoby posiadające wskazania lekarskie. Dodatkowo powinno się promować zmianę nawyków żywieniowych uczniów i w miarę możliwości w przygotowywanie zdrowych posiłków należałoby angażować dzieci.. Na poparcie zasługują działania zmierzające do wycofywania ze szkolnych sklepów niezdrowej żywności np. chipsów i zastępowanie ich warzywami i owocami.

W ramach profilaktyki zdrowotnej należy także podejmować działania promujące aktywność ruchową wśród dzieci i młodzieży. W tym celu do prowadzenia zajęć WF mogą być zapraszani znani sportowcy, będący autorytetami w swoich dyscyplinach.

Działanie 1 Wzmocnienie jakości kształcenia i rozwój oferty zajęć uzupełniających
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Rozwój zajęć dodatkowych zgodnie z istniejącym zapotrzebowaniem, Wspieranie i motywowanie uczniów do rozwoju zainteresowań i uzdolnień
- Organizacja/współorganizacja gminnych i ponadgminnych konkursów i olimpiad
- Wycieczki do parków wiedzy i parków technologicznych, współpraca ze szkołami ponadgimnazjalnymi i wyższymi
- Doposażenie szkół np. pracowni przedmiotowych

Działanie 2 Rozwój kanałów dystrybucji informacji o usługach społecznych
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Podjęcie działań zmierzających do utworzenia Punktu Informacyjnego na terenie Gminy
- Prezentacja projektów realizowanych przez Gminę społeczności lokalnej

Działanie 3 Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Rozwój edukacji ekologicznej w szkołach
- Propagowanie proekologicznych działań np. udziału w „Sprzątaniu Świata

Działanie 4 Rozwój oferty edukacyjnej dla dorosłych umożliwiającej kształcenie przez całe życie
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Współpraca przy organizacji szkoleń
- Wsparcie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych
- Udostępnianie wolnych pomieszczeń na szkolenia niekomercyjne

Działanie 5 Rozwój oferty edukacyjno-kulturalnej dla seniorów
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Wspieranie działań uniwersytetu dorosłego człowieka
- Organizacja imprez kulturalnych dla seniorów

- Podjęcie działań zmniejszających e-wykluczenie wśród seniorów

Działanie 6 Profilaktyka zdrowotna
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Realizacja programów profilaktycznych dla dzieci, młodzieży i osób starszych
- Udział w zajęciach WF znanych sportowców, propagowanie aktywnego trybu życia
- Rozwój zajęć korekcyjnych
- Akcja informacyjna w przedszkolach i szkołach na temat zagrożeń wynikających z zaniechania szczepień ochronnych
- Udział szkół w programach zdrowego odżywania
- Współdziałanie z rodzicami w kształtowaniu zdrowych nawyków żywieniowych dzieci – działania na rzecz zmiany oferty handlowej sklepów funkcjonujących w szkołach

Priorytet 4

Rewitalizacja społeczna, ekonomiczna i przestrzenna obszarów problemowych

Procesy rozwojowe przebiegają w sposób nierównomierny, są obszary wzrostu oraz tereny ulegające marginalizacji i peryferyzacji. Prowadzi to w konsekwencji do powstania obszarów wykluczenia społecznego i gospodarczego wymagających interwencji. W rezultacie rewitalizacja musi obejmować przemiany: społeczne, gospodarcze i przestrzenne.

Podejmowane w ramach niniejszego priorytetu działania powinny służyć ożywieniu społeczno – gospodarczemu, wzmocnieniu współpracy pomiędzy różnymi podmiotami przy lokalnych działaniach społecznych, ograniczeniu patologii społecznych, poprawie wizerunku i tożsamości lokalnej mieszkańców, uzyskaniu ładu przestrzennego i estetyki, przywróceniu nieruchomościom ich utraconej wartości, poprawie standardu zasobów mieszkaniowych.

Działania powinny być skoncentrowane i realizowane przede wszystkim na obszarach, które w wyniku transformacji systemowej utraciły swój dotychczasowy status, a skala barier nie pozwala lokalnej społeczności na samodzielne przezwyciężenie problemów.

Realizacja niniejszego priorytetu powinna obejmować szerokie spektrum czynności. W pierwszej kolejności mieszkańcy rewitalizowanych obszarów powinni być adresatami szkoleń podnoszących ich wiedzę i umiejętności, w tym również kwalifikacje zawodowe. Pamiętać należy, że długotrwały brak pracy grozi wykluczeniem społecznym, a także sprzyja negatywnemu zjawisku dziedziczenia biedy.

Ponadto należałoby podjąć działania porządkujące zdegradowaną przestrzeń. W tym celu wskazana jest odnowa tkanki architektonicznej i małej infrastruktury. Wyżej wymienione interwencje powinny podnieść atrakcyjność miejsca zamieszkania, a także wesprzeć potencjał inwestycyjny miejscowości. Włączeniu społecznemu i ekonomicznemu sprzyjać będą także inwestycje infrastrukturalne, które na tych obszarach powinny być szczególnie priorytetowo traktowane.

Działanie 1 Rewitalizacja obszarów problemowych poprzez wspieranie włączenia społecznego
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Działania integrujące osoby wykluczone
- Szkolenia podnoszące wiedzę i umiejętności, w tym kwalifikacje zawodowe mieszkańców
- Organizacja staży zawodowych i prac interwencyjnych

Działanie 2 Uporządkowanie przestrzenne w tym odnowa tkanki architektonicznej

Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Rewitalizacja przestrzeni poprzez renowacje budynków, mieszkań i terenów zielonych, parków
- Bodowa/modernizacja małej infrastruktury np. placów zabaw, świetlic wiejskich, chodników, itp.
- Przebudowy przestrzeni publicznej, w tym centrów miejscowości
- Budowa/modernizacja infrastruktury drogowej i sanitarnej o charakterze lokalnym

Priorytet 5

Rozwój infrastruktury gospodarczej wzmacniającej funkcjonowanie i współpracę małych i średnich przedsiębiorstw

Rozwój gospodarczy rozumiany jako długofalowy proces przemian dokonujących się w gospodarce, dotyczy zarówno zmian ilościowych, jak również towarzyszących im zmian o charakterze jakościowym. Stabilna gospodarka warunkuje wzrost poziomu życia oraz większe bezpieczeństwo publiczne, czyli zabezpiecza podstawę funkcjonowania całej Gminy. Jednocześnie pamiętać należy, że rozwój ten w dużej mierze zależy od czynników zewnętrznych, na które Gmina nie ma wpływu. W rezultacie należy dynamizować działania zmierzające do efektywnego wykorzystania posiadanego potencjału, w ramach istniejących uwarunkować formalno-prawnych.

Przyszłość Gminy Wisznia Mała zależy od efektywnie funkcjonującej i konkurencyjnej gospodarki. Szansę na rozwój mają te obszary, które wykorzystają endogeniczne czynniki rozwoju i włączą się w proces wymiany dóbr i usług oparty na jednoczesnym konkurowaniu i kooperowaniu.

Osiągnięcie konkurencyjności wymaga przyspieszenia gospodarczego. Docelowo powinna zwiększyć się liczba podmiotów gospodarczych oraz generowanych przez nie miejsc pracy. Wzmocnieniu musi ulec również współpraca pomiędzy funkcjonującymi na terenie Gminy przedsiębiorstwami. Osiągnięcie powyższego celu wymaga wsparcia lokalnych podmiotów za pomocą instrumentów interwencjonizmu samorządowego.

Kluczowym warunkiem osiągnięcia wzrostu gospodarczego jest wykorzystanie potencjału gospodarczego tkwiącego w mieszkańcach Gminy. Należy tworzyć warunki sprzyjające lokalnej przedsiębiorczości, tak aby z jednej strony pobudzać aktywność gospodarczą mieszkańców, z drugiej strony kreować rozwój firm już istniejących.

Zadaniem władz lokalnych w zakresie kreowania rozwoju gospodarczego Gminy, będzie przede wszystkim współpraca z instytucjami otoczenia biznesu oraz współdziałanie przy tworzeniu infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość. Lokalizacja Gminy Wisznia Mała sprawia, że nie ma konieczności tworzenia nowych IOB. Racjonalnym działaniem będzie współpraca z instytucjami zlokalizowanymi we Wrocławiu i Trzebnicy. Gmina powinna jedynie ułatwiać realizację zadań IOB na swoim obszarze. W ramach podejmowanych, w tym zakresie działań należałoby podpisać porozumienia z wybranymi IOB, a następnie zapewnić im warunki, w których mogłyby świadczyć swoje usługi.

Za kluczowe działanie, w ramach niniejszego priorytetu uznać można, tworzenie infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość. Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne Gminy sprawiają, że w tym zakresie konieczna jest daleko posunięta współpraca. Najważniejsze działania powinny koncentrować się na dostarczaniu terenów inwestycyjnych, z uregulowanymi prawami

własności, jasno określonym przeznaczeniem oraz posiadających adekwatną do potrzeb infrastrukturę. Zadaniem Gminy powinno być opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla potencjalnych terenów inwestycyjnych oraz zaplanowanie inwestycji infrastrukturalnych.

Nowo powstające przedsiębiorstwa narażone są na duże ryzyko niepowodzenia rynkowego, stąd też należałoby rozważyć możliwość utworzenia w przyszłości Inkubatora Przedsiębiorczości, w którym przedsiębiorcy otrzymaliby pomoc zarówno w założeniu przedsiębiorstwa jak i wsparcie w jego początkowym okresie funkcjonowania.

Pamiętać należy, że współcześnie o sytuacji gospodarczej obszaru decyduje nie tylko liczba podmiotów gospodarczych ale przede wszystkim ich zdolność do współpracy, w tym w ramach sieci. Pożądanym stanem jest koopetycja czyli równoczesna współpraca i konkurencja zlokalizowanych na danym terytorium przedsiębiorstw. Należy prowadzić działania zmierzające do zacieśniania współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, a także ich sieciowania.

O pozycji konkurencyjnej gminy oraz jej atrakcyjności jako miejsca zamieszkania i inwestowania decyduje niejednokrotnie skuteczne wykorzystanie narzędzi marketingu terytorialnego. Specyfika gminy determinuje wybór narzędzi za pomocą których komunikuje się ona z rynkiem. Gmina Wisznia Mała budując swój wizerunek powinna skoncentrować się na promocji. Efektywność prowadzonej polityki promocyjnej wymaga przygotowania atrakcyjnych materiałów oraz przeprowadzenia kampanii reklamowej. Prowadzone w tym zakresie działania powinny wpisywać się w przedsięwzięcia podejmowane przez gminy Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Dodatkowo w miarę potrzeb i możliwości przedsiębiorcy z ternu gminy powinni uczestniczyć w misjach gospodarczych organizowanych przez władze regionalne i agencje rozwoju przedsiębiorczości.

Ważnym działaniem promocyjnym powinien być udział Gminy w konkursach i rankingach. Wskazane jest, aby w działanie to angażowała się lokalna społeczność. Docelowo mieszkańcy powinni identyfikować się ze wzmocnionym i pozytywnym wizerunkiem Gminy, natomiast pozytywny wizerunek winien być podstawą budowania więzi pomiędzy Gminą, a przedsiębiorcami. Oczekiwanym stanem docelowym jest wzajemna lojalności i współodpowiedzialności za przyszłość Gminy.

Istotnym elementem przyszłego rozwoju gospodarczego Gminy Wisznia Mała może stać się turystyka. Rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej wymaga wzmocnienia produktu krajoznawczego bazującego na wędrówkach pieszych, rowerowych wodnych i konnych.

Zadania gminy będą koncentrować głównie na rozwoju publicznych urządzeń infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej. Działania te powinny zmierzać do poszerzenia zakresu funkcjonalnego oraz dostępności i jakości już istniejącej infrastruktury oraz skoordynowanej budowie nowych urządzeń. Wskazane jest powstanie szlaków turystycznych przystosowanych do wędrówek pieszych, rowerowych, wodnych i konnych łączących zabytki kultury materialnej

zlokalizowane na obszarze gmin. Wzdłuż szlaków należy wybudować obiekty małej architektury dające możliwość wypoczynku i schronienia.

Rewitalizacja obejmie parki wiejskie, tak aby mogły odzyskać funkcje rekreacyjną. Realizacja niniejszego celu wymagać będzie także restauracji zabytków, będących zarówno własnością publiczną jak i prywatną, a świadczących o dziedzictwie materialnym obszaru.

Rozbudowana infrastruktura turystyczno-rekreacyjna powinna stanowić impuls do rozwoju podmiotów świadczących usługi turystyczne i rekreacyjne.

Działanie 1 Rozwój oferty instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi dla MŚP
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Rozwój usług doradczych dla przedsiębiorców i osób zamierzających podjąć działalność gospodarczą
- Pomoc przy dostępie przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego
- Wspieranie współpracy między przedsiębiorstwami (sieciowanie)

Działanie 2 Współdziałanie w tworzeniu infrastruktury wspierającej przedsiębiorczość
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Lokalizacji terenów inwestycyjnych w dokumentach planistycznych
- Przygotowanie terenów inwestycyjnych, w tym uzbrojenie terenów inwestycyjnych w media, budowa/modernizacja układu komunikacyjnego terenu, promocja terenu inwestycyjnego

Działanie 3 Promocja gospodarcza Gminy
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Udział przedstawicieli gminy i przedsiębiorstw w targach inwestycyjnych i targach nieruchomości
- Współpraca w realizacji działań promocyjnych z władzami powiatowymi i regionalnymi
- Udział przedstawicieli gminy i przedsiębiorstw w misjach gospodarczych organizowanych przez władze regionalne oraz agencje rozwoju regionalnego
- Udział w konkursach i rankingach

Działanie 4 Rozbudowa Internetu na bazie Sieci Szkieletowej
Przykładowy rodzaj projektu w ramach działania:

- Wspieranie rozwoju szerokopasmowych sieci teleinformatycznych

Działanie 5 Rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjnej
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania:

- Rozwój infrastruktury turystycznej
- Renowacja obiektów dziedzictwa materialnego stanowiących atrakcje turystyczną
- Szkolenia na temat wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i alternatywnych kierunków działalności gospodarczej prowadzonej przez gospodarstwa rolne
- Wspieranie przedsiębiorczości z zakresu agroturystyki i ekoturystyki

Priorytet 6
Rozwój funkcji rolniczej

Trwały i zrównoważony rozwój Gminy Wisznia Mała wymaga wielokierunkowego wsparcia rozwoju funkcji rolniczej. Jest to o tyle istotne, że Gmina pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej należy do gmin dolnośląskich o najlepszych warunkach przyrodniczych do prowadzenia produkcji rolniczej. Co więcej Gmina predysponowana jest, także do rozwoju ogrodnictwa i sadownictwa. Na bazie rolnictwa w Gminie może powstać prężny przemysł przetwórczy, który współtworzyłby potencjał gospodarczy Gminy Wisznia Mała i zwiększał wartość dodaną wytwarzaną na jej obszarze.

Wsparciu funkcji rolniczej służyć będą działania zmierzające do poprawy sytuacji gospodarstw oraz ułatwiające ich restrukturyzacje i modernizację. W szczególności wskazana jest organizacja szkoleń zawodowych oraz pomoc przy tworzeniu grup producenckich. Zaznaczyć należy, że łączenie się producentów rolnych w grupy jest kierunkiem działania silnie promowanym przez UE. Ważne jest również, aby były podejmowane zmierzające do większego wykorzystania nowych technologii w prowadzonej działalności.

W ramach niniejszego priorytetu szczególnie istotne będą działania zmierzające do budowy/modernizacji infrastruktury rolniczej. Przy czym, w przypadku Gminy wskazane są zarówno działania pośrednie wspierające gospodarstwa rolne, jak i działania bezpośrednie np. modernizujące lokalną infrastrukturę drogową i porządkujące przestrzeń wiejską. Należy, także podejmować czynności zmierzające do zapobiegania klęskom żywiołowym, w tym powodziom poprzez regularne działania melioracyjne.

W ramach niniejszego priorytetu prowadzone będą także działania zmierzające do identyfikacji produktów lokalnych, a następnie ich promocji.

Działanie 1 Wsparcie dla rolnictwa, ogrodnictwa i przetwórstwa rolnego
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania

- Wspieranie usług doradczych
- Wspieranie szkoleń zawodowych w sektorach rolnictwa i leśnictwa
- Wspieranie współpracy pomiędzy rolnikami, pomoc przy tworzeniu grup producenckich
- Wspieranie działań na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego

Działanie 2 Budowa/Modernizacja infrastruktury rolniczej
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania

- Wsparcie dla inwestycji zwiększających wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii w gospodarstwie
- Pomoc przy pozyskiwaniu środków finansowych na budowę/modernizację infrastruktury rolniczej
- Współpraca przy modernizacji instalacji melioracyjnych
- Budowa/Modernizacja dróg lokalnych
- Modernizacja przestrzeni wiejskiej

Działanie 3 Promocja produktów lokalnych
Przykładowe rodzaje projektów w ramach działania

- Ogłoszenie konkursu na produkty lokalne, przyszłe wizytówki Gminy
- Współpraca przy promocji produktów lokalnych

V. Tabele wykorzystane do analizy sytuacji społeczno-gospodarczej

Dane do Analizy społecznej:

	Jednostka miary	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ludność faktycznie zamieszkała								
ogółem	osoba	8279	8414	8565	9260	9429	9572	9712
kobiety	osoba	4199	4289	4383	4759	4833	4889	4971
mężczyźni	osoba	4080	4125	4182	4501	4596	4683	4741
Ludność według grup wieku:								
0-4 lat	osoba	424	429	452	572	566	525	525
5-9 lat	osoba	393	396	397	474	508	547	569
10-14 lat	osoba	533	501	500	507	481	499	505
15-19 lat	osoba	599	615	605	627	639	581	559
20-24 lat	osoba	736	682	688	697	669	668	662
25-29 lat	osoba	713	762	756	797	787	785	737
30-34 lat	osoba	648	683	720	828	849	838	866
35-39 lat	osoba	536	590	624	727	774	813	849
40-44 lat	osoba	548	527	516	576	603	665	726
45-49 lat	osoba	650	613	600	604	602	611	595
50-54 lat	osoba	772	792	784	785	741	703	656
55-59 lat	osoba	630	674	706	761	802	825	843
60-64 lat	osoba	301	363	439	512	574	651	690
65-69 lat	osoba	229	235	230	232	265	282	357
70 lat i więcej	osoba	567	552	548	561	569	579	573
Ludność na 1 km2 (gęstość zaludnienia)	osoba	80	81	83	90	91	93	94
Ludność w wieku:								
przedprodukcyjnym	osoba	1703	1688	1718	1916	1918	1898	1913
produkcyjnym	osoba	5612	5747	5837	6292	6386	6484	6521
poprodukcyjnym	osoba	964	979	1010	1052	1125	1190	1278
W % ogółem ludność w wieku:								
przedprodukcyjnym	%	20,6	20,1	20,1	20,7	20,3	19,8	19,7
produkcyjnym	%	67,8	68,3	68,1	67,9	67,7	67,7	67,1
poprodukcyjnym	%	11,6	11,6	11,8	11,4	11,9	12,4	13,2
Wskaźniki obciążenia demograficznego								
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	47,5	46,4	46,7	47,2	47,7	47,6	48,9
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób	osoba	56,6	58,0	58,8	54,9	58,7	62,7	66,8

w wieku przedprodukcyjnym								
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	17,2	17,0	17,3	16,7	17,6	18,4	19,6
Kobiety na 100 mężczyzn	osoba	103	104	105	106	105	104	105
Na 1000 ludności:								
zgony	-	7,8	9,9	8,6	6,2	6,5	6,9	7,3
przyrost naturalny	-	2,8	1,2	3,7	3,8	3,5	2,3	2,3
urodzenia żywe	-	10,6	11,1	12,3	10,1	10,1	9,3	9,5
małżeństwa zawarte w ciągu roku	-	6,2	7,1	4,9	4,4	3,5	4,9	3,6
Saldo migracji na pobyt stały								
saldo migracji gminnych wewnętrznych	osoba	191	137	110	161	135	111	166
saldo migracji zagranicznych	osoba	0	0	0	2	1	-2	-2
Pracujący								
ogółem	osoba	976	948	917	1033	1004	1007	:
mężczyźni	osoba	529	554	520	594	570	564	:
kobiety	osoba	447	394	397	439	434	443	:
Bezrobotni zarejestrowani								
ogółem	osoba	282	160	285	320	284	337	352
mężczyźni	osoba	108	62	128	148	125	158	158
kobiety	osoba	174	98	157	172	159	179	194
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym								
ogółem	%	5,0	2,8	4,9	5,1	4,4	5,2	5,4
kobiety	%	6,5	3,6	5,7	5,7	5,2	5,8	6,3
mężczyźni	%	3,7	2,1	4,2	4,5	3,7	4,6	4,6
Pomoc społeczna								
gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej	gosp.dom.	-	129	135	149	146	163	-
osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	osoba	-	398	418	460	448	507	-

	Jednostka miary	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EDUKACJA I WYCHOWANIE								
Placówki wychowania przedszkolnego								
przedszkola bez specjalnych	ob.	1	1	1	2	2	2	:
przedszkola specjalne	ob.	0	0	0	0	0	0	:

oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	ob.	4	4	3	4	4	4	:
zespoły wychowania przedszkolnego bez specjalnych	ob.	-	1	1	1	1	1	:
punkty przedszkolne bez specjalnych	ob.	-	2	2	2	2	3	:
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego								
przedszkola bez specjalnych	osoba	59	58	60	69	67	81	:
przedszkola specjalne	osoba	0	0	0	0	0	0	:
oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	osoba	70	71	62	84	137	97	:
zespoły wychowania przedszkolnego bez specjalnych	osoba	-	15	15	19	19	19	:
punkty przedszkolne bez specjalnych	osoba	-	37	32	47	42	50	:
Miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego								
przedszkola bez specjalnych	msc	60	60	60	86	86	86	:
przedszkola specjalne	msc	0	0	0	0	0	0	:
zespoły wychowania przedszkolnego bez specjalnych	msc	-	30	19	19	19	19	:
punkty przedszkolne bez specjalnych	msc	-	50	50	50	50	75	:
Szkoły podstawowe								
szkoły podstawowe ogółem	ob.	5	5	5	5	4	4	:
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	ob.	5	5	5	5	4	4	:
szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży	ob.	0	0	0	0	0	0	:
szkoły podstawowe dla dorosłych	ob.	0	0	0	0	0	0	:
szkoły podstawowe ogółem - uczniowie	osoba	536	522	498	510	513	548	:
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych - uczniowie	osoba	536	522	498	510	513	548	:
szkoły podstawowe specjalne dla dzieci i młodzieży - uczniowie	osoba	0	0	0	0	0	0	:
szkoły podstawowe dla dorosłych - uczniowie	osoba	0	0	0	0	0	0	:

Szkoły gimnazjalne								
gimnazja ogółem	ob.	2	2	2	2	2	2	:
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	ob.	2	2	2	2	2	2	:
gimnazja dla dzieci i młodzieży specjalne	ob.	0	0	0	0	0	0	:
gimnazja dla dorosłych	ob.	0	0	0	0	0	0	:
gimnazja ogółem - uczniowie	osoba	259	223	233	217	211	201	:
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych - uczniowie	osoba	259	223	233	217	211	201	:
gimnazja dla dzieci i młodzieży specjalne - uczniowie	osoba	0	0	0	0	0	0	:
gimnazja dla dorosłych - uczniowie	osoba	0	0	0	0	0	0	:
Współczynnik skolaryzacji brutto								
szkoły podstawowe	%	95,20	97,39	99,60	87,03	88,30	93,04	:
szkoły gimnazjalne	%	72,55	65,78	69,55	65,96	66,35	66,12	:
Uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów								
szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	osoba	14,89	5,74	5,79	5,93	5,70	6,09	:
gimnazja dla dzieci i młodzieży bez specjalnych	osoba	7,19	6,37	6,66	5,56	5,41	5,43	:
KULTURA FIZYCZNA, SPORT I REKREACJA								
Kluby sportowe łącznie z klubami wyznaniowymi i UKS								
kluby	szt.	-	6	-	4	-	6	-
sekcje sportowe	szt.	-	6	-	4	-	6	-
członkowie	osoba	-	335	-	417	-	210	-
ćwiczący								
ogółem	osoba	-	306	-	408	-	182	-
mężczyźni	osoba	-	262	-	350	-	182	-
kobiety	osoba	-	44	-	58	-	0	-
OCHRONA ZDROWIA I OPIEKA SPOŁECZNA								
Przychodnie								
ogółem	ob.	1	2	2	2	2	2	2
publiczne	ob.	1	1	1	1	1	-	-
niepubliczne	ob.	0	1	1	1	1	-	-
Praktyki lekarskie								
w miastach	--	0	0	0	0	0	0	0
na wsi	--	1	0	0	0	0	0	0
Podstawowa opieka	jd	19582	23021	15215	15726	14245	17404	17997

zdrowotna - porady								
Apteki ogólnodostępne	ob.	1	1	1	1	1	2	2
Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną	osoba	8279	8414	8565	9260	9429	4786	4856

Dane do Analizy gospodarczej:

	Jednostka miary	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON								
ogółem	jed.gosp.	842	932	970	1048	1080	1129	1198
sektor publiczny	jed.gosp.	17	17	17	18	17	17	20
sektor prywatny	jed.gosp.	825	915	953	1030	1063	1112	1178
Jednostki wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007								
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	jed.gosp.	-	-	33	36	35	32	28
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	jed.gosp.	-	-	0	0	0	1	1
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	jed.gosp.	-	-	95	111	111	113	117
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	jed.gosp.	-	-	0	0	0	0	1
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	jed.gosp.	-	-	5	7	7	8	9
Sekcja F - Budownictwo	jed.gosp.	-	-	173	179	181	188	189
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny;	jed.gosp.	-	-	283	303	303	306	316

naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle								
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	jed.gosp.	-	-	88	93	93	89	88
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	jed.gosp.	-	-	19	26	26	25	28
Sekcja J - Informacja i komunikacja	jed.gosp.	-	-	18	20	26	29	29
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	jed.gosp.	-	-	23	20	23	24	28
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	jed.gosp.	-	-	23	23	21	24	26
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	jed.gosp.	-	-	74	77	84	101	121
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	jed.gosp.	-	-	17	22	22	23	30
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	jed.gosp.	-	-	3	3	3	3	3
Sekcja P - Edukacja	jed.gosp.	-	-	21	25	26	36	39
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	jed.gosp.	-	-	31	35	41	49	59
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	jed.gosp.	-	-	21	20	23	25	25
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe	jed.gosp.	-	-	43	48	55	53	61

zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby								
Sekcja U - Organizacje i zespoły eksterytorialne	jed.gosp.	-	-	0	0	0	0	0

	Jednostka miary	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zasoby mieszkaniowe								
Mieszkania	mieszk.	2483	2562	2648	2629	2726	2800	:
Przeciętna powierzchnia użytkowa								
1 mieszkania	m2	108,0	109,4	111,3	120,5	121,5	122,9	:
na 1 osobę	m2	32,4	33,3	34,4	34,2	35,1	35,9	:
Mieszkania wyposażone w urządzenia techniczno-sanitarne:								
wodociąg	mieszk.	2409	2488	2574	2605	2702	2776	:
ustęp spłukiwany	mieszk.	2135	2215	2301	2542	2639	2713	:
łazienka	mieszk.	2177	2257	2343	2490	2587	2662	:
centralne ogrzewanie	mieszk.	2041	2121	2208	2367	2464	2539	:
gaz z sieci	mieszk.	525	565	659	925	987	1012	:
Kanalizacja								
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	21,2	20,7	22,9	27,2	27,2	27,2	
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	481	546	592	610	610	610	
ścieki odprowadzone	dam3	52,7	63,9	68,5	67	73	83	
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	2277	2469	2618	2873	2965	3010	
Wodociągi								
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	77,4	82,6	90,1	92,8	94,6	95,6	
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	2027	2156	2246	2321	2393	2455	
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam3	277,6	312,6	301,9	318,9	328,6	342,0	
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	7458	7622	7786	8441	8615	8767	

Gospodarka odpadami								
odpady ogółem	t.	1626,78	1640,95	1597,61	1309,18	1294,02	1899,14	
z gospodarstw domowych	t.	1544,03	1074,85	855,66	1089,03	947,37	1394,91	
budynki mieszkalne objęte zbieraniem odpadów z gospodarstw domowych	t.	-	-	1637	2002	1986	1939	
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	t.	190,1	129,3	100,9	119,2	101,4	146,6	

Dane do gospodarki finansowej

	Jed. miary	2007	2008	2009	2010	2011	2012
DOCHODY I WYDATKI BUDŻETÓW JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO							
Dochody budżetu gminy							
dochody ogółem	zł	23397651,53	21634437,88	19874257,92	25456052,44	29770240,55	24885031,99
dochody własne	zł	16320909,52	13607262,15	12148146,98	12847891,79	16196703,55	15154069,42
dotacje ogółem (celowe + dotacje paragrafy 200, 620)	zł	-	-	2590498,94	7331431,65	7883541,00	3536649,57
subwencje ogólne	zł	3831726,00	4752398,00	5135612,00	5276729,00	5689996,00	6194313,00
subwencje na zadania oświatowe	zł	3831726,00	4281167,00	4559993,00	4694797,00	5138781,00	5630526,00
środki pozykane z budżetu Unii Europejskiej	zł	512903,49	15683,78	0	-	-	-
środki z Unii Europejskiej na finansowanie programów i projektów unijnych	zł	-	-	-	3546350,48	0	0
dochody ogółem na 1 mieszkańca	zł	2880,07	2601,54	2343,39	2785,43	3185,00	2616,17
dochody własne na 1 mieszkańca	zł	2008,97	1636,27	1432,40	1405,83	1732,82	1593,15
Dochody gminy ogółem wg działów							
rolnictwo i łowiectwo	zł	-	166018,70	166510,41	225349,10	241680,25	237712,04
leśnictwo	zł	-	3637,97	3482,56	2128,24	2330,07	4592,04
rybołówstwo i rybactwo	zł	-	0	0	0	0	0

górnictwo i kopalnictwo	zł	-	0	0	0	0	0
przetwórstwo przemysłowe	zł	-	14274,00	0	0	0	0
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	zł	-	0	0	0	0	0
handel	zł	-	0	0	0	0	0
hotele i restauracje	zł	-	0	0	0	0	0
transport i łączność	zł	-	853912,69	292365,06	339255,29	3339916,50	437007,15
turystyka	zł	-	0	0	0	0	0
gospodarka mieszkaniowa	zł	-	174634,80	165054,93	230040,01	630150,15	514281,99
działalność usługowa	zł	-	0	0	0	0	0
informatyka	zł	-	0	0	0	0	0
nauka	zł	-	0	0	0	0	0
administracja publiczna	zł	-	70185,96	84633,79	139571,69	148075,64	84900,58
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	zł	-	1232,00	10306,00	27215,17	11424,46	1554,00
obrona narodowa	zł	-	500,00	0	0	200,00	200,00
obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	zł	-	0	0	0	0	0
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	zł	-	22758,06	4050,00	545585,00	1000,00	1000,00
wymiar sprawiedliwości	zł	-	0	0	0	0	0
dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	zł	-	12016249,64	11381833,76	11959387,85	13192179,22	13861782,45

obsługa długu publicznego	zł	-	0	0	0	0	0
różne rozliczenia	zł	-	5201650,34	5181174,45	5336466,90	5862935,68	6425084,01
oświata i wychowanie	zł	-	283872,31	240815,01	2949032,99	1056670,72	548030,66
szkolnictwo wyższe	zł	-	0	0	0	0	0
ochrona zdrowia	zł	-	0	0	1160125,59	499067,78	162492,92
pomoc społeczna	zł	-	1784082,60	1836016,78	2109545,88	2006717,92	2104924,47
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	zł	-	0	0	0	0	0
edukacyjna opieka wychowawcza	zł	-	39059,00	37051,00	27166,32	27403,20	41826,20
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	zł	-	334660,47	273372,17	157779,41	2747958,72	437876,10
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	zł	-	0	3792,00	47403,00	2530,24	16515,66
ogrody botan. i zoolog. oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	zł	-	0	0	0	0	0
kultura fizyczna i sport	zł	-	667709,34	193800,00	200000,00	-	-
kultura fizyczna	zł	-	-	-	-	0	5251,72
Wydatki z budżetu gminy							
wydatki ogółem	zł	24456514,21	27362156,03	22339558,17	31046100,06	30416089,09	24805847,42
wydatki majątkowe ogółem	zł	4331510,35	9125690,61	4030123,11	10464451,65	10136600,58	2984384,39
wydatki majątkowe inwestycyjne	zł	4331510,35	9125690,61	4030123,11	10464451,65	10136600,58	2984384,39
wydatki bieżące ogółem	zł	-	18236465,42	18309435,06	20581648,41	20279488,51	21821463,03
wydatki bieżące na wynagrodzenia	zł	-	6282941,52	7200861,76	8004522,91	8262927,13	8423288,78
wydatki ogółem na 1 mieszkańca	zł	3010,40	3290,30	2634,07	3397,10	3254,10	2607,85
Wydatki gminy ogółem wg działów							
rolnictwo i łowiectwo	zł	-	192153,88	189624,63	310781,64	374343,85	386029,89

leśnictwo	zł	-	0	0	0	0	0
rybołówstwo i rybactwo	zł	-	0	0	0	0	0
górnictwo i kopalnictwo	zł	-	0	0	0	0	0
przetwórstwo przemysłowe	zł	-	0	0	0	0	0
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	zł	-	0	0	0	0	0
handel	zł	-	0	0	0	0	0
hotele i restauracje	zł	-	0	0	0	0	0
transport i łączność	zł	-	4203445,70	2216595,83	5556075,54	6110365,79	1862813,17
turystyka	zł	-	0	0	0	0	0
gospodarka mieszkaniowa	zł	-	1460381,24	1011833,89	1055875,58	1132287,91	910865,48
działalność usługowa	zł	-	379424,50	232963,92	1057476,68	80842,02	210822,87
informatyka	zł	-	0	0	0	0	0
nauka	zł	-	0	0	0	0	0
administracja publiczna	zł	-	2343725,29	2508774,17	3218399,45	2635901,25	2896889,23
urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	zł	-	1232,00	10306,00	27215,17	11424,46	1554,00
obrona narodowa	zł	-	500,00	0	0	200,00	200,00
obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	zł	-	0	0	0	0	0
bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	zł	-	166945,22	98102,02	1138497,94	178860,16	153842,18
wymiar sprawiedliwości	zł	-	0	0	0	0	0
dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających	zł	-	29042,08	31804,01	27404,39	26003,09	0

osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem							
obsługa długu publicznego	zł	-	39668,22	30752,53	245226,98	614255,52	746088,00
różne rozliczenia	zł	-	0	0	0	0	0
oświata i wychowanie	zł	-	10957285,40	7706462,97	8483689,49	9234176,78	11166408,76
szkolnictwo wyższe	zł	-	0	0	0	0	0
ochrona zdrowia	zł	-	123186,14	424763,03	3487214,30	192329,64	199838,34
pomoc społeczna	zł	-	2072157,66	2242146,69	2557801,19	2503090,36	2632095,72
pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	zł	-	0	0	0	0	0
edukacyjna opieka wychowawcza	zł	-	285211,55	303583,82	340833,88	382484,88	415597,07
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	zł	-	3264331,67	2894803,04	1738553,56	5882565,87	1986969,26
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	zł	-	735810,02	1061097,23	1048348,45	868361,36	961814,24
ogrody botan. i zoolog. oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	zł	-	0	0	0	0	0
kultura fizyczna i sport	zł	-	1107655,46	1375944,39	752705,82	-	-
kultura fizyczna	zł	-	-	-	-	188596,15	274019,21

Dane powiatu trzebnickiego 2013 r.

	Ludność ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Współczynnik feminizacji	Przyrost naturalny
województwo dolnośląskie	2909997	1510507	1399490	107,93	-1,6
powiat trzebnicki	83041	42306	40735	103,86	0,2
gmina Oborniki Śląskie	19724	10088	9636	104,69	-0,8

gmina Prusice	9345	4671	4674	99,94	1,7
gmina Trzebnica	23586	12167	11419	106,55	0,1
gmina Wisznia Mała	9712	4971	4741	104,85	2,3
gmina Zawonia	5786	2887	2899	99,59	3,6
gmina Żmigród	14888	7522	7366	102,12	-1,9

	Pracujący	**Bezrobotni ogółem**	**Mężczyźni**	**Kobiety**
województwo dolnośląskie	695680	153558	75764	77794
powiat trzebnicki	12359	3973	1901	2072
gmina Oborniki Śląskie	3088	787	396	391
gmina Prusice	765	508	245	263
gmina Trzebnica	5105	1042	505	537
gmina Wisznia Mała	1007	352	158	194
gmina Zawonia	808	300	152	148
gmina Żmigród	1586	984	445	539

	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	**Dochody gminy ogółem (zł)**	**Wydatki gminy ogółem (zł)**	**D-W gminy ogółem (zł)**	**Przeciętna powierzchnia użytkowa w m^2**
województwo dolnośląskie	1194	2552,04	2580,77	-28,73	71,9
powiat trzebnicki	1041	3623,30	4805,62	-1182,32	89,3
gmina Oborniki Śląskie	1206	2660,51	2638,12	22,39	95,4
gmina Prusice	774	2616,17	2607,85	8,32	84,2
gmina Trzebnica	1118	2750,37	2813,19	-62,82	80,4
gmina Wisznia Mała	1234	3247,13	3559,11	-311,98	122,9
gmina Zawonia	835	2552,04	2580,77	-28,73	89,7
gmina Żmigród	824	3623,30	4805,62	-1182,32	76,9